

Programma DG Stikstof

Behandeld door

10.2.e

10.2.e @minlnv.nl

Datum

19 maart 2021

Bijlage(n)

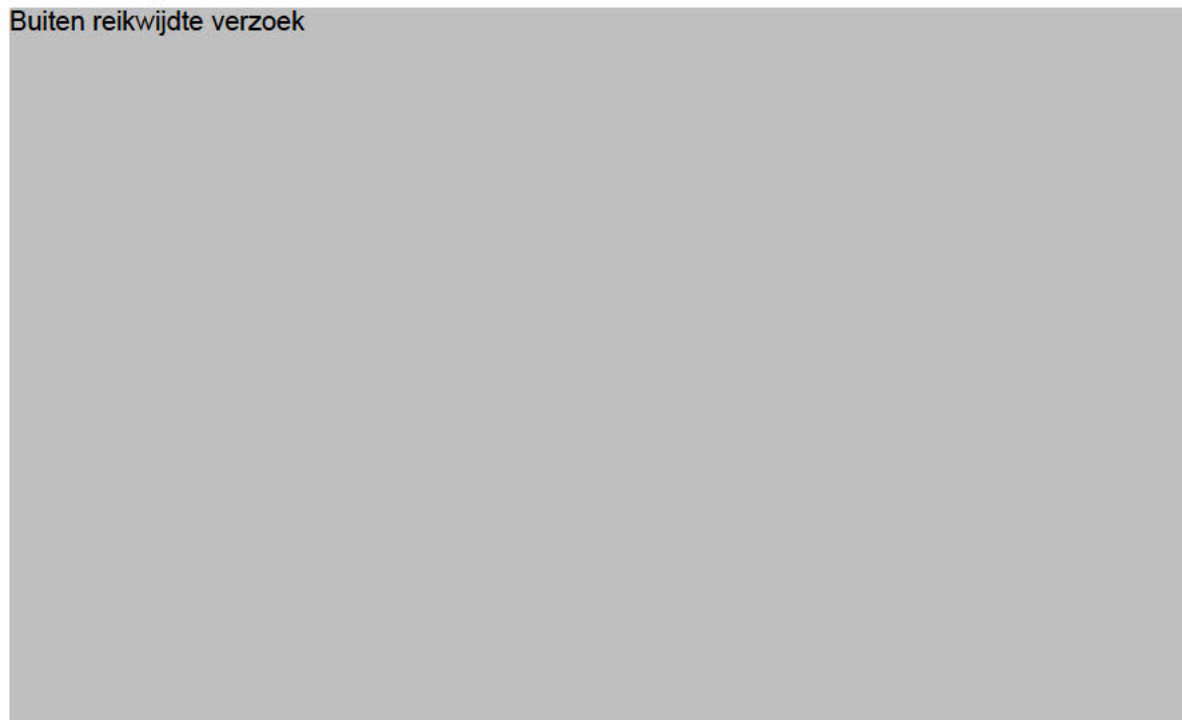
verslag

Omschrijving	Interdepartementaal directeurenoverleg stikstof
10.2.e	10.2.e (DGS)
Verder aanwezig	10.2.e (DGS), 10.2.e (BZK), 10.2.e (EZK) 10.2.e (IenW), 10.2.e (DEF), 10.2.e (NVLG), 10.2.e (LNV/DGA), 10.2.e (FIN), 10.2.e (JenV), 10.2.e (DGS), 10.2.e DGS), 10.2.e (DGS), 10.2.e DGS), 10.2.e (DGS), 10.2.e (DGS), 10.2.e 10.2.e (DGS), 10.2.e (Agro), 10.2.e (Agro), 10.2.e (DGS), 10.2.e (DGS), 10.2.e (DGS), 10.2.e (Fin).
Vergaderdatum en -tijd	19 maart 2021
Locatie	via Teams

1. Opening en vaststelling agenda

-

Buiten reikwijdte verzoek

**Directie Bestuurlijke en
Politieke Zaken**

Ons kenmerk

Buiten reikwijdte verzoek

**Directie Bestuurlijke en
Politieke Zaken**

Ons kenmerk

Buiten reikwijdte verzoek

Buiten reikwijdte verzoek

4. Afstandsgrenzen stikstofberekening

In aanwezigheid van 10.2.e

Beslispunten

Gevraagd wordt in te stemmen met onderstaand MCSP advies:

- 1. Het vervolgen van onderzoek om specifieke afstandsgrenzen vast te stellen per type bron.
- 2. Het mogelijk uitwerken van passende maatregelen voor de deken van kleine deposities buiten de afstandsgrenzen ten behoeve de natuur. Dat kunnen nieuwe maatregelen zijn, maar ook intensivering van de huidige bronmaatregelen in de structurele aanpak.
- 3. Het kennisnemen van de terugval optie namelijk het berekenen van stikstofdepositie via OPS voor alle projecten, inclusief wegverkeer na 5 km, mocht het onderzoek naar afstandsgrenzen onvoldoende perspectief bieden.

Reacties en opmerkingen DO-leden

- Besluit van Go/No Go-moment bij MCSP anders formuleren.
 - Suggestie: vraag instemming om het voorstel verder uit te werken.
- Samenhang in tijd.
 - Wat is de verdere planning van het proces, en samenloop met onderbouwing RvS en andere trajecten waar aan gewerkt wordt.
 - Antwoord DGS: de planning zal er duidelijker ingezet worden.
 - Ter informatie: de minister van LNV heeft toegezegd voor de zomer terug te komen op de

adviezen die commissie Hordijk heeft gegeven.
Voor de zomer een plan van aanpak klaar.

- Hoeveel type emissiebronnen zijn er?
 - Antwoord DGS: Er zijn veel bronnen. Dat is deel van het onderzoek hoe je het classificeert. Het doel is om het terug te brengen tot hanteerbare bronnen.
- Uitwerking compensatie pakket stikstofdeken aanpakken: niet alleen in kaart brengen welke maatregelen het betreft, maar ook het budgettaire beslag.
- Politieke besluiten helder voorleggen aan MSCP.
- Voorleggen of men bereid is om extra maatregelen te treffen indien dat nodig is.
- 10.2.g [REDACTED].
- Agro: de volgende zin dient 'de resultaten van verder onderzoek en de beleidsopties zullen beschouwd worden in het bredere vraagstuk van het bieden van ruimte en gekoppeld worden aan uitwerkingstraject van formatiefiche' dient anders geformuleerd te worden. Kan op verschillende manieren gelezen worden.

Reactie DGS

- De volgende onderwerpen worden toegevoegd/aangepast in de nota:
 - Timeframing.
 - De planning is om de budgettaire uitwerking van maatregelen in de zomer helder te hebben. Dit wordt opgenomen in de nota.
 - Verduidelijken dat er mogelijk extra maatregelen nodig zijn.
 - Effecten/schijnzekerheid van terugvaloptie.
 - De zin 'De resultaten (...) formatiefiche' wordt anders geformuleerd.

Conclusie:

- Feedback wordt verwerkt en kan doorgeleid worden naar DGO.

Vervolgproces:

- Er is een strakke planning voor deze notitie.
 - De nota wordt aangepast nav conclusies DO.
 - Op 22-3 gaat de nota parallel naar DGO en Minister LNV.
 - Mocht nota nav DGO op 25-3 (ochtend) nog aangepast moeten worden, dan kan dit via de stikstof staf op 25-3 (middag) zodat de juiste nota besproken kan worden in MCSP op 30-3.

**Directie Bestuurlijke en
Politieke Zaken**

Ons kenmerk

Buiten reikwijdte verzoek

**Directie Bestuurlijke en
Politieke Zaken**

Ons kenmerk

Buiten reikwijdte verzoek

**Directie Bestuurlijke en
Politieke Zaken**

Ons kenmerk

Buiten reikwijdte verzoek

**Directie Bestuurlijke en
Politieke Zaken**

Ons kenmerk

Buiten reikwijdte verzoek

Programma DG Stikstof

Behandeld door

10.2.e

0610.2.e

10.2.e @minlnv.nl

Datum

04 juni 2021

Bijlage(n)

agenda

Omschrijving	Interdepartementaal DO Stikstof
10.2.e	10.2.e
10.2.e	10.2.e
Vergaderdatum en -tijd	4 juni, 10.30 uur – 12.30 uur
Locatie	Via Teams , zie link in vergaderverzoek

1. Opening en vaststelling agenda

2. Mededelingen

Buiten reikwijdte verzoek

6. Toelichting Hordijk/afstandsgrenzen

Ter informatie

Bijlage 6a, b

Buiten reikwijdte verzoek

Aanbiedingsformulier Interdepartementaal directeurenoverleg stikstof 4 juni 2021		Contactpersoon: 10.2.e Directie of departement: DGS
Korte titel	Stand van zaken onderzoek afstandsgrenzen (follow-up Hordijk)	
Korte samenvatting van de inhoud	Deze notitie betreft de resultaten van het onderzoek van het RIVM naar afstandsgrenzen, de eerste resultaten van het vervolgonderzoek, de contouren van de beleidskeuzes en inzicht in de consequenties van de beleidskeuzes.	
Karakter	X Informerend 0 Besluitvormend 0 Meningvormend	
Beslippunt(en)	Vanwege de complexiteit van het onderwerp wordt het DO gevraagd kennis te nemen van deze stand van zaken en eventuele vragen en opmerkingen mee te geven aan DGS, zodat in het DO van 11 juni besluitvorming kan plaatsvinden.	
Afstemming	Deze notitie is afgestemd met IenW, NVLG, SK&I, provincies	
Vervolgproces (geplande behandeling in:)	Bespreking in DO 11-6, DGO 17-6, MR 2-7, TK brief eerste week juli Ter info voor AC 17-6, externe klankbordgroep evt 16 juni, BO 1-7	
De volgende persoon/personen zullen aanwezig zijn om toe te lichten	10.2.e	
Bijlage(n)	Notitie voor DO incl. tijdpad naar MR van 2 juli	
Eventuele aanvullende opmerkingen		

Informatie notitie voor DO 4-6-2021:

Stand van zaken follow-up adviezen Adviescollege Meten en Berekenen: begrenzing project-specifieke berekeningen (versie 2-6-2021)

Inleiding

In de Kabinetsreactie op de adviezen van de Adviescollege Meten en Berekenen (oktober 2020) is aangegeven dat het kabinet de mogelijkheden onderzoekt om bij het gebruik van de huidige stikstof rekensystematiek en modellen te komen tot 1) vermindering van de onbalans tussen het gewenste detailniveau van berekenen en onzekerheid van het rekenmodel en 2) gelijkwaardige behandeling van verschillende typen emissiebronnen bij vergunningverlening.

Onderzoek

In lijn met de kabinetsreactie van oktober 2020 heeft het ministerie van LNV (in samenwerking met andere departementen en provincies) het RIVM gevraagd onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek te doen naar de vraag of er wetenschappelijk gezien aanknopingspunten zijn voor een wetenschappelijk onderbouwde maximale afstandsgrens dan wel een minimale depositiewaarde voor verschillende emissiebronnen. Daarmee zou eveneens invulling gegeven kunnen worden aan de kabinetsreactie op het advies van de Commissie Remkes om te onderzoeken hoe in het kader van toestemmingverlening omgegaan moet worden met de berekende, zeer kleine depositiebijdragen op grote afstand van projecten en op welke wijze generiek beleid hiervoor een oplossing kan bieden.

Resultaten onderzoek

Het RIVM concludeert in dit rapport dat er naar hun overtuiging geen duidelijk technisch-wetenschappelijke argumenten zijn om voorbij een bepaalde afstand een bijdrage niet meer toe te rekenen aan een project. Wel heeft RIVM aanknopingspunten aangereikt voor een beleidsmatige afweging om tot een begrenzing te komen waarbuiten een berekende waarde niet meer redelijkerwijs toerekenbaar is aan een project. Dit betreft het toenemen van de onzekerheid van een berekening met de toenemende afstand tot de bron en de validatie van de modellen.

Onderzoek naar onderbouwing project-specifieke berekeningen op basis van aanknopingspunten van RIVM door TNO in samenwerking met externe deskundigen (Erbrink Stacks, WING) en in afstemming met RIVM, bevestigt dat de validatie en het toepassingsbereik van modellen geschikte argumenten vormen voor een beleidsmatige keuze tot afbakening van projectberekeningen. Dat de onzekerheden toenemen met de afstand tot de bron versterkt deze redenering. Volgens deze deskundigen is op grond van deze argumenten een maximale rekenafstand voor projectberekeningen van ruwweg 20 km beleidsmatig te onderbouwen aan de hand van de validatie gegevens en de werking van modellen in combinatie met toenemende onzekerheden naarmate de afstand toeneemt.

Verder onderzoek kan eventueel uitwijzen of tot een duidelijker afbakening gekomen kan worden. Ook is het mogelijk dat de afstand dan wel afhangt van typische eigenschappen zoals de hoogte en de sterkte van de bron.

Buitenland

In de onderzochte landen is een keuze gemaakt tussen grenzen op basis van een model dan wel beleidsmatig gekozen waardes. In Duitsland, Denemarken en het Verenigd Koninkrijk wordt een beleidsmatig gekozen rekengrens toegepast. In de Verenigde Staten en Vlaanderen wordt het toepassingsbereik van de gebruikte modellen aangehouden als afstandsgrens.

Over het geheel genomen worden berekeningen in de ons omringende landen minder gedetailleerd uitgevoerd dan in Nederland en wordt er minder ver doorgerekend.

Juridische aspecten

Een afstandsgrens zou de huidige vergunningenpraktijk kunnen vereenvoudigen. De te kiezen werkwijze dient evenwel juridisch houdbaar te zijn, zodat toekomstige Natura 2000-vergunningen voor de rechter stand houden. Uit de tussenuitspraak van de Raad van State over de 10.2.g blijkt dat het werken met een afstandsgrens mogelijk is als het zo is dat een gedeelte van de stikstofdepositie om *technisch-wetenschappelijke redenen* bezwaarlijk in de passende beoordeling bij een individueel project wordt betrokken. De Raad van State noemt in dit verband, de balans tussen volledigheid (van stikstofberekeningen) en precisie (van stikstofberekeningen).

Van groot belang is dat de te kiezen werkwijze voor alle relevante Natura 2000-gebieden aantoonbaar zo uit te pakken dat er geen (significante) verslechtering, eventueel in samenhang

met de stikstofdepositie van andere projecten en activiteiten, ontstaat of dat met deze grens aan die aantasting wordt bijgedragen.

Als verslechtering niet kan worden uitgesloten, dan vraagt de Raad van State om zekerheid dat afdoende passende maatregelen zullen worden getroffen. Als er op basis van de wetenschap een keuze gemaakt zou worden voor een afstandsgrens, is voor een individueel project een generieke onderbouwing nodig hoe om te gaan met de depositie buiten die grens. Dat kan wellicht op basis van technisch-wetenschappelijke gronden (kans gering) of met een pakket maatregelen dat ten algemene borgt dat buiten de afstandsgrenzen geen extra depositie plaatsvindt.

Ecologische toetsing

Het adresseren van de restopgave stikstof is van groot belang voor de natuur zo blijkt uit de ecologische analyse door de Taakgroep Ecologische Onderbouwing.

Een 'projectendeken' zal in ecologische zin mogelijk een significante bijdrage kunnen leveren aan de bestaande effecten op de natuur door stikstofdepositie., De omvang van deze depositie en de lokale omstandigheden in de Natura 2000-gebieden zijn daarvoor bepalend.

Het klemmt vooral op locaties waar nu al verslechtering zichtbaar is of op korte termijn dreigt.

Dat betekent dat het noodzakelijk is dat de depositie bijdrage van de 'projectendeken' wordt opgevangen door (bron)maatregelen, zodat netto de daling, die wordt bewerkstelligd door uitvoering van de Wsn, onverminderd zal plaatsvinden op alle overbelaste locaties

Bron- en natuurmaatregelen in de structurele aanpak stikstof

Onduidelijk is of er aanvullend passende maatregelen nodig zijn. Dit vloeit voort uit het feit dat de structurele aanpak nog niet gebiedsgericht is uitgewerkt en niet omdat de 'omvang van de deken' nog niet is berekend. Eventuele aanvullende maatregelen zijn vooral bedoeld ter versterking van het huidige maatregelenpakket.

De effecten van toekomstige ruimtelijke en maatschappelijke ontwikkelingen, inclusief projecten waarover nog een toestemmingsbesluit moet worden genomen, zijn meegenomen in de emissieramingen van het PBL. In de huidige situatie is de borging op orde, maar dit staat onder druk. De ontwikkeling van de depositie door autonome ontwikkelingen, nieuwe ruimtelijke en maatschappelijke ontwikkelingen en de bronmaatregelen van de structurele aanpak worden gemonitord in het kader van deze structurele aanpak (bepalen ontwikkeling deposities en effecten bronmaatregelen). Zo nodig vindt bijsturing plaats, generiek of gebiedsgericht. De stikstofopgave van de 'projectendeken' wordt meegenomen in de bijstelling in combinatie met resultaatgerichte omgevingswaarden, ook voor 2035. Evenals de opgave voor reductie door bronmaatregelen aangezien deze ook afhankelijk is van externe factoren.

Vervolgproces

- Aangezien dit een moment opname is, zullen de voortschrijdende resultaten van de aanvullende analyses en besprekingen betrokken worden bij het maken van definitieve beleidskeuzes.
- Dit kan betekenen dat er mogelijk een preferente beleidskeuze uitgewerkt gaat worden in de beslisnota voor DO van 11 juni.

Programma DG Stikstof

Behandeld door

10.2.e

10.2.e @minlnv.nl

Datum

04 juni 2021

Bijlage(n)

verslag

Omschrijving

10.2.e

Verder aanwezig

Interdepartementaal directeurenoverleg stikstof

10.2.e (DGS)

10.2.e (DGS), 10.2.e (Fin), 10.2.e (BZK), 10.2.e (Fin), 10.2.e (IenW),

10.2.e (DGS/Agro), 10.2.e (EZK), 10.2.e

(NVLG), 10.2.e (DGS), 10.2.e

(DGS), 10.2.e (DGS), 10.2.e (DGS), 10.2.e

(DGS), 10.2.e (RVB), 10.2.e

(RWS), 10.2.e (DGS), 10.2.e (DGS),

10.2.e (DGS).

Vergaderdatum en -tijd

04 juni 2021

Locatie

via Teams

1. Opening en vaststelling agenda

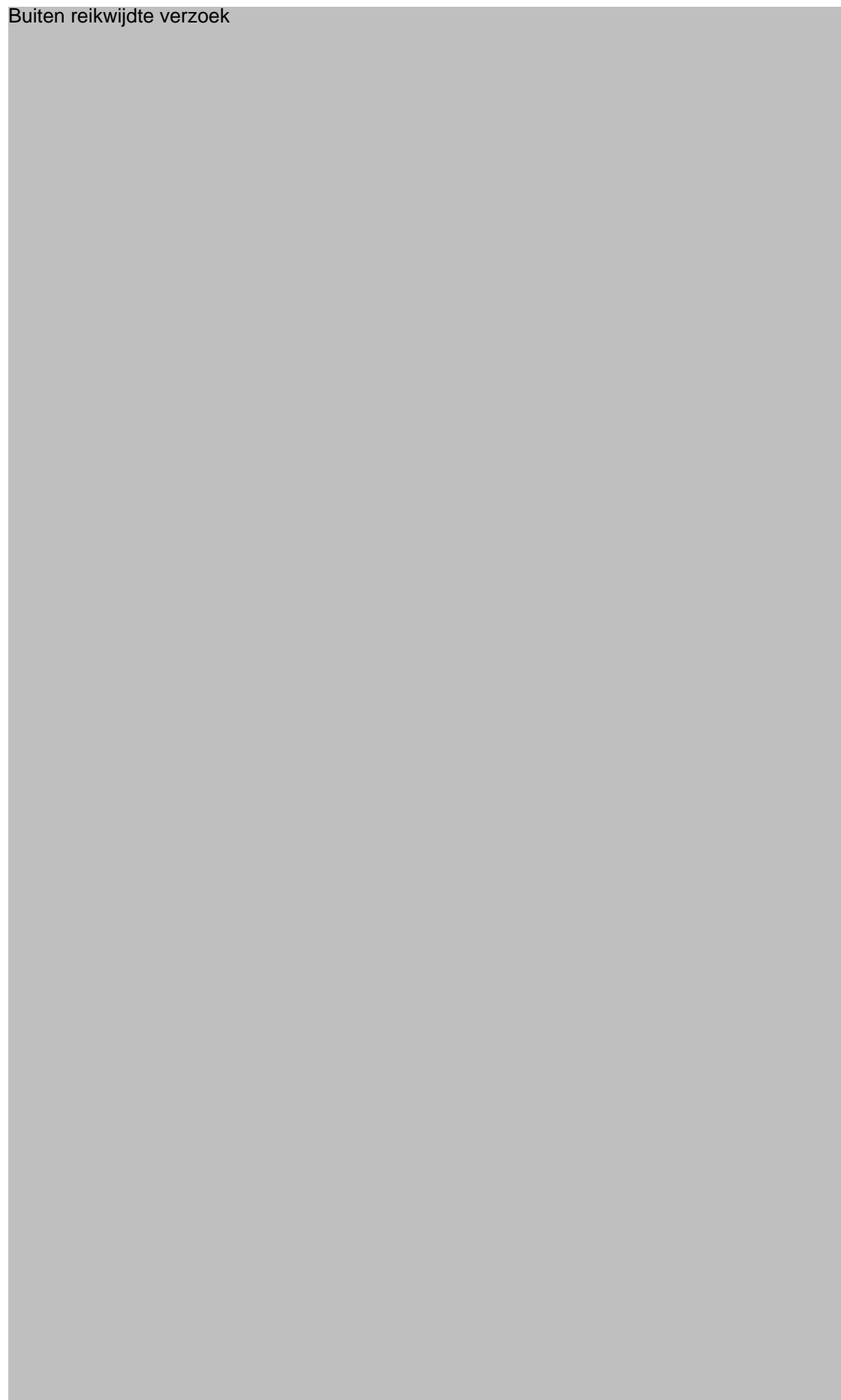
Buiten reikwijdte verzoek

Buiten reikwijdte verzoek

**Directie Bestuurlijke en
Politieke Zaken**

Ons kenmerk

Buiten reikwijdte verzoek

**Directie Bestuurlijke en
Politieke Zaken**

Ons kenmerk

Buiten reikwijdte verzoek

**Directie Bestuurlijke en
Politieke Zaken**

Ons kenmerk

5. Toelichting Hordijk/afstandsgrenzen

Ter informatie, mondelinge toelichting door 10.2.e .

Toelichting

- In het DO wordt een stand van zaken gegeven m.b.t. follow-up adviezen Adviescollege Meten en Berekenen.
- In het DO van 11 juni wordt de beslisnotitie behandeld.
- Eventuele vragen of opmerkingen kunnen direct naar DGS gestuurd worden, zodat deze opmerkingen verwerkt kunnen worden in de beslisnotitie van 11 juni.

Reacties DO-leden

- BZK vraagt naar de conclusie van het RIVM, waarbij de depositie-effecten op maximale rekenafstand van ruwweg 20 km te onderbouwen zijn. Hoe verhoudt zich dat tot de eerder gestelde 5km grens?
 - Reactie DGS: er is een hogere concentratie van depositie dicht bij de bron en loopt de depositie loopt snel af vanaf 5 km. Er wordt echter ook een lage mate van depositie verspreidt verder weg van de bron. Percentueel draagt dat wel bij. De vraag is echter tot welke grens je depositie kunt toerekenen aan een specifiek project.

6. Stuurgroep Toestemmingsverlening

Buiten reikwijdte verzoek

Programma DG Stikstof

Behandeld door

10.2.e

0610.2.e

10.2.e @minlnv.nl

Datum

11 juni 2021

Bijlage(n)

agenda

Omschrijving	Interdepartementaal DO Stikstof
10.2.e	10.2.e
10.2.e	10.2.e
Vergaderdatum en -tijd	11 juni, 10.30 uur – 12.30 uur
Locatie	Via Teams , zie link in vergaderverzoek

1. Opening en vaststelling agenda

2. Mededelingen

3. Follow-up onderzoek afstandsgrenzen/Hordijk ter bespreking

Bijlage 3a, b

Buiten reikwijdte verzoek

Aanbiedingsformulier Interdepartementaal directeurenoverleg stikstof 11 juni 2021		Contactpersoon: 10.2.e Directie of departement: DGS
Korte titel	Beslisnota afstandsgrenzen (follow-up Hordijk)	
Korte samenvatting van de inhoud	<p>Deze notitie beschrijft naar aanleiding van het advies van de het Adviescollege Meten en Berekenen verschillende beleidsopties over afstandsgrenzen bij projectberekeningen. De opties zijn beschreven op basis van resultaten van het onderzoek van het RIVM en het vervolgonderzoek naar afstandsgrenzen en bevatten een analyse en implicaties van de beleidsopties. De notitie bevat een advies om te kiezen voor een afstandsgrens van 20 km bij projectberekeningen.</p> <p>10.2.g</p> <p>Om deze procedures voort te kunnen zetten is een eenduidige richting nodig, gebaseerd op de follow-up van het advies van de commissie Hordijk.</p>	
Karakter	☒ Informerend ☒ Besluitvormend ☐ Meningvormend	
Beslispunt(en)	Instemming met uitwerking van het voorstel dat bij project-specifieke berekeningen voor stikstofdepositie uitgegaan wordt van een uiterste rekenafstand van 10.2.g kilometer.	
Afstemming	Deze notitie is afgestemd met IenW, NVLG, SK&I, AGRO, provincies	
Vervolgproces (geplande behandeling in:)	Bespreking in DGO 24-6, MR 2-7, TK brief eerste week juli Ter info voor AC 3-6, BC 10-6, externe klankbordgroep evt eind juni, BO 1-7	
De volgende persoon/personen zullen aanwezig zijn om toe te lichten	10.2.e	
Bijlage(n)	Notitie voor DO incl. tijdpad naar MR van 2 juli	
Eventuele aanvullende opmerkingen		

Interdepartementale beslisnotitie afstandsgrenzen; follow-up adviezen Adviescollege meten en berekenen

Aanleiding

- In de Kabinetsreactie op de adviezen van de Adviescollege Meten en Berekenen (oktober 2020) is aangegeven dat het kabinet de mogelijkheden onderzoekt om bij het gebruik van de huidige stikstof rekensystematiek en modellen te komen tot 1) vermindering van de onbalans tussen het gewenste detailniveau van berekenen en onzekerheid van het rekenmodel en 2) gelijkwaardige behandeling van wegverkeer en overige typen emissiebronnen bij vergunningverlening.
- In lijn met de kabinetsreactie van oktober 2020 heeft het ministerie van LNV (in samenwerking met andere departementen en provincies) het RIVM gevraagd onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek te doen naar de vraag of er wetenschappelijk gezien aanknopingspunten zijn voor een wetenschappelijk onderbouwde maximale afstandsgrens voor verschillende emissiebronnen dan wel een minimale depositiewaarde. Het gaat daarbij om een afstandsgrens of depositiegrens die gehanteerd kan worden bij berekeningen voor individuele bronnen/projecten in het kader van de toestemmingsverlening.
- Met een begrenzing voor projectspecifieke berekeningen zou eveneens invulling gegeven kunnen worden aan de kabinetsreactie op het advies van de Commissie Remkes om te onderzoeken hoe in het kader van toestemmingverlening omgegaan moet worden met de berekende, zeer kleine depositiebijdragen op grote afstand van projecten en op welke wijze generiek beleid hiervoor een oplossing kan bieden.
- De volgende opties zijn onderzocht:
 - a. Een maximale rekenkundige afstandsgrens; voldoet aan beide aanbevelingen van Adviescollege
 - b. Een minimale depositiewaarde (per brontype); voldoet aan beide aanbevelingen van Adviescollege
 - c. Geen rekenkundige afstandsgrens (terugvaloptie); voldoet aan aanbeveling 2) van Adviescollege
- RIVM heeft onderzoek gedaan naar eenduidige overgangen in de modeleigenschappen van AERIUS aangevuld met statistische analyses. Op basis van het uitgevoerde onderzoek komt het RIVM niet eenduidige overgangen in de modeleigenschappen gerelateerd aan stikstofdepositie van een emissiebronnen en derhalve geen eenduidige rekengrenzen. Het RIVM ziet wel inhoudelijke aanknopingspunten voor een beleidsmatige en juridische afweging om tot een begrenzing te komen waarbuiten een berekende waarde niet meer redelijkerwijs toerekenbaar is aan een project. RIVM wijst in haar rapport onder meer op de toename van de onzekerheid van een berekening bij een toenemende afstand tot de bron. Ook geeft het rapport inzicht in de maximale afstanden waarvoor rekenmodellen zijn gevalideerd (aan de hand van metingen) voor berekeningen voor individuele bronnen. RIVM heeft in haar onderzoek ook externe modeldeskundigen betrokken van TNO en Erbrink Stacks.
- In een nader onderzoek is vervolgens door TNO in samenwerking met externe deskundigen (Erbrink Stacks, WING) en in afstemming met RIVM, een nadere duiding gegeven van de volgende bevindingen in het RIVM onderzoek 1) De precisie van de berekeningen van individuele bronbijdragen in relatie tot de afstand tot de bron. Daarbij is met name gekeken naar de validatie van modellen voor berekening van individuele bronbijdragen en 2) Het toepassingsbereik en de begrenzingen van andere, wetenschappelijk onderbouwde rekenmodellen die in Nederland en het buitenland worden gehanteerd.
- Deze nadere duiding bevestigt dat de afstand waarvoor modellen zijn gevalideerd voor berekening van individuele bronbijdragen, de afname van de precisie van de berekeningen met de afstand, en de grenzen aan het toepassingsbereik van andere gangbare modellen in Nederland en daarbuiten, verdedigbare argumenten vormen voor een keuze tot afbakening van projectberekeningen.

- Volgens deze deskundigen is op grond van deze argumenten een maximale rekenafstand voor projectberekeningen van 20 km wetenschappelijk verdedigbaar voor alle emissiebronnen. De motivatie van de maximale afstand van 20 km is onafhankelijk van het type bron of de bronkenmerken.
- Deze optie biedt op basis van de analyses de meest robuuste inhoudelijk onderbouwing en is goed uitlegbaar en navolgbaar. De geconstateerde onbalans in beleidsmatig gewenst detailniveau en wetenschappelijke onzekerheid van berekeningen met name op grote afstand tot een bron wordt verminderd. Ook wordt de ongelijkheid in rekenwijze tussen wegverkeer en andere bronnen beëindigd.
- De juridische causaliteit is in het geding, omdat na 20 km op basis van de thans beschikbare wetenschappelijke gegevens onvoldoende zeker lijkt te zijn dat de depositie op een bepaalde locatie in een bepaald Natura 2000-gebied daadwerkelijk is toe te rekenen aan de te vergunnen activiteit.
- De verantwoordelijkheid voor de mitigerende maatregelen voor de herleidbare depositie tot een bron binnen de 20 km ligt bij de initiatiefnemer. Hiermee wordt de vergunningverlening in de praktijk beter hanteerbaar en navolgbaar voor initiatiefnemers. Dat komt de uitlegbaarheid van het systeem ten goede.
- Indien de eventuele restopgave stikstof ('projectendeken') leidt tot of bijdraagt aan verslechtering van Natura 2000-gebieden dan moet verzekerd zijn dat passende maatregelen getroffen zullen worden. Deze opgave kan niet los gezien worden van de benodigde versterking van de structurele aanpak stikstof.
- 10.2.g

Advies

Geadviseerd wordt bij project-specifieke berekeningen voor stikstofdepositie uit te gaan van een uiterste rekenafstand van 20 kilometer. De onderzoeksresultaten bieden hiervoor voldoende aanknopingspunten.

Toelichting

Opties

Een robuust en wetenschappelijk onderbouwd meet- en rekensysteem is essentieel voor de onderbouwing van de stikstofaanpak en vergunningverlening.

Belangrijke uitgangspunten bij het wegen van de opties voor het verbeteren van dit systeem betreffen (a) een robuuster en eerlijk systeem van berekenen van stikstof depositie van projecten dat (b) goed uitlegbaar en uitvoerbaar is, (c) juridisch goed onderbouwd kan worden, (d) niet bijdraagt aan verslechtering van de natuur en (e) economische perspectieven biedt.

Weging van de opties langs deze uitgangspunten resulteert in:

A. Een maximale rekenkundige afstandsgrens van 20 km;

Voordeel

- Deze optie biedt op basis van de analyses ook de meest robuuste inhoudelijke onderbouwing en is daarmee uitlegbaar en navolgbaar. Immers de geconstateerde onbalans in beleidsmatig gewenst detailniveau en wetenschappelijke onzekerheid van berekeningen met name op grote afstand tot een bron wordt verminderd. Ook wordt het als oneerlijk ervaren verschil tussen wegverkeer en andere bronnen beëindigd. De verantwoordelijkheid voor de mitigerende maatregelen voor de herleidbare depositie tot een bron binnen de 20 km ligt bij de initiatiefnemer. Dit betreft de

stikstofdepositie die herleidbaar is tot de bron. Hiermee wordt dus tegemoet gekomen aan beide genoemde adviezen van het Adviescollege.

- Nagenoeg alle bronnen in Nederland (99%) hebben te maken met depositie op een Natura 2000 gebied en zijn derhalve vergunning plichtig. Uit RIVM rapportage blijkt dat in Nederland circa 50% van de totale depositie op Natura 2000 hectares afkomstig is van bronnen binnen een straal van 20 km. Dit maakt inzichtelijk dat voor 50% van de stikstofdepositie op de Natura 2000 gebieden een ecologische beoordeling plaats moet vinden en zonodig mitigerende maatregelen getroffen moeten worden door initiatiefnemers.
- De depositie van verschillende brontypen heeft een piek vlak bij de bron (<500m). De hoeveelheid depositie vlak daarna langzaam af. De stikstofdepositie per hectare van projecten buiten de 20 km grens is relatief beperkt aangezien de afstand van 20 km relatief ver van de bron af is en verreweg het grootste deel in het buitenland valt.
- De schijnzekerheid van depositieberekening op grote afstand van de bron neemt af doordat er geen kleine depositiebijdragen op grote afstand van de bron meer worden berekend en initiatiefnemers derhalve niet langer geconfronteerd worden met berekende kleine depositiebijdragen op grote afstanden die door hen nauwelijks voorzien kunnen worden van effectieve mitigerende maatregelen.
- Uiteraard blijft de 0.005 mol ondergrens ook binnen de 20 km grens vooralsnog gehandhaafd waardoor voor kleine bronnen in sommige gevallen er op minder dan 20 km al geen berekend effect meer is.
- Hiermee wordt de vergunningverlening in de praktijk beter hanteerbaar en navolgbaar voor initiatiefnemers. Dat komt de uitlegbaarheid van het systeem ten goede.
- Depositieberekening, herleidbaar tot de bron door middel van grenswaarde op afstand of depositie draagt bij aan de juridische houdbaarheid van mitigerende maatregelen, omdat depositiereductie op grote afstand van de bron wordt voorkomen.

Nadeel

- Bij deze optie wordt geen onderscheid gemaakt tussen grote en hele grote bronnen omdat de specifieke kenmerken van specifieke stikstofbronnen zoals emissiesterkte en emissiehoogte nu nog niet worden verdisconteerd.
- Binnen die 20 km kan mogelijk een verfijning naar bronkenmerken worden gemaakt. Dat wordt nog onderzocht.
- Om de verslechtering van Natura 2000-gebieden tijdig en toereikend aan te pakken zijn mogelijk aanvullende generieke maatregelen op het structurele pakket nodig.

B. Een minimale depositiewaarde (per brontype);

Voordeel

- De vaste depositiegrens brengt gelijkheid tussen de rekenwijze voor verschillende brontypen die eenduidig is én die recht doet aan de verschillende bronkenmerken.
- Met deze optie wordt de depositie van grote bronnen op N2000-gebieden die verder weg gelegen zijn betrokken in de project-specifieke mitigerende beoordeling.
- Hiermee wordt dus tegemoet gekomen aan beide genoemde adviezen van het Adviescollege.
- Juridisch wordt depositieberekening, herleidbaar tot de bron door middel van grenswaarde op afstand of depositie, verdedigbaar geacht, indien hiertoe technisch-wetenschappelijke redenen beschikbaar zijn.

Nadeel

- Naast het hanteren van een maximale rekenafstand is in het onderzoek van RIVM ook gekeken naar de mogelijkheden voor een depositiegrens. Tot dusverre rekent AERIUS Calculator tot een rekenkundige ondergrens van 0,005 mol/ha/jaar. Deze mate van detaillering in de berekening van de depositie is niet in balans met de onzekerheid van de verschillende factoren die de depositie bepalen. Op dit moment is het echter nog niet mogelijk

om een uitspraak te doen over het aantal cijfers achter de komma waarmee de depositieberekening wetenschappelijk nog verantwoord is. Dat vereist uitgebreider onderzoek naar de onzekerheden in de AERIUS-berekeningen.

- Om de verslechtering van Natura 2000-gebieden tijdig en toereikend aan te pakken zijn mogelijk aanvullende generieke maatregelen op het structurele pakket nodig.

C. Geen rekenkundige afstandsgrens (terugvaloptie);

Voordeel

- Bij deze optie wordt de ongelijkheid in de afbakening van de berekening tussen wegverkeer en andere typen emissiebronnen weggenomen en komt daarmee tegemoet aan het door het Adviescollege geadviseerde wegnemen van ongelijkheid.
- Er is geen generiek aanvullend bronbeleid nodig en dus geen *eventueel onderzoek* naar aanvullende passende maatregelen.
- De uitvoering hiervan kan eenvoudig gerealiseerd worden in AERIUS Calculator.
- Er is geen generieke aanvullende juridische en ecologische onderbouwing nodig voor de onderbouwing van deze optie
- Bovendien biedt dit ook naar verwachting de grootste zekerheid dat de initiatiefnemer betaalt.

Nadeel

- Deze optie belemmert de vergunbaarheid van projecten met verkeersaantrekkende werking, grote woningbouwprojecten en ook (provinciale) infrastructuurprojecten.
- De door de het Adviescollege geconstateerde onbalans in beleidsmatig gewenst detailniveau en wetenschappelijke onzekerheid van berekeningen blijft bestaan evenals de juridische onzekerheid van mitigerende maatregelen, met name op grote afstand tot een bron.
- Ook uitvoering projecten infra en woningbouw wordt nog verder bemoeilijkt. Het voordeel is dat er geen *eventueel onderzoek* naar aanvullende passende maatregelen nodig is.
- Deze optie zal leiden tot een extra salderingsopgave voor wegverkeer die vrijwel onoplosbaar is binnen de mogelijkheden van de wegverkeer projecten, zoals nu ook al het geval is voor vele andere projecten met een vrijwel onoplosbare salderingsopgave.
- Het effect van mitigerende maatregelen van de initiatiefnemer voor Natura 2000-gebieden op depositie op grote afstand is onzeker en leidt tot juridische risico's.
- Deze optie gaat voorbij aan het advies van de Commissie Remkes over de aanpak van zeer kleine depositiebijdragen op grote afstand van projecten.

Buitenland

In de onderzochte landen is een keuze gemaakt tussen grenzen op basis van een model dan wel beleidsmatig gekozen waarden gebaseerd op inhoudelijke argumenten. In Duitsland, Denemarken en het Verenigd Koninkrijk wordt een beleidsmatig gekozen rekengrens toegepast. In de Verenigde Staten en Vlaanderen wordt het toepassingsbereik van de gebruikte modellen aangehouden als afstandsgrens (50 resp 20km). Deze keuzes zijn gebaseerd op 'zogenaamd' expert judgement en niet op diepgravende analyses. In de ons omringende landen is naar verhouding minder stikstofgevoelige natuur die zich bovendien in veel grotere natuurgebieden bevindt en dus beter bestand is tegen stikstofdepositie. Ook is de belasting van deze natuur geringer door minder stikstofbronnen. Slechts lokaal zijn hier en daar aandachtsgebieden.

Over het geheel genomen worden berekeningen in de ons omringende landen minder gedetailleerd uitgevoerd dan in Nederland.

Juridische aspecten

Juridisch wordt een afbakening van depositieberekeningen op afstand of depositie verdedigbaar geacht, wanneer op basis van de best beschikbare wetenschappelijke en technische kennis ter zake,

geen aannemelijk causaal verband meer zou zijn vast te stellen tussen de berekende hoogte van de depositiebijdragen en het betrokken plan of project.

Een afstandsgrens zou de huidige vergunningenpraktijk kunnen vereenvoudigen. De te kiezen werkwijze dient evenwel juridisch houdbaar te zijn, zodat toekomstige Natura 2000-vergunningen voor de rechter stand houden 10.2.g

aangegeven.

Van groot belang is dat de te kiezen werkwijze voor alle relevante Natura 2000-gebieden aantoonbaar zo uitpakt dat er geen (significante) verslechtering, eventueel in samenhang met de stikstofdepositie van andere projecten en activiteiten, ontstaat of dat met deze grens aan die aantasting wordt bijgedragen.

Als verslechtering niet kan worden uitgesloten, dan vraagt de Raad van State om zekerheid dat afdoende passende maatregelen zullen worden getroffen.

Het perspectief van vergunningverlening: de te kiezen werkwijze dient juridisch houdbaar (en praktisch werkbaar) te zijn, zodat toekomstige vergunningen voor de rechter stand houden. De Raad van State, zal in lopende beroepsprocedures, oordelen over een maximale rekenafstand. Hierdoor zal binnen enkele maanden duidelijkheid ontstaan over de juridische houdbaarheid van de maximale rekenafstand.

Rekenafstanden en PAS

Ook vóór de inwerkingtreding van het PAS werden er in Nederland maximale rekenafstanden gehanteerd bij individuele projectberekeningen van stikstofdepositie. Zo werd de depositie vanuit stallen in het kader van vergunningverlening berekend met Agro-Stacks tot een afstand van in beginsel 5km.

In het kader van het PAS is om beleidsmatige redenen gekozen voor het landsdekkend doorrekenen van projecten, omdat de systematiek van het PAS een allesomvattende boekhouding kende, inclusief autonome ontwikkelingen en de effecten van PAS-bronmaatregelen. Het PAS was per gebied en landsdekkend passend beoordeeld. Berekende projectbijdragen op stikstofgevoelige habitats werden niet meer individueel ecologisch beoordeeld, maar afgeboekt van de beschikbare totale depositie- en ontwikkelingsruimte in AERIUS Register, ongeacht of deze projectbijdragen op zichzelf of in cumulatie tot (significante) aantasting van de natuurlijke kenmerken konden leiden. Tijdens het PAS werd dus niet per project individueel beoordeeld of mitigatie van projectbijdragen nodig was.

Door de PAS-uitspraak kan het PAS niet meer als landelijke onderbouwing voor toestemmingsbesluiten gehanteerd worden. De depositiebijdrage wordt weer projectspecifiek ecologisch beoordeeld, net als in de situatie vóór het PAS.

Een technisch-wetenschappelijke discussie over de toepasbaarheid van AERIUS Calculator voor individuele projectberekeningen in de situatie zonder het PAS heeft tot het advies van het Adviescollege Meten en Berekenen echter nooit plaatsgevonden.

Ecologische toetsing

De te kiezen werkwijze dient voor alle relevante natuurgebieden zo uit te pakken dat er geen verslechtering ten opzichte van de bestaande situatie ontstaat. Met andere woorden: als er een verschuiving plaatsvindt van deposities die nu toegerekend worden aan projecten naar deposities die straks in de 'deken' verdwijnen, dienen daar afdoende bronmaatregelen tegenover te staan. Het adresseren van de restopgave stikstof is van groot belang voor de natuur zo blijkt uit de ecologische analyse door de Taakgroep Ecologische Onderbouwing.

Een 'projectendeken' zal in ecologische zin mogelijk een significante bijdrage kunnen leveren aan de bestaande effecten op de natuur door stikstofdepositie. De omvang van deze depositie en de lokale omstandigheden in de Natura 2000-gebieden zijn daarvoor bepalend. Het klemmt vooral op locaties waar nu al verslechtering zichtbaar is of op korte termijn dreigt.

Dat betekent dat het noodzakelijk is dat de depositie bijdrage van de 'projectendeken' wordt opgevangen door generieke maatregelen, zodat netto de daling, die wordt bewerkstelligd door uitvoering van de Wsn, onverminderd zal plaatsvinden op alle overbelaste locaties

Bron- en natuurmaatregelen in de structurele aanpak stikstof

Waarschijnlijk zijn er aanvullend passende maatregelen nodig. Dit vloeit voort uit het feit dat de structurele aanpak nog gebiedsgericht moet worden uitgewerkt.

Met deze hoeveelheid is in principe al wel rekening gehouden in het structurele pakket en de berekening van de stikstofdepositie door autonome ontwikkelingen. Het structurele pakket kan derhalve beschouwd worden als passende maatregel voor de 'projectendeken'.

De komende tijd wordt gewerkt aan een versterking van het structurele pakket, wat zorgt voor extra onderbouwing dat passende maatregelen worden getroffen.

Toelichting

De ontwikkeling van de depositie door autonome ontwikkelingen, nieuwe ruimtelijke en maatschappelijke ontwikkelingen en de bronmaatregelen van de structurele aanpak worden gemonitord in het kader van deze structurele aanpak. Zo nodig vindt bijsturing plaats, generiek of gebiedsgericht.

De stikstofopgave van de 'projectendeken' wordt meegenomen in de bijstelling in combinatie met resultaatgerichte omgevingswaarden, ook voor 2035. Evenals de opgave voor reductie door aanvullende of alternatieve bronmaatregelen.

Voor inzicht in mogelijkheden voor aanvullende of alternatieve maatregelen loopt een voortdurende inventarisatie waarin sturingsmogelijkheden voor stikstofreductiebeleid (voorbeeld: Verkenning Normeren en Beprijzen en Lange Termijn Verkenning) en instrumentering van reductiemogelijkheden worden onderzocht en verzameld voor besluitvorming over eventuele noodzakelijke bijstelling.

Ook in de emissieramingen van het PBL, die als uitgangspunt zijn genomen voor de structurele aanpak waarover het Kabinet in april 2020 heeft besloten, zijn deze autonome ontwikkelingen meegenomen. Dit betekent dat de effecten van toekomstige ruimtelijke en maatschappelijke ontwikkelingen, inclusief projecten waarover nog een toestemmingsbesluit moet worden genomen, zijn meegenomen in de emissieramingen van het PBL.

Consequenties afstandsgrens voor toestemmingsverlening, meldingen en al verleende vergunningen

Implementatie van een afstandsgrens voor project specifieke berekening van projecten maakt waarschijnlijk meer mogelijk in Nederland ten aanzien van toestemmingsverlening in brede zin zonder dat de natuur daar schade van ondervindt.

- Voor de huidige toestemmingsverlening zal nadere analyse van de effecten op de effecten op mogelijkheden tot salderen en effecten bij salderen plaats moeten vinden. In het verlengde daarvan wordt dan ook gekeken naar vergunde ruimte en latente ruimte. Ook moet nader uitgewerkt worden hoe afstandsgrenzen passen binnen de routekaart naar structurele toestemmingsverlening.
- Ten aanzien van reeds verleende vergunningen geldt dat onder omstandigheden aanvullende maatregelen of intrekking van de vergunning kunnen worden gevraagd, als dat noodzakelijk is in het licht van de realisatie van de instandhoudingsdoelen.
- De dossiers legalisering meldingen en meldingsvrije activiteiten betreffen activiteiten waar nu geen passende vergunning voor is afgegeven. Consequenties gelden ook voor de activiteiten die gemeld waren of geen meldingsplicht hadden.

Consequenties terugvaloptie

- Niet kiezen voor een afstandsgrens of depositiegrens (**terugvaloptie**) betekent dat alle bronnen landsdekkend worden doorgerekend tot een ondergrens van 0,005 mol/ha/jaar. Het verschil in berekening tussen wegverkeer en overige typen emissiebronnen wordt dan opgeheven, maar de door het Adviescollege geconstateerde onbalans in beleidsmatig gewenst detailniveau en wetenschappelijke onzekerheid van berekeningen blijft bestaan. Deze onzekerheid betreft niet alleen berekende bijdragen van projecten, maar ook de berekende depositiereductie van mitigerende maatregelen op grotere afstand tot een bron. De problematiek dat initiatiefnemers sinds de PAS-uitspraak voor kleine berekende deposities op grote afstanden van de projecten nauwelijks tot geen handelingsperspectief hebben, wordt niet opgelost. Deze problematiek wordt verder uitgebreid met projecten met een verkeersaantrekkende werking. Dit raakt niet alleen tientallen wegprojecten bij rijk provincies en gemeenten, maar bijvoorbeeld ook grotere woningbouwprojecten en industrie/bedrijventerreinen.

Vervolgproces

- Het mogelijk uitwerken van mitigerende maatregelen voor de projecten-deken van kleine deposities buiten de afstandsgrens ten behoeve de natuur. De opties hiervan moeten bezien worden in samenhang met andere initiatieven die leiden tot kleine deposities. Dit omdat beide consequenties hebben voor de juridische houdbaarheid en de inzet van bronmaatregelen.
- Gecheckt zal worden in hoeverre in de PBL-prognoses die ten grondslag liggen aan de structurele aanpak voldoende rekening is gehouden met ruimtelijke en economische ontwikkelingen gekoppeld aan een afstandsgrens.
- Het toelichten van de opties en het bespreken van de mogelijke implicaties met de externe klankbordgroep Stikstof waarin diverse organisaties vertegenwoordigd zijn.
- Begin juli is besluitvorming voorzien in de MR. Meteen daarna volgt een brief aan de Tweede Kamer.
- 10.2.g
[Redacted text block]
- Het voor zover mogelijk en nodig in kaart brengen van de budgettaire consequenties van passende maatregelen, zodat deze mee kunnen worden genomen in de afweging. De kosten baten analyse kan op dit moment nog onvoldoende gemaakt worden onder meer in verband met de onzekerheid over mogelijk te treffen maatregelen en de huidige (verborgen) kosten bij vergunningaanvraag.
- Gezien deze onzekerheid dient de maatschappelijke haalbaarheid van het hanteren van een eventuele afstandsgrens verkend te worden bijvoorbeeld in de externe klankbordgroep en mee gewogen te worden in de besluitvorming hierover.

Tenslotte

- De uitvoering van de opties kan eenvoudig en op korte termijn gerealiseerd worden in het AERIUS model
- Verder onderzoek kan eventueel uitwijzen of tot een meer gedetailleerde afbakening gekomen kan worden. Ook is het mogelijk dat de afstand dan beter zichtbaar afhangt van typische eigenschappen zoals de hoogte en de sterkte van de bron. Voor hoge, sterke bronnen zouden dan mogelijk aanvullende maatregelen in beeld komen. Gedacht kan

worden een wat de mogelijkheden zijn om te komen tot een (rechten/emissie)systeem of fonds.

Tijdpad en beslismomenten, versie 9-6-21

1.Directeuren overleg, opties	1 juni	bespreken opties
2.Directeuren Generaal overleg	22 juni	Concept definitieve opties voor MR en evt. concept TK brief
3. AC, BC en externe klankbordgroep eind juni	Eind juni/begin juli	Toelichten definitieve optie en bespreken mogelijke implicaties
5. BO	1 juli	Mondelinge stavaza
6.Ministerraad	2 juli	besluitvorming opties/TK brief
7.brief Tweede Kamer	Week van 5 juli	Brief naar TK

BIJLAGE

Toelichting Juridische uitgangspunten en Stroomschema mogelijkheid afstandsgrenzen

Voor elk plan of project dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van een Natura 2000-gebied, maar – afzonderlijk of in cumulatie met andere plannen of projecten – potentieel significante gevolgen kan hebben voor het betreffende gebied, moet op grond van

artikel 6, derde lid, Habitatrichtlijn een passende beoordeling (PB) worden gemaakt van de gevolgen voor het gebied.

Op basis van een PB moeten volledige, precieze en definitieve constatering en conclusies kunnen worden verkregen die elke redelijke wetenschappelijke twijfel over de gevolgen van een plan of project voor de betrokken Natura 2000-gebieden kunnen wegnemen.

De opgave om de te hoge stikstofdepositie terug te dringen, vloeit voort uit de verplichting van de beheerder van het gebied tot behoud, herstel en het voorkomen van verslechtering van de Natura 2000-gebieden (artikel 6, eerste en tweede lid, Habitatrichtlijn), en kan geen rol spelen bij besluitvorming over individuele plannen en projecten die tot significante gevolgen door stikstofdepositie leiden (artikel 6, derde lid, Habitatrichtlijn).

Causaal verband

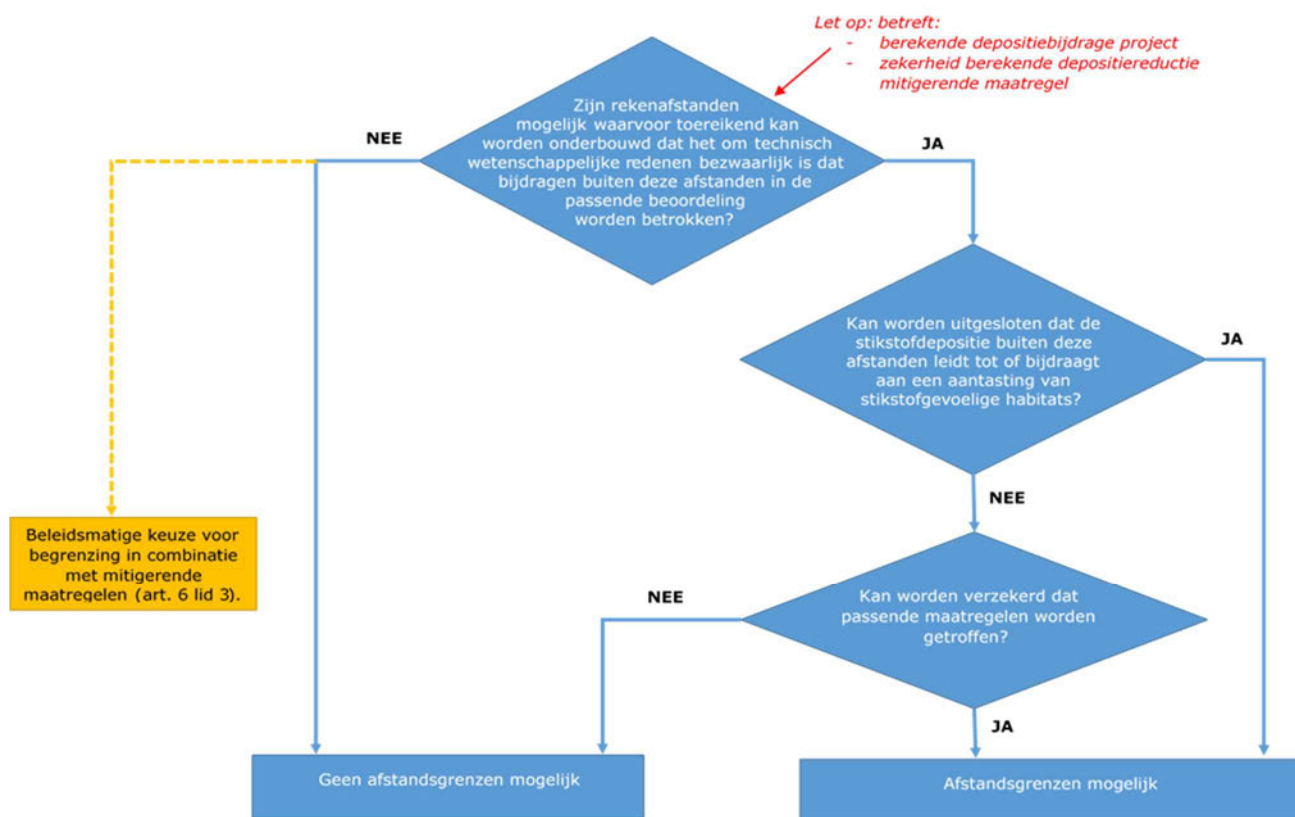
Juristen achten een afbakening van depositieberekeningen grenswaarde op afstand of depositie verdedigbaar, wanneer op basis van de best beschikbare kennis ter zake, geen aannemelijk causaal verband meer zou zijn vast te stellen tussen de berekende hoogte van de depositiebijdragen en het betrokken plan of project.

Bezien wordt hoe het begrip 'betekenisvol herleidbaar' ingepast kan worden in het juridisch toetsingskader van artikel 6, derde lid, van de Habitatrichtlijn dat een omvattende passende beoordeling voorschrijft voor alle projecten die potentieel een significant gevolg kunnen hebben voor een Natura 2000-gebied (causaal verband). Daarbij is zowel de herleidbaarheid van stikstof tot de bron (met inachtneming van de mate van onzekerheid van de berekende depositiebijdrage) relevant als de vraag of de betrokken stikstofbijdrage van dat project (in relatie tot andere bronnen) een onderscheidend effect kan hebben. Een consistente benadering voor verschillende typen emissiebronnen is essentieel.

Bezien wordt of aan het technisch wetenschappelijk onderzoek argumenten kunnen worden ontleend waarmee kan worden onderbouwd dat het bezwaarlijk is depositiebijdragen buiten een bepaalde afstand te betrekken in een project-specifieke passende beoordeling en deze opgaven toe te voegen als passende maatregelen in het kader van 6, tweede lid 2, Habitatrichtlijn.

Als het toetsingskader van artikel 6, derde lid, van de Habitatrichtlijn niet van toepassing is op stikstof die vermengd is met de diffuse projectendeken, zal Nederland moeten kunnen aantonen dat het adequate passende maatregelen treft om verslechtering als gevolg van de betrokken stikstofbelasting in de Natura 2000-gebieden te voorkomen (artikel 6, tweede lid, Habitatrichtlijn). Daarbij speelt de structurele stikstofaanpak als verankerd in de Wet stikstofreductie en natuurverbetering een essentiële rol, maar uiteindelijk zal op gebiedsniveau via gebiedsanalyses moeten worden onderbouwd dat verslechtering daadwerkelijk wordt voorkomen.

Stroomschema mogelijkheid afstandsgrenzen

Programma DG Stikstof

Behandeld door

10.2.e

10.2.e @minlnv.nl

Datum

11 juni 2021

Bijlage(n)

verslag

Omschrijving	Interdepartementaal directeurenoverleg stikstof
10.2.e	10.2.e (DGS)
Verder aanwezig	10.2.e (DGS), 10.2.e (Fin), 10.2.e (BZK), 10.2.e (Fin), 10.2.e (IenW), 10.2.e (DGS/Agro), 10.2.e (EZK), 10.2.e (NVLG), 10.2.e (DGS), 10.2.e (DGS), 10.2.e (DGS), 10.2.e (DGS), 10.2.e (DGS), 10.2.e (DGS)
Vergaderdatum en -tijd	04 juni 2021
Locatie	via Teams

1. Opening en vaststelling agenda

Buiten reikwijdte verzoek

3. Follow-up onderzoek afstandsgrenzen/Hordijk

ter bespreking, in aanwezigheid van 10.2.e

Bespreekpunten

- Instemming met uitwerking van het voorstel dat bij project-specifieke berekeningen voor stikstofdepositie uitgegaan wordt van een uiterste rekenafstand van 20 kilometer.

Bespreekpunten

- Instemming met uitwerking van het voorstel dat bij project-specifieke berekeningen voor stikstofdepositie uitgegaan wordt van een uiterste rekenafstand van circa 20 kilometer.

**Directie Bestuurlijke en
Politieke Zaken**

Reacties DO-leden

- De DO-leden geven aan dat de uitwerking van een afstandsgrens wenselijk is.
- De DO-geven wel aan dat het voorstel van de afkapgrens nog wankelt op een aantal punten. Verdieping op de volgende punten is wenselijk:
 - 1). Juridische en technische onderbouwing (ook i.r.t. uitspraak RvS)
 - 2). Consequenties, o.a. op het gebied van:
 - Bronmaatregelen
 - Vergunningsverlening
 - Budgettaire consequenties
 - De consequenties van de keuzes dienen helder te zijn, voordat het richting politieke besluitvorming gaat.
- EZK stelt voor dit te koppelen aan de bespreking van de stikstof-notitie in de Ministerraad i.v.m. mogelijke systeemsprong.
- IenW geeft aan dat RIVM en TNO de afkapgrens nog niet in detail hebben uitgedacht. Zij hebben echter wel aangegeven dat dit voorstel potentie heeft. Daar zit waarde in. De verdere onderbouwing en uitwerking dienen we gezamenlijk op te pakken.
- Def/JenV vragen hoe dit voorstel zich verhoudt tot de lopende rechtszaken.
 - Reactie DGS: De uitkomst van dit proces m.b.t. afstandsgrenzen is de basis om in te brengen voor lopende procedures.

Ons kenmerk

Conclusie

- De richting van een afstandsgrens is wenselijk, dit voorstel wordt verder uitgediept. Op dit moment zien de DO-leden kwetsbaarheden in de juridische/technische onderbouwing en consequenties. Er is bereidheid om die onderbouwing met elkaar scherp te krijgen.
- Er worden twee voorstellen uitgewerkt: de afkapgrens en geen rekenkundige afstandsgrens (terugvaloptie). Deze twee voorstellen kunnen deze twee als volwaardige opties voorgelegd worden aan de politiek.
 - IenW vraagt of er kosten-baten analyses worden meegenomen voor projecten.
 - Reactie DGS: In hoeverre daar informatie beschikbaar voor is, wordt dat meegenomen.
- Begin volgende week zal een live/hybride overleg (met betrokken departementen en provincies) over de uitwerking van deze voorstellen plaatsvinden. Departementen die hierbij willen aansluiten, zijn welkom.

Vervolgproces

- DGO 24 juni
- MR 2 juli
- TK brief eerste week juli
- Ter info voor AC 3 juni, BC 10 juni, externe klankbordgroep eind juni, BO 1 juli

Buiten reikwijdte verzoek

Buiten reikwijdte verzoek

**Directie Bestuurlijke en
Politieke Zaken**

Ons kenmerk

Buiten reikwijdte verzoek

Buiten reikwijdte verzoek

**Directie Bestuurlijke en
Politieke Zaken**

Ons kenmerk

Buiten reikwijdte verzoek

**Directie Bestuurlijke en
Politieke Zaken**

Ons kenmerk

Buiten reikwijdte verzoek

**Directie Bestuurlijke en
Politieke Zaken**

Ons kenmerk

Van: 10.2.e
Verzonden: woensdag 16 december 2020 16:24
Aan: 10.2.e @minienw.nl; 10.2.e
 10.2.e
CC: 10.2.e
Onderwerp: agenda stuurgroep 'verkenning afstandsgrens projectberekeningen' dd 18-12-2020, 9-10 hr webex
Bijlagen: opdracht RIVM verkenning afstandsgrens-projectspecifieke depositie berekeningen.docx; 20-161 Verkenning afstandsgrens-projectspecifieke depositie berekeningen V15 schoon.docx

Agenda Stuurgroep 'verkenning afstandsgrens projectberekeningen' 18-12-20

1. Opening
2. Toelichting aanleiding/doel en aanpak
 - a. Invulling geven aan toezegging in Kabinetsreactie op Hordijk mbt AERIUS Calculator (zie onderstaande passage)
 - b. Behelst meerdere sporen/iteratief traject: beleidsmatige afweging op basis van resultaten van meerdere onderzoeken (wetenschap/RIVM, ecologisch, juridisch en uitvoeringspraktijk)
3. Stuurgroep
 - a. Samenstelling stuurgroep, frequentie, looptijd
 - b. Verbinding met stuurgroep kennisprogramma stikstof (SK&I)
 - c. Onderliggende werkgroep follow-up adviezen Cie Hordijk
4. Onderzoek RIVM 'verkenning afstandsgrens projectspecifieke depositie berekeningen'
 - a. eerste opdracht aan RIVM; ter info (bijgevoegd)
 - b. inhoud van concept briefrapportage van RIVM; op zoek naar de gezamenlijkheid (bijgevoegd)
 - i. wetenschappelijke onderbouwing opties (hfdstk 3) voldoende ?
 - ii. doorkijk naar de implicaties van de opties: wel of niet opnemen ?
 - c. status/vorm van het briefrapport de rapportage van RIVM; een intern werkdocument/discussiestuk of een briefrapport?; afspraken
5. proces vervolgoopdrachten die voortvloeien uit kabinetsreactie op adviezen Cie Hordijk
 - i. korte termijn: werkgroep -> PvA in januari, SK&I aangehaakt
 - ii. lange termijn: kennisprogramma stikstof
6. rondvraag

Ad 2:

<https://www.aanpakstikstof.nl/achtergrond/documenten/kamerstukken/2020/10/13/kamerbrief-van-13-oktober-2020-kabinetsreactie-eindrapport-adviescollege-meten-en-bereken>:

- Het kabinet acht een gelijkwaardige behandeling van verschillende typen emissiebronnen gewenst en onderzoekt daarom in samenwerking met het RIVM of aan de hand van eenduidige criteria een wetenschappelijk onderbouwde afstandsgrens dan wel depositiewaarde voor verschillende emissiebronnen vast te stellen is en welke implicaties dit met zich meebrengt. Het kabinet acht dit onderzoek van belang in het licht van de structurele aanpak stikstof gericht op natuurherstel en stikstofreductie binnen de gestelde ecologische en juridische kaders die daarvoor gelden.
- Het kabinet zal uw Kamer voor de zomer van volgend jaar informeren over de resultaten van de hierboven aangekondigde onderzoeken en de consequenties voor de doorontwikkeling van AERIUS Calculator 2021.

10.2.e

10.2.e

Programma Directoraat Generaal Stikstof
Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag |
Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

.....
M 06 10.2.e
10.2.e [@minlnv.nl](mailto:10.2.e@minlnv.nl)
10.2.e
www.aanpakstikstof.nl

Opdracht voor RIVM betreffende verkenning mogelijkheden afstandsgrens of drempelwaarde projectspecifieke depositieberekeningen

DGS, 17-9-2020

De adviezen van het Adviescollege meten en berekenen

Het Adviescollege geeft aan dat in AERIUS Calculator, bij projectspecifieke depositieberekeningen voor verschillende sectoren, verschillende werkwijzen worden gehanteerd. Voor projecten met een verkeer aantrekkende werking wordt de projectbijdrage aan de depositie berekend met de Standaard Rekenmethode 2 (SRM2), waarbij de depositie tot 5 km van het wegproject wordt berekend. Bij andere emissiebronnen, zoals scheepvaart of emissies uit een stal of bij de verlaging van de maximumsnelheid wordt gerekend met het Operationele Prioritaire Stoffenmodel (OPS), waarbij geen maximale rekenafstand wordt gehanteerd. AERIUS Calculator maakt derhalve geen onderscheid tussen sectoren zoals het adviescollege constateert, maar tussen typen emissiebronnen die elk hun eigen kenmerken hebben.

Het Adviescollege adviseert om de berekening van NO_x- en NH₃-concentraties door verkeeremissies met SRM2 te laten vervallen en voor alle sectoren gebruik te maken van eenzelfde, op OPS-gebaseerde, bron-receptormatrix (BRM). Hierdoor vervalt impliciet ook de afkappingsafstand van 5 kilometer voor de depositiebijdrage van wegverkeer bij projectspecifieke berekeningen.

Kabinetsreactie

Gezien de geconstateerde verschillen in wijze van berekeningen, onderzoekt het kabinet in samenwerking met het RIVM of aan de hand van eenduidige criteria een wetenschappelijk onderbouwde afstandsgrens dan wel depositiewaarde voor verschillende emissiebronnen vast te stellen is en welke implicaties dit met zich meebrengt. Het kabinet acht dit onderzoek van belang in het licht van de structurele aanpak stikstof gericht op natuurherstel en stikstofreductie binnen de gestelde ecologische en juridische kaders die daarvoor gelden.

Opdracht aan RIVM

Het ministerie van LNV bij monde van DGS verzoekt het RIVM, in het licht van bovenstaande bevindingen en aanbevelingen van het Adviescollege, de mogelijkheden voor een wetenschappelijk onderbouwde afstandsgrens en/of rekenkundige ondergrens (afkapgrens) die gehanteerd kan worden bij project specifieke berekeningen met AERIUS Calculator, te onderzoeken.

Hieronder is daartoe een aantal opties geformuleerd inclusief de huidige afkapgrens van 5km. De opties zijn echter niet limiterend.

Van belang is dat in het onderzoek de haalbaarheid, robuustheid en consequenties voor de onzekerheid van de berekeningen worden meegenomen. Voor elke optie wordt een wetenschappelijke onderbouwing verwacht. De opdrachtgever beseft dat het RIVM zich daarbij beperkt tot de wetenschappelijke inzichten over stikstofdepositie en modellering. Uitkomst moet echter wel een basis zijn waarop beleidsmatige keuzes gebaseerd kunnen worden. Het RIVM kijkt in principe niet naar de juridische of ecologische implicaties omdat zij hier geen expertise op heeft.

Het eindproduct is een notitie die een basis biedt voor verdere interdepartementale en politieke besluitvorming.

Het eindresultaat wordt 16 oktober verwacht.

Na de opdracht verlening ontvangt DGS zo spoedig mogelijk een plan van aanpak van het RIVM. Het plan van aanpak, de tussenresultaten en het eind resultaat besproken worden een interdepartementale klankbordgroep besproken.

Uiteindelijke advisering van M LNV dan wel voorbereiding besluitvorming door DG overleg en MCSP gebeurt in gezamenlijkheid tussen DGS, LNV-NVLG en IenW via de klankbordgroep en directeurenoverleg.

De opties

- 1) Een specifieke afkapgrens voor alle emissiebronnen, die kan verschillen afhankelijk van het type emissiebron
- 2) Een 5 kilometer afkapgrens voor alle emissiebronnen
- 3) Geen afkapgrens voor alle emissiebronnen (afgezien van de rekenkundige grens van 0,005 mol /ha/jr)
- 4) Een afkapgrens op depositie
- 5) Een andere variant

klankbordgroep

Er wordt een interdepartementale klankbordgroep geformeerd voor afstemming met RIVM lopende het onderzoek. De klankbordgroep rapporteert aan het Directeurenoverleg

1. 10.2.e [redacted], Ministerie van LNV, DGStikstof
2. 10.2.e [redacted] Ministerie van LNV, DGNatuur
3. 10.2.e [redacted] Ministerie van I&W
4. Provincies 10.2.e [redacted]
5. 10.2.e [redacted] SKI, Ministerie LNV/EZK

Definitief verslag Stuurgroep 'verkenning afstandsgrens projectberekeningen' 18-12-20

Aanwezig: 10.2.e

(verslag)

Afwezig: 10.2.e ivm inlogproblemen.

1. Opening

10.2.e memoreert dat deze stuurgroep betrekking heeft op het verbeteren van de robuustheid en doelgeschiktheid van AERIUS Calculator; 10.2.e licht toe dat 'down to earth' Cie Hordijk het oneerlijk vindt dat depositie van verschillende bronnen verschillend wordt berekend. Een deel van het onderzoek vindt plaats via het kennisprogramma stikstof. Het deel dat we hier bespreken betreft de toezeggingen in de 'Hordijk TK brief' die voor zomer 2021 teruggekoppeld zullen worden aan TK.

2. Toelichting aanleiding/doel en aanpak

Met het onderzoek wordt invulling gegeven aan toezegging in Kabinetsreactie op Hordijk mbt AERIUS Calculator (zie onderstaande passage);

Het onderzoek behelst meerdere sporen en kent een iteratief traject: beleidsmatige afweging op basis van resultaten van meerdere onderzoeken (wetenschap/RIVM, ecologisch, juridisch en uitvoeringspraktijk)

3. Stuurgroep en werkgroep

De samenstelling van de stuurgroep blijft zoals hij vandaag is. Zo nodig kan externe expertise toegevoegd worden. Indien nodig kan hij (tegen het einde) ook uitgebreid worden met bijv. EZK/Defensie.

De stuurgroep komt 1x per mnd bij elkaar. Vergaderingen worden tot zomer 2021 ingepland.

Besloten wordt deze stuurgroep niet te combineren met de nog in te richten stuurgroep kennisprogramma, mede door het verschil in fasering.

Verbinding tussen beide is gewaarborgd door deelname 10.2.e (SK&I) in deze stuurgroep.

De onderliggende werkgroep follow-up adviezen Cie Hordijk (gestart op 23 november) wordt als adequaat gezien. De werkgroep bestaat uit medewerkers van overheden IenW, NVLG, SK&I, IPO/Bij12, DGS (trekker). Vanaf het concept PvA (januari) wordt deze uitgebreid met jurist, ecooloog en RIVM. Het advies aan de werkgroep is om niet in de complexiteit te blijven hangen.

4. Onderzoek RIVM 'verkenning afstandsgrens projectspecifieke depositie berekeningen'

Op 17 september is, na afstemming met IenW, NVLG en SK&I, de eerste opdracht bij RIVM uitgezet vooruitlopend op de andere advies punten van Cie Hordijk.

Op verzoek van RIVM is een aantal keren een klankbordgroep elkaar geweest.

Het concept brief-rapport dd 8-12-20 van het RIVM wordt besproken.

- a. Afsproken wordt dat het concept briefrapport van het RIVM beschouwt en benut wordt als een memo. Het is een bouwsteen voor het iteratieve proces dat hierop volgt. Het werkdocument kan alleen in samenhang met het vervolg naar buiten gebracht worden. Het is van belang dit ook als zodanig duidelijk te framen.
- b. Het memo is een eerste aanzet voor het verkrijgen van inzicht in de wetenschap achter de berekeningen, maar geeft nog onvoldoende inzicht in wat eigenlijk beoogd was.
- c. De volgende vragen blijven nog onbeantwoord en welke verbeteringen worden voorgesteld:
 - Zodanig aanpassen dat de onzekerheden in de modellen beter uitgelegd worden, ook voor niet deskundigen
 - Herleidbaarheid toevoegen (verwijzingen) waardoor reproduceerbaarheid verbeterd.
 - Eenduidig zijn in het gebruik van de woorden...grens...emissie...depositie; nu is dat niet altijd duidelijk

- De uitgangspunten van de berekeningen zouden beter beschreven en onderbouwd moeten worden.
- Graag beter onderbouwd in beeld brengen van de consequenties van de verschillende opties
- Volgende deel onderzoeken moeten ook een wetenschappelijke basis hebben
- Ten aanzien van hfstk 2 wordt gevraagd inzicht te geven in wat je kunt berekenen en wat je kunt kiezen; wat is de stevigheid van het model, incl wetenschappelijke onderbouwing van de gemaakte keuzes in het model? Er zijn meer handvatten nodig.
- Inzichtelijk maken welke emissie/depositie niet meer herleidbaar is tot de producent; deze is daar dan ook niet meer verantwoordelijk voor.

5. proces vervolgoopdrachten die voortvloeien uit kabinetsreactie op adviezen Cie Hordijk
De reacties van de stuurgroep op het werkdocument zullen gedeeld worden met het RIVM. Een aangepaste memo zal eerst met de werkgroep en vervolgens met de stuurgroep besproken worden. De stuurgroep stemt in met het idee zonodig in de toekomst een dagdeel (met de wg ea) uit te trekken voor het goed doorspreken van de resultaten.

6. rondvraag

10.2.e meldt dat, conform de brief van 13 oktober 2020 aan de TK, niet expliciet een verkenning wordt uitgezet bij RIVM naar wat er nodig is om OPS aan te passen om er wegverkeer mee te kunnen doorrekenen. Er wordt wel een verkenning uitgevoerd naar een afstandsgrens bij projectspecifieke berekeningen. De vergadering is het hiermee eens.

Ad 2:

<https://www.aanpakstikstof.nl/achtergrond/documenten/kamerstukken/2020/10/13/kamerbrief-van-13-oktober-2020-kabinetsreactie-eindrapport-adviescollege-meten-en-bereken>:

- Het kabinet acht een gelijkwaardige behandeling van verschillende typen emissiebronnen gewenst en onderzoekt daarom in samenwerking met het RIVM of aan de hand van eenduidige criteria een wetenschappelijk onderbouwde afstandsgrens dan wel depositiewaarde voor verschillende emissiebronnen vast te stellen is en welke implicaties dit met zich meebrengt. Het kabinet acht dit onderzoek van belang in het licht van de structurele aanpak stikstof gericht op natuurherstel en stikstofreductie binnen de gestelde ecologische en juridische kaders die daarvoor gelden.
- Het kabinet zal uw Kamer voor de zomer van volgend jaar informeren over de resultaten van de hierboven aangekondigde onderzoeken en de consequenties voor de doorontwikkeling van AERIUS Calculator 2021.

Van: 10.2.e
Verzonden: dinsdag 2 februari 2021 13:57
Aan: 10.2.e; 10.2.e @minienw.nl'; 10.2.e
 10.2.e; 10.2.e @ipo.nl'; 10.2.e
CC: 10.2.e
Onderwerp: agenda en stukken stuurgroep follow-up adviezen Cie Hordijk, 5-2-2021
Bijlagen: bijlage 1 Concept verslag Stuurgroep 18-12-20.docx; bijlage 2 10.2.g
 .docx; Bijlage 3 Beslisnotitie
 afstandsgrenzen stuurgroep - concept - 1 februari 2021 (002).docx; bijlage 4
 Bouwstenen afstandsgrenzen projectberekeningen - discussiedocument - concept 1
 februari 2021.docx; bijlage 5 Plan van aanpak Ecologische onderbouwing follow-up
 Hordijk (2 2 2021).docx; bijlage 6
 Stand_van_zaken_Nationaal_Kennisprogramma_Stikstof, 1-2-21.docx

Beste mensen,
 Zie hieronder de agenda en bijgevoegd de stukken voor de stuurgroep follow-up Hordijk 5-2-2021
 Mvg, 10.2.e

1. Verslag vorig overleg dd 18-12-2020 (bijlage 1) *reactie IenW ontvangen, nog niet verwerkt*
2. Follow-up Hordijk korte termijn 10.2.g
3. Beslisnotitie afstandsgrenzen (bijlage 3); besluitvorming
 - a. Bouwstenen afstandsgrenzen (bijlage 4); bespreekstuk voor werkgroep, ter info voor stuurgroep
 - b. Tijdlijn; mondelinge toelichting
4. Ecologische onderzoek naar gevolgen afstandsgrenzen (bijlage 5); besluitvorming
5. Juridische analyse gevolgen afstandsgrenzen; mondelinge toelichting tav vraagstelling; ter info
6. Stand van zaken kennisprogramma stikstof (bijlage 6); mondelinge toelichting, ter info
7. Rondvraag
8. Volgende stuurgroep: voorstel 19 of 26 februari

10.2.e
 10.2.e

.....
Programma Directoraat Generaal Stikstof
Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
 Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag |
 Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

.....
 M 06 10.2.e
 10.2.e @minInv.nl
 10.2.e
www.aanpakstikstof.nl

Beslisnotitie (concept)

Van: 10.2.e , in afstemming met 10.2.e
 Aan: Stuurgroep afstandsgrenzen projectberekeningen
 Datum: 1 februari 2021
 Betreft: Voorstel richting beleidskeuze en prioritering werkzaamheden

Beslispunt

In reactie op het advies van de commissie Hordijk worden de mogelijkheden onderzocht voor afstandsgrenzen of depositiegrens voor verschillende typen emissiebronnen. Doel is om voor de zomer te komen tot een gemotiveerde beleidskeuze.

De stuurgroep wordt gevraagd om in te stemmen met het uitwerken van de volgende denkrichting voor een beleidskeuze:

- Er worden afstandsgrenzen per type emissiebron bepaald waarvoor, op basis van het verspreidingsgedrag van stikstof, gemotiveerd kan worden dat projectbijdragen buiten die afstand opgaan in een diffuse deken en waarvoor geldt dat alle bijdragen in deze diffuse deken onafhankelijk zijn van de precieze locaties van de bronnen.
- Om aan de ecologische/juridische randvoorwaarden te voldoen worden passende maatregelen getroffen waarmee de diffuse bijdragen voorbij deze afstandsgrenzen worden aangepakt. Het zal het duidelijk zijn dat de noodzaak van aanvullend bronbeleid op voorhand niet is uit te sluiten, al zal naar verschillende beleidsopties worden gekeken. Het treffen van aanvullende maatregelen vraagt om politieke besluitvorming.

De uitwerking (en motivering) van deze denkrichting loopt langs verschillende sporen, die parallel kunnen worden doorlopen:

- Nadere analyses door RIVM (modelberekeningen die inzicht geven in verspreidingsgedrag)
- Beantwoorden ecologische vragen in relatie tot Hordijk
- Onderzoek mogelijkheden en haalbaarheid inzet passende maatregelen, inclusief bepaling vooraf van de omvang die met maatregelen gecompenseerd moet worden.
- Juridische beoordeling denkrichting.

Deze werkzaamheden binnen deze sporen, inclusief een planning en beslismomenten, worden beschreven in een aparte notitie (plan van aanpak).

Toelichting:

In de kabinetsreactie (oktober 2020) op het eindrapport van het Adviescollege Meten en Berekenen Stikstof (Hordijk) is aangegeven dat de mogelijkheden voor een afstandsgrens of depositiegrens voor verschillende typen emissiebronnen zullen worden onderzocht en dat de Kamer voor de zomer wordt geïnformeerd over de uitkomsten van het onderzoek.

Het onderzoek waarnaar wordt verwezen in de kabinetsreactie richt zich op de ecologische, modelinhoudelijke en juridische mogelijkheden om te komen tot een afstandsgrens. Deze onderzoeken hebben als doel om kennis en inzichten te verzamelen en te genereren op basis waarvan een beleidsmatige afweging kan worden gemaakt en uiteindelijk ook een goed gemotiveerde keuze.

10.2.g

¹ Naar aanleiding van de Raad van State (tussen)uitspraak van 20 januari 2021.

Doel is om uiterlijk in mei een beleidskeuze te kunnen maken. Om ervoor te zorgen dat er tijdig voldoende informatie ligt om een robuuste beleidskeuze te kunnen maken, is intensivering en prioritering van de werkzaamheden nodig. Daartoe is, op basis van de nu beschikbare kennis en inzichten, richting gegeven aan een beleidskeuze en zijn de acties benoemd die op korte termijn met prioriteit moeten worden opgepakt.

De voorgestelde richting en de gewenste acties zijn besproken in de werkgroep follow up Hordijk (27 januari), aan de hand van een discussiestuk dat door IenW, in samenwerking met DGS, is opgesteld en als bijlage is toegevoegd (notitie 'Bouwstenen voor afstandsgrenzen bij projectspecifieke berekeningen').

De huidige denkrichting voor de beleidskeuze is:

- Er worden afstandsgrenzen per type emissiebron bepaald waarvoor, op basis van het verspreidingsgedrag van stikstof, gemotiveerd kan worden dat projectbijdragen buiten die afstand opgaan in een diffuse deken en waarvoor geldt dat alle bijdragen in deze diffuse deken onafhankelijk zijn van de precieze locaties van de bronnen.
In de conceptnotitie van RIVM van december 2020 is bijvoorbeeld aangegeven dat de projectbijdrage op grotere afstanden van een bron vrij vlak wordt en er geen sprake meer is van een individueel herkenbaar patroon of een pluim als gevolg van de bron.
Voorbij deze grens kunnen wel bijdragen worden berekend (die ook rekenkundig herleidbaar zijn tot de bron), maar aanname is dat toereikend gemotiveerd kan worden dat deze bijdragen niet meer betekenisvol herleidbaar zijn. Met de term betekenisvol herleidbaar in relatie tot een afstandsgrens wordt bedoeld dat de berekende bijdragen binnen deze afstand betekenisvol zijn voor een passende beoordeling van een individueel project.
- Om aan de ecologische/juridische randvoorwaarden te voldoen moeten dan passende maatregelen worden getroffen voor de kleine bijdrage voorbij deze afstandsgrenzen.
De aanname hierbij is dat niet kan worden uitgesloten dat dat gedeelte van de stikstofdepositie dat niet in de passende beoordeling van een individueel project wordt betrokken - in samenhang met de stikstofdepositie van andere projecten en activiteiten - kan bijdragen aan aantasting van stikstofgevoelige habitats in Natura 2000-gebieden.

Deze denkrichting gaat uit van een begrenzing voor alle type bronnen en kan daarmee voor veel projecten leiden tot een beperking van de onderzoekslast en tot een hanteerbare salderingsopgave (en vormt daarmee ook een oplossing voor de zogenoemde 'dekenproblematiek').

Deze benadering draagt ook bij aan een gelijkwaardige behandeling van verschillende typen emissiebronnen en zorgt voor een aanpak van de deposities buiten de afstandsgrens. Daarmee ondervangt deze beoogde werkwijze twee belangrijke bezwaren van de commissie Hordijk tegen het hanteren van een afstandsgrens voor alleen wegverkeer (ongelijke behandeling tussen sectoren en buiten beschouwing blijven van deposities buiten de afstandsgrens).

De bovenstaande denkrichting richt zich op afstandsgrenzen. Een andere denkrichting is het stellen van een hogere depositiegrens (ondergrens) dan de huidige 0,005 mol/ha/jaar. De resultaten van de RIVM-verkenning (december 2020) en de Raad van State uitspraak over de 10.2.g bieden op dit moment minder aangrijpingspunten voor een depositiegrens dan een afstandsgrens. Dit is nader toegelicht in de notitie die als bijlage is toegevoegd ('Bouwstenen').

De uitwerking (en motivering) van deze denkrichting loopt langs verschillende sporen, die parallel worden doorlopen:

- A. Nadere analyses RIVM. Uitvoeren van nadere analyses die voor verschillende brontypen inzicht geven in de afstanden tot de bron waar de projectbijdrage opgaat in een diffuse deken. Een aanzet voor de onderzoeksvragen aan RIVM is beschreven in de bovengenoemde notitie ('Bouwstenen voor afstandsgrenzen bij projectspecifieke berekeningen').
- B. Beantwoorden ecologische vragen in relatie tot Hordijk. Hiervoor is een voorstel (plan van aanpak) opgesteld door 10.2.e Dit voorstel is als bijlage toegevoegd.
- C. Onderzoek mogelijkheden en haalbaarheid inzet passende maatregelen. Binnen dit spoor moeten meerdere vragen worden beantwoord:
- Welke maatregelen kunnen worden beschouwd als passende maatregelen? Gaat het om extra maatregelen of kunnen het ook bestaande maatregelen zijn (vaststaand beleid, pakket structurele aanpak)?
 - Wat is haalbaar met welke passende maatregelen? Hoe kan worden verzekerd dat geen verslechtingen optreden?
 - Welke analyses vraagt dit (cijfermatig en juridisch)?
- Als extra maatregelen vereist zijn, zal hierover politieke besluitvorming nodig zijn en voorstel is om dit vroegtijdig aan te kondigen bij bewindspersonen. De keuzes voor de afstandsgrenzen per broncategorie zijn afhankelijk van de politieke bereidheid om extra maatregelen te treffen.
- D. Juridische beoordeling denkrichting. In beeld brengen van de juridische mogelijkheden en risico's van de voorgestelde denkrichting.

Bouwstenen voor afstandsgrenzen bij projectspecifieke berekeningen

Bespreeknotitie

1. Inleiding

in de kabinetsreactie op het eindrapport van het Adviescollege Meten en Berekenen Stikstof (Hordijk) zijn de volgende toezeggingen gedaan¹:

- Het kabinet acht een gelijkwaardige behandeling van verschillende typen emissiebronnen gewenst en onderzoekt daarom in samenwerking met het RIVM of aan de hand van eenduidige criteria een wetenschappelijk onderbouwde afstandsgrens dan wel depositiewaarde voor verschillende emissiebronnen vast te stellen is en welke implicaties dit met zich meebrengt. Het kabinet acht dit onderzoek van belang in het licht van de structurele aanpak stikstof gericht op natuurherstel en stikstofreductie binnen de gestelde ecologische en juridische kaders die daarvoor gelden.
- Het kabinet zal uw Kamer voor de zomer van volgend jaar informeren over de resultaten van de hierboven aangekondigde onderzoeken en de consequenties voor de doorontwikkeling van AERIUS Calculator 2021.

Het onderzoek waarnaar wordt verwezen in de kabinetsreactie richt zich op de ecologische, modelinhoudelijke en juridische mogelijkheden om te komen tot afstandsgrenzen. De lopende en beoogde onderzoeken hebben als doel om kennis en inzichten te verzamelen en te genereren op basis waarvan een beleidsmatige afweging kan worden gemaakt en uiteindelijk ook een goed gemotiveerde keuze.

Najaar 2020 is RIVM gestart met het onderzoek naar de modelinhoudelijke mogelijkheden. De onderzoeken naar de ecologische en juridische mogelijkheden worden momenteel voorbereid. Om ervoor te zorgen dat de informatie die de onderzoeken opleveren goed aansluit op de informatiebehoefte vanuit beleid is het voorstel om op directeureniveau te komen tot een gezamenlijk beeld van:

- de algemene uitgangspunten voor deze beleidskeuze, en
- een mogelijk kansrijke redenering om te komen tot een wetenschappelijke onderbouwing van afstandsgrenzen, inclusief de aanvullende analyses van RIVM die daarvoor nodig zijn.

Een gezamenlijk beeld helpt om de informatiebehoefte scherp te krijgen en te komen tot een prioritering in de onderwerpen die worden opgepakt in de modelinhoudelijke, ecologische en juridische onderzoeken.

10.2.g

¹ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2020/10/13/kabinetsreactie-op-het-eindrapport-meer-meten-robuster-berekenen-van-het-adviescollege-meten-en-berekenen-stikstof>

Relatie met onderzoek naar aanleiding van eindadvies Remkes

Het onderzoek naar de mogelijkheden om te komen tot een afstandsgrens voor projectspecifieke berekeningen sluit aan bij het aan de Tweede Kamer aangekondigde onderzoek naar aanleiding van het advies van het adviescollege Stikstofproblematiek (commissie Remkes) over de zogenoemde 'dekenproblematiek': in de huidige situatie berekent AERIUS Calculator bij individuele projectberekeningen nog op tientallen kilometers tot meer dan honderd kilometer depositiebijdragen tot op twee cijfers achter de komma, die voor een individuele initiatiefnemer niet of nauwelijks zijn op te lossen.

De commissie Remkes adviseert de systematiek zodanig aan te passen dat voor activiteiten met NO_x-emissies, die bijdragen aan de 'stikstofdeken', alleen worden aangesproken op significante effecten dichtbij, maar niet op marginale effecten ver weg. Dat laatste moet onderdeel uitmaken van de generieke aanpak van de binnenlandse NO_x-emissies. Daarmee adviseert de commissie Remkes een generieke oplossing voor de dekenproblematiek. Het kabinet heeft naar aanleiding van dit advies aangegeven te onderzoeken hoe in het kader van toestemmingverlening omgegaan moet worden met de berekende, zeer kleine depositiebijdragen op grote afstand van projecten en op welke wijze generiek beleid hiervoor een oplossing kan bieden.

2. Denkrichting beleidskeuze

De ambitie is om op korte termijn voor alle type emissiebronnen te komen tot een begrenzing van het onderzoeksgebied op basis van een maximale rekenafstanden, onder de voorwaarde dat de gehanteerde afstandsgrenzen toereikend zijn gemotiveerd.

Het is belangrijk dat er een begrenzing komt voor alle type bronnen omdat dit:

- bijdraagt aan een gelijkwaardige behandeling van verschillende typen emissiebronnen
- voor relatief veel projecten zal leiden tot een beperking van de onderzoekslast en tot een hanteerbare salderingsopgave (en daarmee een oplossing kan vormen voor de zogenoemde 'dekenproblematiek').

Benodigde onderzoeken en analyses om te komen tot een voorstel voor een afstandsgrens:

1. Onderzoeken modelinhoudelijk mogelijkheden voor afstandsgrenzen.
2. Bepalen ecologische/juridische voorwaarden voor hanteren van deze grenzen
3. Bepalen hoe aan deze voorwaarden kan worden voldaan
4. Bepalen consequenties voor de uitvoeringspraktijk van vergunningverlening.

Uit de nu beschikbare kennis en inzichten over de modelinhoudelijke mogelijkheden en de ecologische/juridische randvoorwaarden volgt als mogelijk kansrijke denkrichting voor de onderbouwing van een begrenzing voor projectspecifieke berekeningen:

- Er worden afstandsgrenzen per type emissiebron bepaald waarvoor (modelinhoudelijk) gemotiveerd kan worden dat projectbijdragen buiten die afstand opgaan in een diffuse deken en waarvoor geldt dat alle bijdragen in deze diffuse deken onafhankelijk zijn van de precieze locaties van de bronnen. De sessies met RIVM en de conceptresultaten van de RIVM analyses (eind 2020) bieden aangrijpingspunten om te komen tot deze inzichten, waarbij mogelijk een relatie kan worden gelegd met de hoogte van de bron.
- Om aan de ecologische/juridische randvoorwaarden te voldoen worden passende maatregelen getroffen waarmee de diffuse bijdragen voorbij deze afstandsgrenzen worden aangepakt.

Om te komen tot een uitwerking en beoordeling van deze redeneerlijn, zijn aanvullende analyses vereist van het RIVM. Deze zijn in paragraaf 3 toegelicht maar vragen nog om een

vertaling naar concrete onderzoeksvragen. Dat zal in overleg met RIVM moeten gebeuren. De werkzaamheden van het RIVM worden begeleid door de werkgroep 'follow up Hordijk'. Op basis van de informatie/inzichten uit de RIVM-analyses en informatie uit de ecologische en juridische onderzoeken kan naar verwachting een voorstel worden opgesteld voor afstandsgrenzen. Dat kunnen meerdere opties zijn (ranges waaruit kan worden gekozen per broncategorie).

De depositiegrens in AERIUS Calculator is nu een (rekenkundige) ondergrens van 0,005 mol/ha/jaar. Voor de bovenstaande redeneerlijn geldt dat binnen de beoogde afstandsgrenzen de depositiegrens van 0,005 mol/ha/jaar wordt gehanteerd. Dat zorgt ervoor dat binnen de maximale rekenafstand ook (zeer) kleine depositiebijdragen worden berekend en meegenomen in de beoordeling. Kleine deposities dichtbij een bron moeten dan nog steeds worden gemitigeerd als significant negatieve effecten niet kunnen worden uitgesloten.

Depositiegrens

Naast de bovenstaande redeneerlijn zijn er meerdere redeneerlijnen denkbaar die kunnen worden uitgewerkt. Op basis van wat er op dit moment aan kennis beschikbaar is, lijkt een uitwerking van de bovenstaande redeneerlijn op korte termijn het meest kansrijk.

De redeneerlijn richt zich op afstandsgrenzen, en bijvoorbeeld niet op een depositiegrens. ^{10 2 g}

Eerdere onderzoeken² laten ook zien dat een (hogere) depositiegrens op deze korte termijn lastiger te onderbouwen is dan een afstandsgrens. Bij een hogere rekenkundige ondergrens of drempelwaarde blijven ook (kleine) deposities dicht bij de bron buiten de beoordeling. Voor depositiebijdragen op grote afstand van projecten kan deels verwezen worden naar het feit dat er sprake is van een verschuiving van emissies, waardoor er in werkelijkheid geen depositietoename plaatsvindt. Voor kleine depositiebijdrage dichtbij projecten gaat deze redeneerlijn doorgaans niet op. Zowel het buiten de beoordeling laten van deposities in de nabijheid van projecten als het hierbij niet kunnen benutten van de onderbouwing dat deze geen feitelijke toename betreffen doordat deze veroorzaakt worden door verplaatste emissies, betekent dat voor een hogere rekenkundige ondergrens/drempelwaarde meer bronmaatregelen nodig zullen zijn dan voor een afstandsgrens. In december 2019 heeft het kabinet aan de Tweede Kamer aangegeven niet te kiezen voor een generieke drempelwaarde, omdat dat op dit moment een disproportionele en ongerichte inzet van maatregelen zou vragen. Dit neemt niet weg dat een hogere rekenkundige ondergrens/drempelwaarde een ambitie kan zijn voor de toestemmingverlening op langere termijn.

² Onderzoek varianten drempelwaarde (DGS, 2019), Handreiking voorttoets (DGS, 2020), verkenning naar generieke ecologische onderbouwing kleine deposities (RWS, 2020)

Voorbeeld behoefte aan begrenzing

In de huidige AERIUS Calculator is alleen voor wegverkeer een afstandsgrens opgenomen. De motivatie van deze afstandsgrens krijgt veel aandacht in de media en politiek, maar ook in juridische procedures rond wegenprojecten. De gevolgen van het ontbreken van een afstandsgrens (bij andere bronnen) voor projecten krijgt veel minder aandacht, terwijl praktijkvoorbeelden illustreren dat veel projecten behoefte hebben aan enige vorm van begrenzing van het onderzoeksgebied.

Een recent voorbeeld is een voorgenomen aanpassing van een stal die leidt tot een emissiereductie van ammoniak (15%). In alle nabijgelegen natuurgebieden leidt de aanpassing tot een afname van depositie. Door de stalaanpassing wijzigen ook de bronkenmerken (emissiehoogte bij enkele stallen wordt 2 meter hoger) waardoor op één natuurgebied op 150 km een toename is berekend van 0,01 mol/ha/jaar. Rekenkundig kan hiervoor worden onderbouwd dat er een depositiebijdrage is op dat natuurgebied, maar dit lijkt een voorbeeld waarvoor (wetenschappelijk) kan worden gemotiveerd dat dit project geen significant negatieve gevolgen heeft in het gebied op die afstand.

5. Toelichting denkrichting onderbouwing afstandsgrenzen en vragen aan RIVM

Op basis van de beschikbare informatie uit de onderzoeken en eerdere studies en analyses kan nu nog geen concreet voorstel worden gedaan voor afstandsgrenzen. De sessies met RIVM en de conceptresultaten van de RIVM analyses bieden wel aangrijpingspunten om te komen tot een motivatie voor het hanteren van een maximale rekenafstand bij projectspecifieke berekeningen. Niet alleen voor wegverkeer, maar ook voor andere bronnen. Om te komen tot een inhoudelijke motivatie voor afstandsgrenzen zijn aanvullende analyses van RIVM vereist.

Tot dusverre gehanteerde motivatie voor de afstandsgrens van 5 kilometer voor wegverkeer is dat de berekende bijdragen van extra verkeer als gevolg van een individueel project op enkele kilometers van de weg niet meer betekenisvol zijn te herleiden tot het betreffende individuele project. In bijlage 1 is een uitgebreide motivatie opgenomen die eind 2020 is opgenomen in antwoorden op Kamervragen. De Raad van State heeft geoordeeld dat huidige motivatie van de 5 kilometer niet toereikend is. In de uitspraak staat onder meer: "Het is de Afdeling namelijk niet duidelijk wat precies onder "betekenisvol herleiden" moet worden verstaan en hoe is vastgesteld dat daarvan bij grotere afstanden dan 5 km geen sprake meer van kan zijn."

Insteek voor de motivatie van een afstandsgrens voor wegverkeer maar ook voor andere bronnen is om uit te leggen wat onder 'betekenisvol herleidbaar' wordt verstaan. In beginsel geldt voor elke berekende bijdrage van een bron dat deze rekenkundig herleidbaar is naar de bron, ongeacht de afstand. Er is immers een directe rekenkundige relatie tussen de bron en de berekende bijdrage. Met de term betekenisvol herleidbaar in relatie tot een afstandsgrens wordt bedoeld dat de berekende bijdragen binnen deze afstand betekenisvol zijn voor een projectspecifieke beoordeling van de depositiebijdragen.

Bij projectbijdragen kan onderscheid worden gemaakt tussen:

- De projectbijdrage in de directe omgeving van het project die afhankelijk is van de locatie van het project,
- De projectbijdrage op grotere afstanden die opgaat in een diffuse deken van stikstofdeposities en grotendeels onafhankelijk is van de locatie van de bron.

Ook op grotere afstanden kan sprake zijn van een depositiebijdrage die betekenisvol is, maar niet voor een projectspecifieke beoordeling van de depositiebijdrage. Deze bijdrage kan, in samenhang met de depositie van andere projecten en activiteiten, wel betekenisvol zijn voor de realisatie van de natuurdoelen en de invulling van de generieke aanpak.

Dit sluit aan bij het advies van Remkes waarin wordt geadviseerd om de diffuse deken van stikstofdeposities aan te pakken met generiek beleid per sector.

Er is, per type bron, behoefte aan inzicht in de afstand tot de bron waarbij (wetenschappelijk) kan worden gemotiveerd dat deze bijdrage opgaat in de diffuse deken.

Mogelijke aangrijpingspunten voor een onderbouwing:

- Afstand waarbij de projectbijdrage onafhankelijk is van de locatie emissiebron
- Afstand waarbij de projectbijdrage geheel gemengd is door de grenslaag

A. Afstand waarbij de projectbijdrage onafhankelijk is van de locatie van de emissiebron.

Uit verkennende berekeningen blijkt dat er, afhankelijk van de bron, een afstand te bepalen is waarvoor geldt dat de bijdrage binnen die afstand nog afhankelijk is van de locatie van het project (lokale projectbijdrage), maar daarbuiten niet meer (bijdrage die opgaat in de deken). Voor lagere bronnen ligt die grens dichterbij de bron, dan bij hogere bronnen. Hierbij kan ook worden meegenomen dat voor bepaalde activiteiten deels sprake zal zijn van een verschuiving van emissies (en niet alleen tot meer emissies). Als een woningbouwplan bijvoorbeeld extra verkeer genereert dan is dat deels een verschuiving van wegverkeer van de ene plek naar een andere plek (de mensen die in de nieuwe woningen gaan wonen, wonen immers nu ook ergens en zorgen daar ook voor verkeer). Die nieuwe woningen kunnen lokaal tot toenames leiden, maar verder weg kan de verschuiving van de emissies betekenen dat per saldo geen sprake hoeft te zijn van een toename (wellicht zelfs sprake van een afname?).

Voorstel is om RIVM te vragen deze grens voor verschillende broncategorieën (hoogteklassen) te onderzoeken.

Ter illustratie: Bron A en bron B zijn identiek, alleen de locatie verschilt. Voor de cirkel rond bron A geldt dat de bijdrage van bron A hier groter is dan de bijdrage van bron B. Voor de cirkel rond bron B geldt dat de bijdrage van bron B hier groter is dan de bijdrage van bron A. De bijdrage in de cirkel is de lokale bijdrage die afhankelijk is van de bronlocatie. Voor het grijs gemarkeerde deel geldt dat de berekende bronbijdrage van bron A en bron B gelijk zijn aan elkaar. Dat is de diffuse deken waar elke bron aan bijdraagt vanaf een bepaalde afstand (en los staat van de locatie van de bron).

B. Afstand waarbij de projectbijdrage geheel gemengd is door de grenslaag.

RIVM geeft in een concept werkdocument aan: "Op grotere afstanden van de bron is de verdeling van de projectbijdrage van de concentratie of depositie vrij vlak geworden (geen

scherpe gradiënten in verticaal en horizontaal) omdat bij die afstanden de stikstof die uit de bron geëmitteerd is, geheel gemengd is door de grenslaag. Er is geen sprake meer van een individueel herkenbaar patroon of een pluim ten gevolge van de bron.” De afstand lijkt sterk afhankelijk van de bronhoogte. In bijlage 2 zijn ter illustratie hiervan twee plaatjes opgenomen van het RIVM. De afstand waarbij geen sprake meer van een individueel herkenbaar patroon of een pluim ten gevolge van de bron lijkt voor relatief lage bronnen na enkele kilometers bereikt en voor relatief hoge bronnen op een grotere afstand.

Het gegeven dat op een bepaalde afstand ‘geen sprake meer van een individueel herkenbaar patroon of een pluim ten gevolge van de bron’ kan informatie opleveren die relevant is voor de beleidsmatige afweging over een mogelijk afstandsgrens³.

Voorstel is om RIVM te vragen:

- Voor elk van de onderscheiden bron categorieën in AERIUS Calculator inzicht te geven in (de range voor) de afstand waarop de pluim zo groot is dat deze de menglaag volledig beslaat (en OPS dus verder rekent met een menglaaggemiddelde concentratie).
- Daarbij uitgaan van de defaultwaarden voor de uitstoothoogte zoals gehanteerd in AERIUS Calculator en zoals opgenomen in tabel 3.1 van de instructie gegevensinvoer voor AERIUS Calculator⁴.

Passende maatregelen

De motivatie bij een afstandsgrens kan vervolgens worden versterkt door aan te tonen dat er (passende) maatregelen zullen worden getroffen waarmee de minibijdragen voorbij de afstandsgrens worden aangepakt. Welke maatregelen kunnen worden beschouwd als passende maatregelen? Gaat het om extra maatregelen of kunnen het ook bestaande maatregelen zijn (vaststaand beleid, pakket structurele aanpak)? Wat is haalbaar met passende maatregelen en hoe kan worden verzekerd dat geen verslechtingen optreden? Welke analyses vraagt dit (cijfermatig en juridisch)?

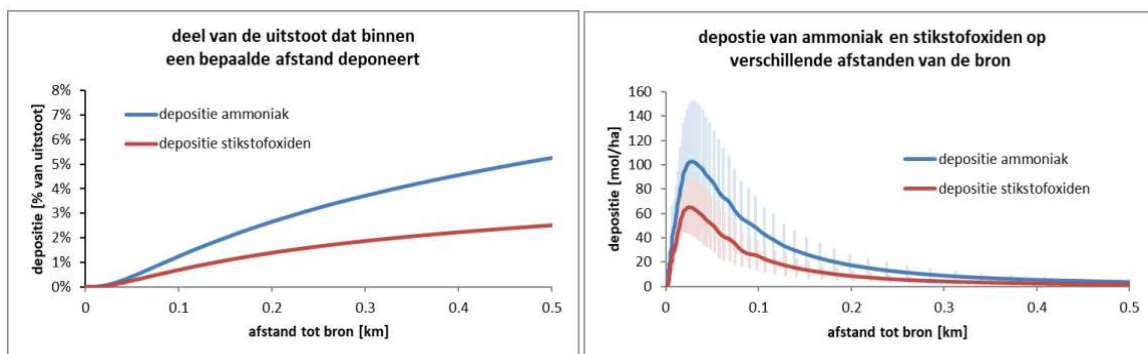
³ In onderzoek van RIVM in 2019 is ook gekeken naar de relatie tussen berekende depositiebijdragen en de ruimtelijke verdeling van de emissiebronnen. Het onderzoek heeft een ander doel maar illustreert dat onderscheid kan worden gemaakt tussen berekende depositiebijdragen die wel afhankelijkheid zijn van de locatie van de bron en depositiebijdragen die niet afhankelijkheid zijn van de locatie van de bron. [notitie depositiebijdrage onder 0,05 mol/ha/jr \(brief van 1 februari 2019\) \(aerius.nl\)](#)

⁴ www.bij12.nl/wp-content/uploads/2020/11/Instructie-gegevensinvoer-voor-AERIUS-Calculator-2020-v2.pdf

Bijlage 1 - Huidige motivatie 5 km

De tot dusverre gehanteerde motivatie voor de maximale rekenafstand voor wegverkeer is onder meer beschreven in antwoorden op Kamervragen in oktober 2020⁵ 10.2.g

- De implementatie van SRM2 in AERIUS Calculator hanteert een maximale rekenafstand van 5 kilometer tot de weg. Dit wordt gedaan omdat berekende bijdragen van extra verkeer als gevolg van een individueel project op enkele kilometers van de weg niet meer betekenisvol zijn te herleiden tot het betreffende individuele project. Door voor wegverkeer uit te gaan van een maximale rekenafstand van 5 km bij de doorrekening van individuele projecten, wordt hieraan invulling gegeven in AERIUS Calculator.
- Dat betekent niet dat er voorbij 5 kilometer geen sprake kan zijn van stikstofdepositie als gevolg van de verkeersaantrekkende werking (van een wegproject, woningbouwplan of enig ander project). Stikstofemissies kunnen zich tot honderden kilometers en verder verspreiden voordat ze op het oppervlak neerslaan. Een relatief groot deel van de emissies verspreidt zich tot ver van de bron, zoals ook te zien is in onderstaande figuur van RIVM die eveneens is opgenomen in het eindrapport van het Adviescollege Meten en Berekenen Stikstof (commissie Hordijk). Echter, de logaritmische toename van het oppervlak waarover de emissies zich verspreiden zorgt ervoor dat de depositiebijdrage per hectare buiten 5 kilometer een fractie is van wat binnen 5 kilometer per hectare (<https://www.nsl-monitoring.nl/rekenen/nsl-rekentool/>) neerslaat.
- De depositiebijdrage neemt snel af naarmate de afstand tot de bron groter wordt. Dit wordt geïllustreerd in onderstaande figuur, eveneens afkomstig van RIVM, waarin het verloop van de depositiebijdrage is aangegeven tot 0,5 kilometer van de bron. Voor wegverkeer wordt dus gerekend tot 5 kilometer van de bron.

Bron: <https://www.rivm.nl/stikstof/vragen-en-antwoorden-over-stikstof-enammoniak#hoe-ver-komen-ammoniak-en-stikstofoxiden-van-een-bron-362981-more>.

- Bijdragen op grotere afstand zijn daarmee niet buiten beeld. In de jaarlijkse monitoring van de totale stikstofdepositie worden alle emissiebronnen, dus ook wegverkeer (inclusief autonome ontwikkelingen en extra verkeer als gevolg van projecten als woningbouw, landbouw en industrie), landsdekkend doorerekend met OPS. Dat is mogelijk, omdat de bijdragen bij landsdekkende doorrekeningen niet herleidbaar hoeven te zijn tot een specifiek project of wegtraject.
- Tegenover deze diffuse deken van bijdragen van wegverkeer staan generieke bronmaatregelen voor wegverkeer die in de achterliggende decennia hebben gezorgd voor een sterke afname van de stikstofemissies door wegverkeer en ook de komende decennia nog zullen zorgen voor een verdere afname. Uit de Emissieregistratie van het RIVM blijkt dat

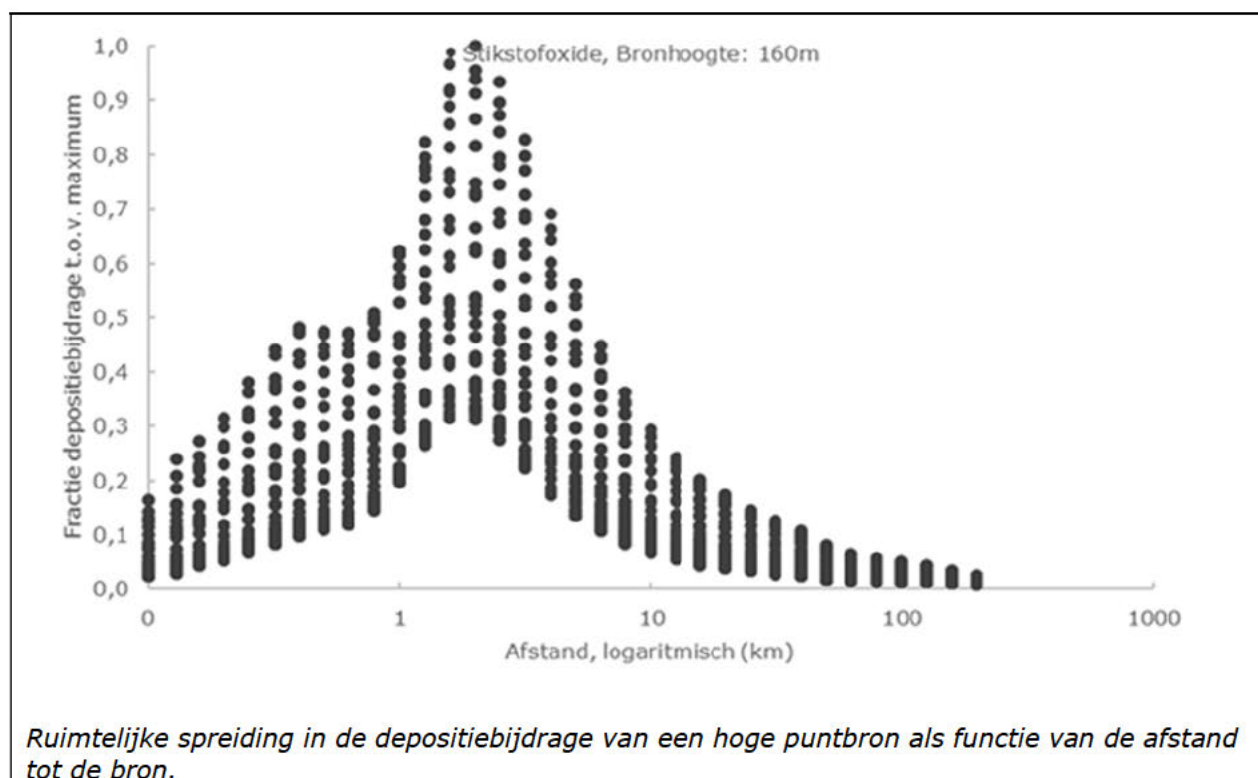
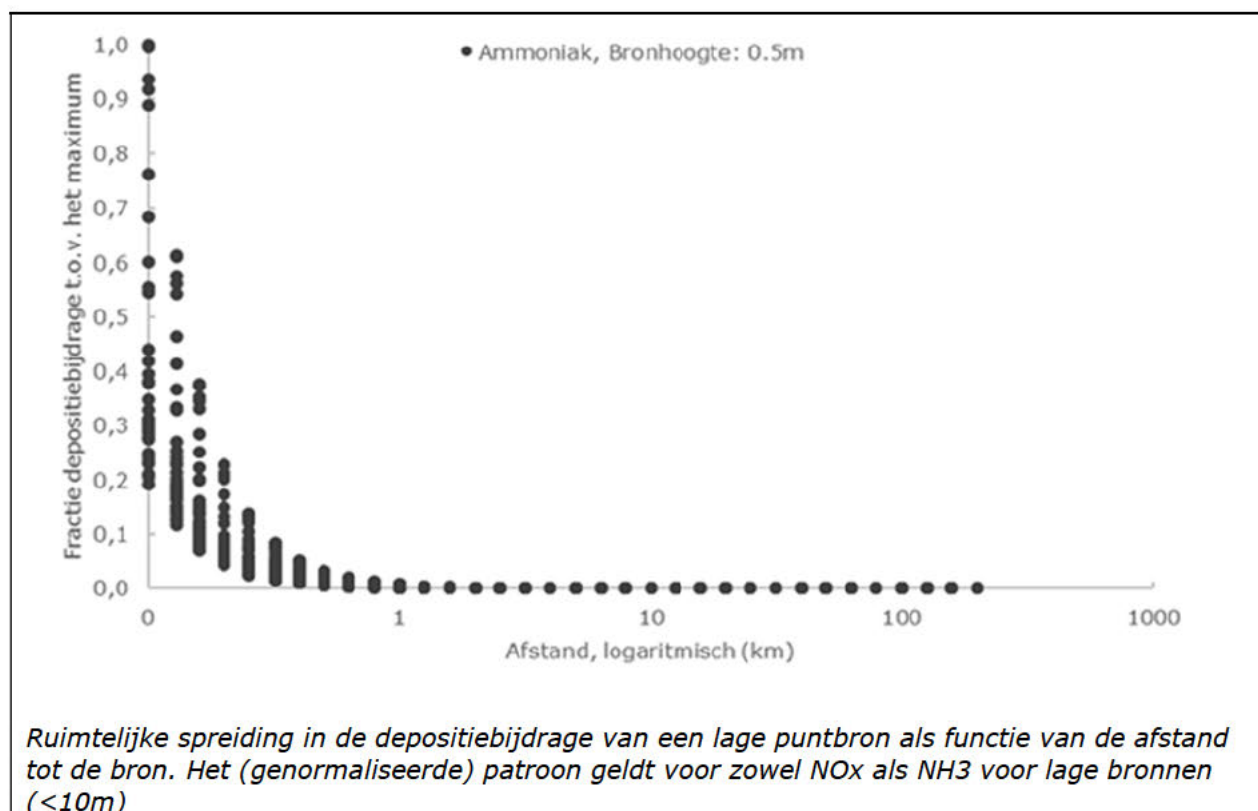
⁵ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2020/10/06/beantwoording-kamervragen-over-de-uitzending-van-eenvandaag-op-15-juli-2020>

de NO_x emissies door wegverkeer tussen 2010 en 2018 zijn gedaald met ongeveer 30%, ondanks de toename van het totaal aantal gereden kilometers. Uit recente ramingen van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) volgt dat de stikstofemissies van wegverkeer richting 2030 verder zullen dalen⁶.

- Tussen 2018 en 2030 voorziet PBL een daling van de totale NO_x emissies door wegverkeer met ruim 50%, waarbij op voorhand ook rekening is gehouden met de realisatie van wegenprojecten uit het MIRT. Deze PBL-ramingen vormen ook de basis voor het eindadvies van het Adviescollege Stikstofproblematiek (Remkes), waarin wordt geadviseerd om de diffuse deken van stikstofdeposities aan te pakken met generiek beleid per sector. Daarbij is aangegeven dat voor het wegverkeer geen generieke aanvullende maatregelen genomen hoeven te worden, omdat in het basispad tot 2030 al een emissiereductie van 52% wordt gerealiseerd.

⁶ https://www.pbl.nl/sites/default/files/downloads/pbl-2020-emissieramingen-luchtverontreinigende-stoffen-rapportage-bij-de-klimaat-en-energieverkenning-2019_4067.pdf

Bijlage 2 – Ruimtelijke spreiding depositiebijdragen (plaatjes RIVM)

Aanwezig: 10.2.e

10.2.e

Afwezig: 10.2.e

1. Mededelingen:

lenW doet verslag van een meeting voorafgaand aan deze, met M's en ambtelijke top. Daarin is aangegeven dat het onderwerp 10.2.g en follow-up Hordijk, oplossingsrichtingen en consequenties, op korte termijn gedeeld zou moeten worden met de ambtelijke en politieke top. Dit zodat ook de urgentie van dit onderwerp en de gevolgen van de te kiezen oplossingsrichtingen gevoeld worden aan de formatietafel.

Aangestuurd wordt op een nota hiertoe op korte termijn, met daarin een analyse van meerdere opties en een route kaart met preferente optie. Van belang is dit in eerste instantie breed aan te vliegen om niet in een tunnelvisie terecht te komen. Uitdrukkelijk dient ook een terugval optie uitgewerkt te worden. In de nota ook de consequenties voor de natuur en hoe deze te mitigeren opnemen ook in relatie tot het structurele pakket. De nota dient ook een toegankelijke uitleg van de complexiteit te bevatten. Het juiste abstractieniveau is daarbij de uitdaging. 10.2.g

De nota zal dus een advies bevatten voor meerdere opties, een advies voor een preferente optie en een uitgewerkte terugval optie, alle met voor en nadelen en consequenties. De nota dient als basis voor het gesprek met politieke en ambtelijke top op korte termijn

Afgesproken wordt dat DGS het voortouw neemt voor de nota ism NVLG, IPO, lenW (en RIVM ?) en de vervolgstappen waarschijnlijk via de DG's.

Vergunningverlening:

-10.2.g

-IPO geeft aan dat dit onderwerp van gesprek is voor BC en AC en maatwerk wordt nagestreefd

2. Verslag vorig overleg dd 18-12-2020

De al eerder ontvangen reactie van lenW wordt verwerkt. Het definitieve verslag volgt voor volgende stuurgroep.

3. Follow-up Hordijk korte termijn en link met uitspraak RvS tav 10.2.g

Er wordt ingestemd met de lijn van deze tekst van 21-1. IPO en NVLG zenden een tekstuele aanpassing gezien recente ontwikkelingen.

4. Beslisnotitie afstandsgrenzen

Complimenten van de gehele stuurgroep voor de kwaliteit en toegankelijkheid van de beslisnota! Vervolgonderzoek door RIVM is akkoord. Unaniem wordt aangegeven dat dit de preferente weg is die we zouden willen gaan, ook als dit langer gaat duren dan 6 maanden. Het is van groot belang ook een uitgewerkte terugvaloptie toe te voegen.

Tijdslijn dient nog aangepast te worden aan de onder punt 1 genoemde acties. Verder zal de tijdslijn mogelijk nog onderhavig zijn aan voortschrijdend inzicht.

5. Ecologische onderzoek naar gevolgen afstandsgrenzen

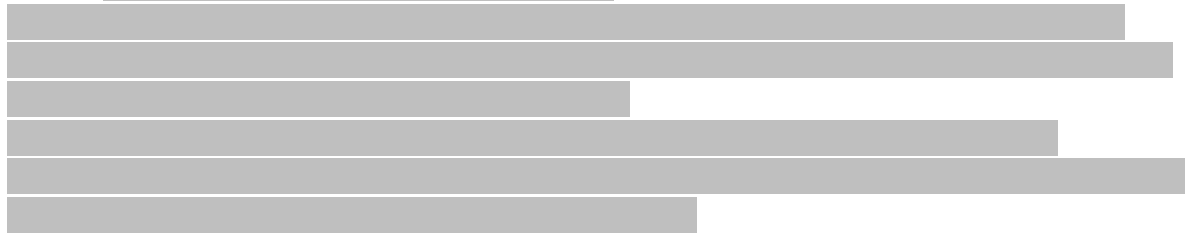
Besloten is conform voorstel aan de slag te gaan met de uitvoering hiervan. Genoemd wordt om nog even goed naar de vragen te kijken aangezien deze hier en daar juridische elementen bevatten.

Bevestigd wordt dat hierin juist ook het iteratieve proces gezocht wordt.

6. Juridische analyse gevolgen afstandsgrenzen

De in de tijdlijn voorgestelde brede juridische (start)sessie zal naar voren gehaald moeten worden. DGS organiseert.

7. Buiten reikwijdte verzoek

8. Rondvraag

De stuurgroep blijft voorlopig in deze samenstelling doorgaan.

De werkgroep zal zonodig uitgebreid worden met andere overheden.

9. Volgende stuurgroep vooralsnog 26 februari of zoveel eerder als nodig.

Van: 10.2.e
Verzonden: woensdag 3 maart 2021 18:06
Aan: 10.2.e
Onderwerp: FW: agenda en stukken stuurgroep follow-up Hordijk/afstandsgrenzen, 5-3-2021
Bijlagen: bijlage 1 definitief verslag Stuurgroep 18-12-20.docx; bijlage 2 concept verslag van de stuurgroep follow-up Hordijk 5-2-21.docx; bijlage 3 Opties afbakening projectberekeningen_3-maart-2021.docx; bijlage 4 Onderbouwing afstandsgrens richtingscoëfficiënt, analyse RIVM.docx; bijlage 5 juridische bevindingen voor stuurgroep, 2-3-2021.docx; bijlage 6 Routing-planning nota afstandsgrenzen naar MCSP.docx

Ter info,
 Hgr

10.2.e
 10.2.e

.....
Programma Directoraat Generaal Stikstof
Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
 Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag |
 Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

.....
 M 06 10.2.e
 10.2.e @minInv.nl
 10.2.e
www.aanpakstikstof.nl

Van: 10.2.e
Verzonden: woensdag 3 maart 2021 18:03
Aan: 10.2.e @minInv.nl>; 10.2.e @minInv.nl>;
 10.2.e - DGMo 10.2.e @minienw.nl>; 10.2.e @minInv.nl>
 10.2.e @ipo.nl>; 10.2.e @minInv.nl>
CC: 10.2.e @minInv.nl>; 10.2.e 10.2.e
 10.2.e @minInv.nl>; 10.2.e DGMo' 10.2.e @minienw.nl>; 10.2.e DGMo
 10.2.e @minienw.nl>; 10.2.e @minInv.nl>; 10.2.e
 10.2.e @bij12.nl>; 10.2.e @minInv.nl>; 10.2.e @bij12.nl>
Onderwerp: agenda en stukken stuurgroep follow-up Hordijk/afstandsgrenzen, 5-3-2021

Beste collega's,
 Bijgaand zend ik jullie de agenda en stukken voor stuurgroep follow up Hordijk/afstandsgrenzen voor aanstaande vrijdag.
 Mvg 10.2.e

Agenda

1. Welkom en agenda
2. -Definitief verslag 18-12-2020 (bijlage 1); ter info
 -Concept verslag vorig overleg dd 5-2-2020 (bijlage 2), *reactie NVLG ontvangen en verwerkt*
3. Beslisnotitie afstandsgrenzen: instemming met lijn; toelichting 10.2.e
 - a. Aangepaste nota opties nav reactie DO (bijlage 3)
 - b. Resultaten RIVM, voorlopige conclusies en vervolgvragen (Bijlage 4);

4. Juridische analyse gevolgen afstandsgrenzen(bijlage 5); instemming met hoofdlijn
5. Ecologische onderzoek naar gevolgen afstandsgrenzen; ter info, mondelinge toelichting NVLG
6. Stand van zaken kennisprogramma stikstof; ter info, mondelinge toelichting SK&I
7. Tijdpad/route naar MCSP 30 maart (bijlage 6); instemming met de route en timing
8. Communicatie
9. Rondvraag

10.2.e

10.2.e

.....
Programma Directoraat Generaal Stikstof
Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag |
Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

.....
M 06 10.2.e

10.2.e @minlnv.nl

10.2.e

www.aanpakstikstof.nl

Opties afbakenen project-specifieke berekeningen

Dit is een toelichting op het lopende onderzoek naar het afbakenen van project-specifieke berekeningen. Daarbij wordt in eerste instantie gezocht naar een afstandsgrens. Dit is echter niet de enige optie. Dit memo geeft een overzicht van de verschillende opties en onderbouwt de huidige onderzoeksrichting waarin deze opties betrokken blijven maar waarin de aanvliegroute bestaat uit het onderzoeken uitwerken van een afstandsgrens voor alle brontypen betreft.

Aanleiding

Naar aanleiding van het eindadvies van het adviescollege Meten en Berekenen Stikstof (Hordijk) is een onderzoek gestart naar het afbakenen van berekeningen in het kader van toestemmingsverlening (project-specifieke berekeningen). In het kort stelde het adviescollege dat er sprake was van schijnzekerheid en ongelijkheid in de berekeningen door de afstandsgrens van 5 km voor wegverkeer. In de kabinetsreactie is toegezegd dat onderzocht zal worden hoe meer gelijkheid in berekeningen tussen verschillende brontypen bereikt kan worden door het instellen van een minimale depositiewaarde dan wel een afstandsgrens¹.

Met een goed onderbouwde afbakening van project-specifieke berekeningen voor alle emissiebronnen wordt ingegaan op de bevindingen van het adviescollege, namelijk door dan wel tot minder grote afstanden van de bron te rekenen, dan wel met het begrenzen via een minimale depositiewaarde (1) de mate van schijnzekerheid afnemen en (2) meer gelijkheid in de wijze van berekenen tussen verschillende brontypen zal worden aangebracht. Welke mate van zekerheid en van gelijkheid zal worden bereikt, hangt af van wat natuurwetenschappelijk, ecologisch en juridisch verantwoord is.

Verkenkend onderzoek naar afbakening

In een eerste verkennend onderzoek door het RIVM eind 2020 naar de natuurwetenschappelijk aspecten zijn 4 opties benoemd. Deze worden kort besproken in termen van voor- en nadelen.

1. Geen afkapgrens voor alle typen emissiebronnen (afgezien van de rekenkundige grens van 0,005 mol N/ha/jaar)
2. Een specifieke afstandsgrens voor alle typen emissiebronnen, die kan verschillen afhankelijk van het type emissiebron;
3. Een 5 kilometer afstandsgrens voor alle typen emissiebronnen;
4. Een grenswaarde op depositie.

Geen afkapgrens

Ten opzichte van de huidige situatie houdt dit in dat de afstandsgrens voor 5km voor wegverkeer wegvalt. Aangezien SRM2 voor wegverkeer het best beschikbare model is maar

¹ Aanvullend heeft het kabinet naar aanleiding van het advies van de Cie Remkes over deze 'dekenproblematiek' voor vergunningverlening aangekondigd te onderzoeken hoe in het kader van toestemmingverlening omgegaan moet worden met de berekende, zeer kleine depositiebijdragen op grote afstand van projecten en op welke wijze generiek beleid hiervoor een oplossing kan bieden.

beperkt is in rekenafstand, zal dan voor wegverkeer een hybride rekenwijze worden gekozen: tot 5 km² met SRM2, daarna met OPS.

Er is geen generiek aanvullend bronbeleid nodig om deze aanpassing in AERIUS door te voeren.

Voor de toestemmingsverlening heeft dit grote nadelen, zoals die voor de huidige situatie ook geldt voor andere bronnen dan wegverkeer en waarbij hier ook projecten met wegverkeer dezelfde (of aanvullende) problemen zullen ondervinden. Op grote afstanden zullen steeds op grond van zeer kleine berekende deposities knelpunten ontstaan, waar de initiatiefnemer nauwelijks tot geen handelingsperspectief heeft.

Een werkwijze met stikstofregistratiesystemen zoals het SSRS kan dan nog een mogelijkheid bieden. Echter, hiermee valt het voordeel van deze optie weg omdat er dan maatregelen nodig zijn om ruimte te creëren. Verder leert de ervaring met het SRSS leert dat deze werkwijze stroperig, kostbaar is en bij actualisaties tot negatieve neveneffecten leidt die weer additioneel gemitigeerd moeten worden. De werkwijze kan leiden tot juridische kwetsbaarheid van de systematiek, bijvoorbeeld omdat de voordelen (de exacte depositiereductie per hectare) van (mitigerende) bronmaatregelen voor Natura 2000-gebieden op kilometers afstand niet vaststaan.

Deze optie negeert bovendien één van de belangrijkste bevindingen die het adviescollege heeft gedaan: er is onverminderd sprake van schijnzekerheid, die op termijn kan leiden tot juridische risico's. Er is wel gelijkheid aangebracht in de rekenwijze voor alle typen bronnen.

Afbakening (opties 2, 3 en 4)

De overige opties zijn vormen van een afbakening in project-specifieke berekening, zoals door het kabinet toegezegd te zullen onderzoeken.

Voor de uitvoeringspraktijk betekent dit een verruiming van het handelingsperspectief van initiatiefnemers. De afbakening vereist wel een toereikende wetenschappelijke onderbouwing, op basis van eenduidige criteria. Ook dient te worden voldaan aan de juridische en ecologische randvoorwaarden: leiden de cumulatie van de deposities voorbij de afbakening niet tot verslechtering van de natuur en leidt het negeren van de deposities voorbij de afbakening niet tot een andere beoordeling van het projecteffect?

Om aan die randvoorwaarden te voldoen is op voorhand niet uit te sluiten dan daarvoor (aanvullend) generiek bronbeleid nodig is. Hoe die randwaarden precies zullen luiden, hangt af van de precieze uitwerking van de diverse opties.

Optie 2

Een specifieke afstandsgrens voor alle typen bronnen die per type kan verschillen heeft als voordeel dat de specifieke keuze bepaald kan worden op wetenschappelijke gronden. Als de wetenschappelijke (ecologisch, natuurwetenschappelijk, rekenkundige) deugdelijk is, geeft dat ook robuustheid aan de verdere juridische onderbouwing en beleidsmatige uitwerking.

Optie 3

Alle bronnen gelijk behandelen door een 5 km afstandsgrens in te stellen, mist op voorhand de wetenschappelijke onderbouwing biedt ook niet direct een aanknopingspunt daartoe. Dat zal de ecologische, juridische onderbouwing bemoeilijken. Veel bronnen liggen op grotere afstand dan 5 km van N2000 gebieden, ook als het om grote bronnen gaat.

Optie 4

² De maximale rekenafstand voor SRM2 kent geen harde grens. Bij een hybride benadering zou het mogelijk zijn om hier een andere afstand te kiezen als dat uit onderzoek beter blijkt te werken.

Een depositiewaarde die gelijk is voor alle brontypen brengt gelijkheid tussen de rekenwijze voor verschillende brontypen. Ten opzichte van optie 3 heeft deze optie als voordeel dat grote bronnen ver van N2000 gebieden niet automatisch buiten beeld blijven. Net als optie 3 mist deze optie op voorhand de wetenschappelijke onderbouwing en biedt ook niet direct een aanknopingspunt daartoe.

Relatie tussen bronbijdrage, afstand, herleidbaarheid en modelonzekerheden

In een het eerste verkennende onderzoek naar de (natuur)wetenschappelijke mogelijkheden voor afbakeningen heeft RIVM ook een beschouwing gemaakt van de invloed van afstand en modelonzekerheden op herleidbaarheid van bronbijdragen.

Aantoonbaarheid op basis van metingen

De meetbaarheid van een depositie kan gebaseerd worden op de beste meettechnieken voor concentraties (depositiemetingen zijn vele malen onnauwkeuriger). De meetlimiet correspondeert met ongeveer 10 mol/ha/jaar. Gemiddeld komt dat overeen met een afstand van maximaal 2 km³.

De meetbaarheid sluit echter niet uit dat gevalideerde wetenschappelijke modellen geen betrouwbare uitspraken kunnen doen voor waarden onder de meetlimiet. Een criterium op basis van alleen de meetbaarheid lijkt niet zonder meer mogelijk, maar kan wel bruikbaar zijn als aanvulling op de verdere onderbouwing voor afbakening.

Herleidbaarheid op basis van modellen en modelonzekerheden

Met een wetenschappelijk model wordt een causale relatie gelegd tussen bron en de bijdrage aan de depositie op elk rekenpunt. Er is dus altijd sprake van een rekenkundige herleidbaarheid.

De relatieve onzekerheid in de berekende depositiebijdrage op 1 hexagoon (hectare) van één activiteit is door RIVM ingeschat op 70-95%. De relatieve onzekerheid neemt toe met de afstand. De relatie tussen de afstand tot de bron en de mate van onzekerheid is in de RIVM verkenning niet gekwantificeerd.

Tot ongeveer 15-25 km wordt bij OPS uitgegaan van een zogenaamde Gaussisch pluimmodel. Na die afstand wordt overgestapt op een zgn. trajectorie-model. Aangenomen wordt dat de onzekerheden dan verder toenemen.

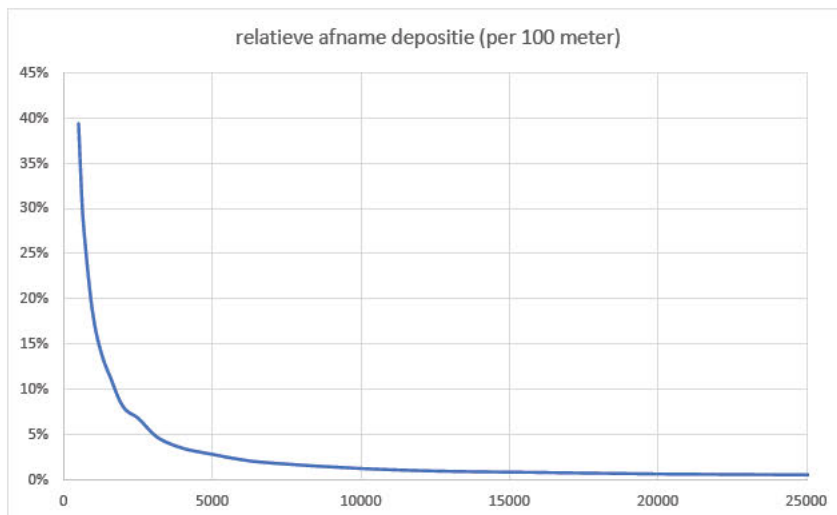
Conclusie

De conclusie is dat de onzekerheden relatief groot zijn en de relatieve onzekerheden toenemen met de afstand, maar dat dit gegeven op wetenschappelijke grond alleen geen duidelijke aanknopingspunten biedt om de berekeningen af te bakenen.

Betekenisvolle herleidbaarheid

In het kader van de toepassing is mogelijk wel een onderscheid te maken tussen rekenkundige en betekenisvolle herleidbaarheid. Met toenemende afstand tot de bron zal de depositiebijdrage steeds minder snel dalen oftewel afvlakken. Op een bepaalde afstand zal de afname zo klein zijn dat gesteld kan worden dat deze bijdragen zich als een diffuse deken gedragen waarvan de omvang niet meer afhangt van de specifieke locatie van de bron. Vanaf die afstand is de berekende bijdrage niet langer betekenisvol herleidbaar tot die bron.

Het concept van een diffuse deken sluit goed aan bij het verspreidingsgedrag van stikstof in de atmosfeer. Met toenemende afstand vanaf de bron zal de uitgestoten stikstof zich namelijk steeds meer vermengen in de atmosfeer tot het volledige gemengd is.

Figuur 1. Voorbeeld van afvlakking van de depositiebijdrage met toenemende afstand. De afname is gegeven in afname in procenten per 100 meter.

Brede aanvliegroute verder onderzoek

De boven genoemde opties 2,3 en 4 bieden alle een afbakening. Alleen optie 2) een bron-specifieke afstandsgrens biedt wetenschappelijke aanknopingspunten om die afbakening te onderbouwen op basis van het concept betekenisvolle herleidbaarheid. Deze afbakening kan dan juridisch en beleidsmatig uitgewerkt kan worden.

Daarom wordt optie 2 in eerste instantie verder onderzocht en uitgewerkt. Opties 3 en 4 zijn daarmee niet uit beeld, maar kunnen mogelijkwjs afgeleid uit de onderzoeksresultaten. Is optie 2 eenmaal deugdelijk onderbouwd, dan kan vervolgens onderzocht worden of de vastgestelde afstandsgrenzen vertaald kunnen worden in een eenduidiger afstandsgrens, depositiewaarde of combinatie van die twee.

Vervolgens zal onderzocht worden of en in welke mate aanvullend (bron)beleid nodig is. De juridische en wetenschappelijke onderbouwing geeft beleidsmatige handvatten om daar keuzes te maken. De verwachting is dat uit het nadere onderzoek geen harde afstandsgrens of depositiewaarde komt, maar een overgangsgebied waarbij gekozen kan worden welk deel buiten de projectbeoordeling wordt gehouden. Uiteindelijk is dit een politiek, bestuurlijke keuze.

De terugvaloptie is optie 1) geen afbakening, waarbij de nadelen de toestemmingsverlening nog meer raken dan nu reeds het geval is en de bevindingen van het adviescollege ten aanzien van de schijnzekerheid ongemoeid blijven.

Uitwerking van het onderzoek

Het natuurwetenschappelijke, ecologische en juridische onderzoek verloopt parallel en in interactie.

Natuurwetenschappelijk en ecologisch

1. Er wordt een criterium voor 'betekenisvol herleidbaar' opgesteld op basis van de mate van afvlakking, het overgaan in een diffuse deken. Vervolgens wordt dit op verschillende brontypen met verschillende bronkenmerken toegepast en in beeld gebracht hoe dit uitwerkt voor de 'afstandsgrenzen'.
Andere aanknopingspunten voor een begrenzing worden op een rij gezet en waar nodig uitgewerkt (meetbaarheid, onzekerheden in relatie tot de afstand, overgang Gaussisch model naar trajectorie, begrenzingen in modellen buitenland)

2. Tevens wordt onderbouwd dat de cumulatie van deposities voorbij de afstandsgrens zich gedraagt als een diffuse deken. Als dit is vastgesteld, maakt dit het mogelijk om cumulatie op emissieniveau te behandelen i.p.v. het depositieniveau.
3. De dikte van de diffuse deken bepalen en hoe die uitwerkt voor verschillende keuzen (hoe de dikte varieert met verschillende afstandsgrenzen). De 'bruto' dikte bestaat uit de optelling van alle deposities voorbij de afstandsgrens, maar deze kan verminderd worden door rekening te houden met autonome ontwikkeling, dat nieuwe economische activiteiten veelal op landsniveau geen uitbreidingen zijn, maar verplaatsingen.

CONCEPT

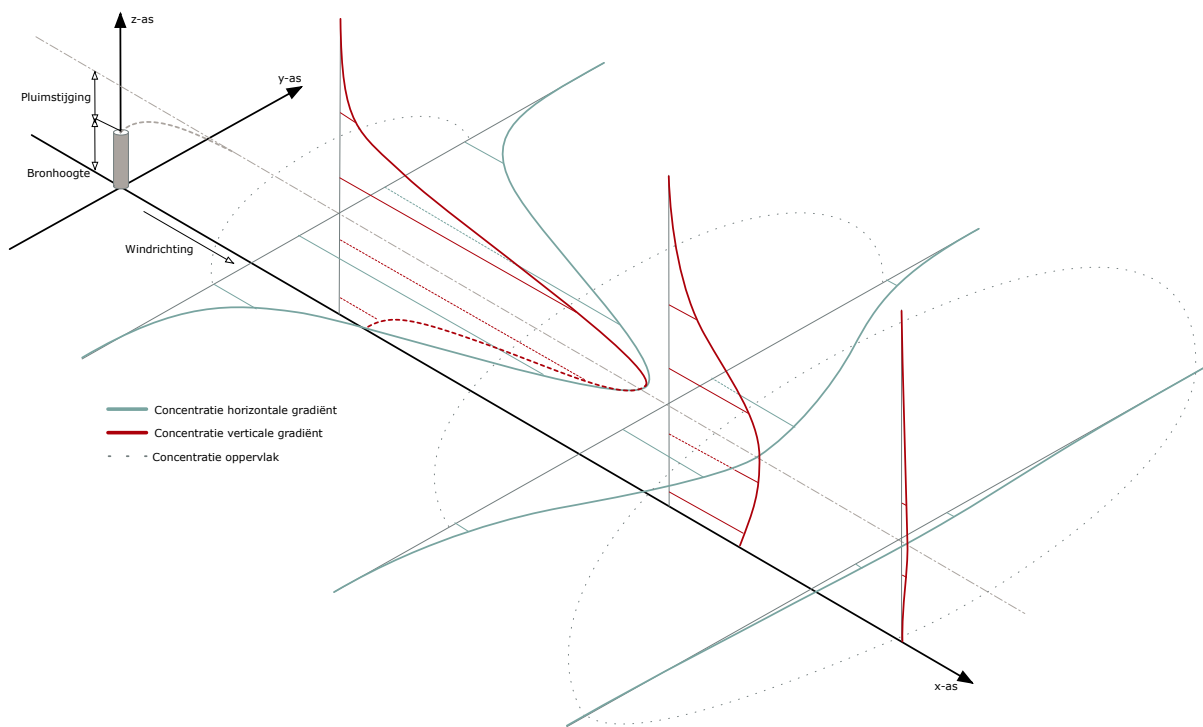
Onderbouwing ondergrens effectbepaling toestemmingverlening

Nadere uitwerking optie 3: bijdrage-gradiënt nadert een asymptotische waarde

2 maart 2021

Inleiding

Dit document bevat een onderbouwing voor een ondergrens ten behoeve van depositieberekeningen met AERIUS Calculator voor toestemmingverlening op basis van de gradiënt van de projectbijdrage die een asymptotische waarde nadert. In **Figuur 1** is de gradiënt weergegeven van een projectbijdrage. Met toenemende afstand van de bron wordt deze gradiënt (rode en groene lijn) steeds vlakker. De emissie van het project wordt verdund, reageert met andere stoffen in de atmosfeer of deponeren. Bij het bepalen van de ondergrens voor een projectbijdrage wordt dus gekeken wanneer de gradiënt dermate is afgenomen, dat deze een vlakke lijn benadert. Daarmee is de projectbijdrage, ook bij het toenemen van de afstand van de bron dus nagenoeg gelijk. Op dat punt is de bijdrage van het project aan de totale concentratie en depositie op een locatie dus niet meer afhankelijk van de exacte locatie van de bron.

Figuur 1: Schematische weergave; verspreiding van emissie volgens een Gaussisch pluimmodel.

Het is de cumulatieve depositiebijdrage van alle bronnen in Nederland die de omvang van de totale depositie bepalen op een locatie. Als deze totale stikstofbelasting te hoog is voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen, dan zijn daarvoor passende maatregelen nodig, die niet direct gekoppeld zijn aan de toestemmingverlening van een individueel project. In gevallen waarin er sprake is van verplaatsing van een activiteit (andere route keuze wegverkeer of verplaatsen van dieren met productierechten), zal in praktijk de omvang van de totale depositie ook niet wijzigen. Immers de depositiebijdrage beneden de ondergrens voor effectbepaling is tijd en plaats onafhankelijk.

Voordelen gebruik van de bijdrage-gradiënt:

- Voor het gebruik van de bijdrage-gradiënt is de eenvoudige uitleg: wanneer de verandering in concentratie over een bepaalde afstand van het project dermate klein is, kan de bijdrage aan de totale stikstofdepositie worden gezien als plaats en tijd onafhankelijk. Dat wil zeggen dat de projectbijdrage verandert niet noemenswaardig meer over grotere afstand en in relatie met andere emissiebronnen is de verandering van de bijdrage van het project of plan niet meer onderscheidend voor de totale stikstofbijdrage op die locatie.
- Door gebruik te maken van de bijdrage-gradiënt, wordt voor alle sectoren de ondergrens op gelijke wijze bepaald. Het moment waarop de ondergrens bereikt wordt, is natuurlijk wel afhankelijk van het type emissiebron. Een industriële schoorsteen is nou eenmaal geen woningbouwproject, maar de wijze van bepalen van de ondergrens is dus voor iedere sector gelijk.
- Deze wijze van bepalen van deze ondergrens is te automatiseren in AERIUS en minder gevoelig voor inhoudelijke wijzigingen van modellen.

Nadelen:

- Tenzij van tevoren een matrix wordt opgesteld waarmee initiatiefnemers met zekerheid kunnen stellen dat hun plan of project niet boven de ondergrens zal komen, zal voor alle projecten en plannen een AERIUS-berekening moeten worden gedaan om vast te stellen dat er inderdaad geen toestemming nodig is.
- Methodiek werkt het meest uniform wanneer de ondergrens van de bijdrage-gradiënt bepaald wordt op basis van de concentratie- en niet de depositiebijdrage. De depositiebijdrage wordt namelijk naast de hoogte van de concentratie in sterke mate bepaald door de lokale terreineigenschappen.
- Een nadeel is dat deze optie geen rekening houdt met inhoudelijke kwesties. Via deze optie is het mogelijk dat deposities worden berekend op afstanden die buiten het toepassingsbereik van de rekenmodellen vallen. Voor OPS-berekeningen zal dit niet snel het geval zijn, maar bij gebruik van SRM-2 voor wegverkeer kan dit in theorie problemen opleveren maar de kans schatten wij zeer gering in.

Beleidskeuzes:

Absolute of relatieve bijdrage-gradiënt

Bij het kiezen voor een bijdrage-gradiënt is het mogelijk om de eenheid te kiezen waarover de gradiënt wordt bepaald. Dit kan een *absolute* of *relatieve* waarde zijn. Bij een *absolute* waarde wordt deze bepaald voor de concentratie op punt x , tussen $x-1$ en $x+1$ en tussen de concentraties op die punten als $\Delta y/\Delta x$. Bij een relatieve waarde wordt de concentratie genormaliseerd naar de maximale concentratie die door de bron wordt veroorzaakt. De berekening $\Delta y/\Delta x$ zou dan tot een gelijke waarde leiden voor gelijke soorten bronnen, ongeacht de bronsterkte.

Bij een keuze voor een absolute bijdrage-gradiënt wordt de verandering van concentratie of depositie over een bepaalde afstand beschouwd. Bij een absolute bijdrage-gradiënt worden alle bronnen gelijk behandeld en niet alleen de bronconfiguratie, maar ook de bronsterkte bepaalt wanneer de ondergrens bereikt wordt. Bij gebruik van een relatieve gradiënt worden grotere bronnen namelijk bevoordeeld ten opzichte van kleinere bronnen omdat de relatieve afname van depositie met afstand onafhankelijk is van de bronsterkte.

Instellen absolute ondergrens

Overwogen kan worden om naast de ondergrens voor een bijdrage-gradiënt, ook een criterium voor een absolute omvang van de projectbijdrage te hanteren. De depositiebijdrage wordt namelijk naast de hoogte van de concentratie in sterke mate bepaald door de lokale terreineigenschappen.

Hierdoor kan de situatie ontstaan, waarbij een lagere concentratie in combinatie met een veranderend grondgebruik van gras naar bos kan leiden tot een hogere projectbijdrage. De stelling dat we met tijd- en plaats onafhankelijke projectbijdragen werken, zou dit moeten kunnen ondervangen. Gedacht kan worden aan een minimum ondergrens van 0,05 mol/ha/jaar¹, die eerder is onderzocht.

Voorstel bepaling te gebruiken ondergrens voor een gradiënt

De hierboven genoemde bijdrage-gradiënt van 0,005 mol/ha/jaar/km als ondergrens is een eerste voorstel, maar vereist nog verder uitzoekwerk. Om een dergelijke grenswaarde goed te kunnen onderbouwen moet een inschatting worden gemaakt welk deel van de deposities hierbij wel en niet wordt meegenomen bij toestemmingverlening.

Voorstel van het RIVM is wel om de gradiënt te bepalen over een afstand van 1km. Aangezien de achtergrondconcentratie en -depositie in Nederland ook bepaald wordt op 1×1km, kan daarmee een vergelijking worden gemaakt tussen de gradiënt in de achtergrond en de gradiënt van een projectbijdrage.

¹ [Notitie depositiebijdrage onder 0,05 mol/ha/jr \(brief van 1 februari 2019\) \(aerius.nl\)](#)

De dikte van de diffuse deken bepalen

Basis voor het bepalen van de dikte van de diffuse deken is een bepaling van de totale hoeveelheid depositie die jaarlijks door de te beoordelen activiteiten wordt veroorzaakt, rekening houdend met het deel achter de 0,005 mol N/ha/jr en het aandeel van de depositie die buiten de landsgrens plaatsvindt.

Hiervoor kan RIVM vier opties naast elkaar uitwerken en zo een bandbreedte aanbieden:

- a) Via de bijna 10.000 projecten in de Registerdatabase 2015-2019 kan dit worden berekend. Dit hebben we eerder voor EZK gedaan. De jaarlijks voor deze projecten benodigde depositieruimte bedroeg in de periode 2015-2019 gemiddeld per jaar over alle Natura 2000-gebieden voor landbouw 10-11 mol, voor snelwegprojecten 0,5 mol, overige wegprojecten 0,2 mol en voor de industrie 1,1 mol N/ha/jr). Samen ongeveer 13 mol N/ha/jr. Hierbij is geen rekening gehouden met de afnames door vervanging en verdringen. Moet nog worden uitgewerkt.
- b) Via het verschil in het scenario met hoge groei en lage groei van PBL (de hierbij gehanteerde emissieverschillen levert de depositie die nodig is voor de te beoordelen activiteiten).
- c) Via de basisregel dat ongeveer 2% van de activiteiten (emissies) elk jaar opnieuw wordt beoordeeld – ervaringscijfer. Dit levert jaarlijks 20 mol (2% van 1000 mol).
- d) Door te gebruiken wat er voor de provincies wordt uitgerekend door Sweco/Berenschot: 50 landbouwvergunningen, jaarlijks 100.000 huizen, 400 industriële aanvragen,

Hierbij moet er nog wel een oplossing worden uitgewerkt over hoe om te gaan met de spreiding tussen de gebieden. Orde van grootte is een factor 5.

Daarna afhankelijk van de gekozen ondergrens (0,05 mol/km?) de dikte van de deken bepalen.

Voorstel voor onderbouwing en diktebepaling van de deken:

Aan de hand van de vier hierboven genoemde opties en de door het beleid te kiezen bijdrage-gradiënt (en mogelijke absolute ondergrens) te komen tot een bandbreedte voor de restbijdrage

Mogelijke vervolgvragen

- Bij sterke bronnen, is de resterende concentratie laag genoeg op het moment dat de gradiënt onder de gestelde grens van 0,005 valt?
 - Wordt deze vraag nu voldoende gedekt door het voorstel om een aanvullende minimumdepositiegrens te koppelen?
- Wat is de relatie tussen bronsterkte en de resterende concentratie op punt x waar de gradiënt $\leq 0,005$?
 - Deze vraag kan het RIVM onderzoeken.
- Hoe verhouden de project gradiënt en achtergrond gradiënt zich tot elkaar voor onderbouwing 1km?
- Inzicht in mate van concentratie en depositie verschillen bij verschillende ruwheidsklassen? Wat is het werkelijke risico van dit 'nadeel' bij een keuze voor depositie?
- Hoe rekening houden met vervanging en verdringing bij de bepaling van de dikte van de deken
- Aan de hand van de gekozen grenswaarde het aandeel in de staart van de berekening bepalen en vervolgens de dikte van de deken
- Hoe de ruimtelijke variatie in de dikte van de deken verdisconteren

Van: 10.2.e
Verzonden: woensdag 10 maart 2021 21:24
Aan: 10.2.e
 - DGMo; 10.2.e
CC: 10.2.e DGMo; 10.2.e
 10.2.e
 DGMo; 10.2.e
Onderwerp: agenda en stukken stuurgroep follow-up Hordijk/afstandsgrenzen, 12-3-2021
Bijlagen: bijlage 1 definitief verslag van de stuurgroep follow-up Hordijk 5-2-21.docx; bijlage 2 Concept verslag van de stuurgroep follow-up Hordijk 5-3-2021.docx; bijlage 4 Buiten reikwijdte verzoek .docx; bijlage 3 Buiten reikwijdte verzoek .docx

Opvolgingsvlag: Opvolgen
Vlagstatus: Met vlag

Beste collega's,
 Bijgaand zend ik jullie de agenda en stukken voor stuurgroep follow up Hordijk/afstandsgrenzen voor aanstaande vrijdag.
 Mvg 10.2.e

Agenda

1. Agenda en Mededelingen
2. -Definitief verslag 5-2-2020 (bijlage 1); ter info
 -Concept verslag vorig overleg 5-3-2020 (bijlage 2)
3. concept strategische nota MCSP opties (bijlage 3); ter bespreking
4. Tijdpad/route naar MCSP 30 maart of later (bijlage 4); instemming met de route en timing
5. Ecologische onderzoek naar gevolgen afstandsgrenzen; ter info, mondelinge toelichting NVLG
6. Stand van zaken kennisprogramma stikstof; ter info, mondelinge toelichting SK&I
7. Rondvraag

10.2.e
 10.2.e

.....
Programma Directoraat Generaal Stikstof
Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
 Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag |
 Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

.....
 M 06 10.2.e
 10.2.e @minInv.nl
 10.2.e
www.aanpakstikstof.nl

Van: 10.2.e
Verzonden: woensdag 7 april 2021 16:52
Aan: 10.2.e
 - DGMo'; 10.2.e
CC: 10.2.e DGMo'; 10.2.e
 10.2.e) -
 DGMo'; 10.2.e
Onderwerp: agenda en stukken stuurgroep follow-up Hordijk/afstandsgrenzen, 9-4-2021
Bijlagen: bijlage 1 definitief verslag van de stuurgroep follow-up Hordijk 5-3-2021 .docx;
 bijlage 2 Concept verslag van de stuurgroep follow-up Hordijk 12-3-2021.docx;
 bijlage 3 Buiten reikwijdte verzoek
 ; bijlage 4 Planning (concept 2 april) richting Kabinetsbesluit over
 Hordijk 18 juni 2020 of 2 juli 2021.docx

Beste collega's,
 Bijgaand zend ik jullie de agenda en stukken voor stuurgroep follow up Hordijk voor aanstaande vrijdag.
 Mvg 10.2.e

Agenda

1. Agenda en Mededelingen
2. -Definitief verslag 5-3-2021 (bijlage 1); ter info
 -Concept verslag vorig overleg 12-3-2021 (bijlage 2)
 -informerende nota voor MR van 1-4-2021 (bijlage 3)
3. RIVM onderzoek, ter informatie, stavaza mondelinge toelichting
4. Ecologische onderzoek naar gevolgen afstandsgrenzen; ter informatie, mondelinge toelichting NVLG
5. Tijdpad/route naar MR en TK brief voor de zomer (bijlage 4); besluitvorming route en timing
6. Ter inventarisatie: Hoe betrekken we de buitenwereld bij deze ontwikkelingen?
7. Rondvraag
8. Volgend overleg 23 april (ipv 7 mei)

10.2.e
 10.2.e

.....
Programma Directoraat Generaal Stikstof
Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
 Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag |
 Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

.....
 M 06 10.2.e
 10.2.e @minlnv.nl
 10.2.e
www.aanpakstikstof.nl

5. Juridische analyse gevolgen afstandsgrenzen. Er wordt goed werk verzet door de juristen. Benadrukt wordt dat vraag 'of de stikstof deken ten gevolge van de preferente optie kan worden gemitigeerd met het structurele pakket' of dat aanvullende bronmaatregelen noodzakelijk zijn van groot belang is in deze. Indien dit laatste het geval is, is politieke besluitvorming van belang. Dit zou meegenomen moeten worden in de nota voor MCSP.
6. Ecologische onderzoek naar gevolgen afstandsgrenzen. Dit punt is niet besproken
7. Stand van zaken kennisprogramma stikstof. Dit punt is niet besproken
8. Het tijdpad naar MCSP 30 maart is krap. Afgesproken wordt de concept nota midden komende week te delen middels en schriftelijke ronde.
9. Volgend overleg vrijdag 12 maart en vanaf dan ieder maand. Uitnodigingen volgen. Indien noodzakelijk kan ad hoc bijeen gekomen worden.

Planning acties in kader van follow up Hordijk– concept 2 april 2021

Onderzoeken	Onderzoek technische wetenschappelijke onderbouwing afstandsgrenzen <i>Concept resultaten (met verwerking input externe deskundigen)</i> <i>Internationale review</i> <i>Concept eindrapportage</i>	maart – april 2 april medio april 3 mei
	Onderzoek omvang diffuse deken (netto bijdrage projecten buiten de afstandsgrenzen) <i>Concept eindrapportage</i>	maart - april 10 mei
	Ecologisch onderzoek <ul style="list-style-type: none"> • ondersteunend aan bepalen aanpak diffuse deken • clustering van hexagonen <i>Concept eindrapportage</i>	Eind april
	[Onderzoek passende maatregelen (hoort niet bij wg Hordijk, vindt plaats in DGS en wschlk ook in idp wg Bronmaatregelen) <ul style="list-style-type: none"> • Bepalen hoe projecten zijn meegenomen in depositieberekeningen structurele aanpak • Bepalen in hoeverre huidige maatregelen (structurele aanpak, beheerplannen) toereikend zijn • Inventariseren mogelijke aanvullende bronmaatregelen (of intensivering bestaande maatregelen) • Bepalen effectiviteit, kosten, uitvoerbaarheid van eventuele extra maatregelen (wg bronmaatregelen) <i>Concept eindrapportage]</i>	
	Overzicht implicaties voor uitvoeringspraktijk <i>Overzicht consequenties</i>	april Eind april
	overzicht consequenties voor (doorontwikkeling) AERIUS Calculator <i>Concept voorstel, inclusief planning</i>	april Eind april
	<i>Alle rapporten definitief (wellicht gecombineerd in één rapport)</i>	14 mei
Beoordelen juridische haalbaarheid (doorlopend)		14 mei
Vorbereiden kabinetsbesluit (werkgroep)	Conceptvoorstel voor opvolging adviezen Hordijk, inclusief onderbouwing	Eind april
	Eindconcept voorstel opvolging adviezen Hordijk, inclusief achterliggende concept eindrapport(en)	14 mei
	Bepalen en uitwerken beleidskeuzes op basis van onderzoeksresultaten	14 mei

Afstemming en besluitvorming

Ministerraad	Brief stand van zaken en vervolgacties - informerend	1 april
Stuurgroep Hordijk	Concept voorstel voor opvolging adviezen Hordijk	30 april
Stuurgroep Hordijk	Eindconcept voorstel voor opvolging adviezen Hordijk, inclusief achterliggende concept eindrapport(en)	14 mei
DT DGS	Voorstel voor opvolging adviezen Hordijk, inclusief onderbouwende rapporten	17 mei
DO	Voorstel voor opvolging adviezen Hordijk, inclusief onderbouwende notities	21 mei (of 5 juni)
DGO	Voorstel voor opvolging adviezen Hordijk, inclusief onderbouwende notities	3 juni (of 17 juni)
Ministerraad	Kabinetsbesluit over opvolging adviezen Hordijk	18 juni (of 2 juli)

	Brief kabinetsbesluit naar Tweede Kamer	Maandag
--	---	---------------

Van: 10.2.e
Verzonden: woensdag 21 april 2021 21:24
Aan: 10.2.e
 - DGMo'; 10.2.e 10.2.e@ipo.nl'
CC: 10.2.e DGMo'; 10.2.e
 10.2.e -
 DGMo'; 10.2.e
Onderwerp: agenda en stukken stuurgroep follow-up Hordijk/afstandsgrenzen, 23-4-2021
Bijlagen: definitief verslag van de stuurgroep follow-up Hordijk 12-3-2021.docx; Concept verslag van de stuurgroep follow-up Hordijk 9-4-2021.docx; 2104 Presentatie onderzoek grenswaarde IW def.pptx; Kort overzicht stand van zaken van het RIVM onderzoek, 21-4-21.docx; Aanzet notitie met toelichting en onderbouwing van het besluit - voorstel opbouw - concept 21 april 2021.docx; Planning richting Kabinetsbesluit over Hordijk 2 juli 2021, versie 21 april.docx

Beste collega's,
 Bijgaand zend ik jullie de agenda en stukken voor stuurgroep follow up Hordijk voor aanstaande vrijdag.
 Mvg 10.2.e

Agenda

1. Agenda en Mededelingen
2. -Definitief verslag 12-3-2021 (bijlage); ter info
-Concept verslag vorig overleg 9-4-2021 (bijlage)
3. Terugblik technische Briefing RIVM voor minister IenW (presentatie bijgevoegd)
4. RIVM onderzoek; ter bespreking, (stavaza bijgevoegd)
5. Wat is onze boodschap en hoe bouwen we dat op, voorgestelde lijn, ter bespreking
 - a. Via de juiste wetenschappelijke onderbouwing komen tot een aantal beleidskeuzes
 - b. Beleidskeuzes juridisch en ecologische toetsen en
 - c. Brede impact duiding toevoegen
 - d. Advies preferente keuze uitwerken
 - e. Toetsen in externe klankbordgroep (of eerst e. en dan d.)
 - f. Afronden en naar DGO en MR -> TK brief
(ter inspiratie is een eerste draft op inhoud van IenW bijgevoegd: aanzet notitie...)
6. Aangepaste route en tijdspad naar Kabinetsbesluit en TK brief voor de zomer (bijlage); besluitvorming route en timing
7. Rondvraag
8. Volgend overleg: voorstel 21 mei.

10.2.e
 10.2.e

.....
Programma Directoraat Generaal Stikstof
Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
 Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag |
 Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

.....
M 06 10.2.e
10.2.e @minInv.nl
10.2.e
www.aanpakstikstof.nl

1. 10.2.e opent met het benadrukken van de complexiteit van dit onderwerp. Het doel van dit overleg is het bespreken van een heldere en eenduidige lijn voor de nota voor de MCSP op 30 maart en het tijdspad daarnaar toe.
10.2.e maakt melding van een artikel in Trouw van 11-3 mbt stikstof en wegprojecten.
2. Concept verslag van 5-3-2021 wordt aangepast conform afspraken en definitief verslag volgt bij stukken volgende stuurgroep.
3. Concept strategische nota voor MCSP
De nota ziet er goed uit en de lijn is in principe akkoord. Door de leden van de stuurgroep worden nog de nodige verbeteringen/aanvullingen gedeeld. Het moet, onder andere, heel duidelijk zijn wat we van MCSP vragen, met name dat er mogelijk extra bronmaatregelen nodig kunnen zijn! Verder werd aangegeven de terugvaloptie prominenter te benoemen, ook in de advies aanvraag. Ook zal in het stuk duidelijker worden aangegeven dat alleen optie 1 juridisch goed te onderbouwen is en duidelijker aangegeven worden dat de bronsterkte van belang is bij de berekening van een afstandsgrens, etc.
Een aantal leden geeft aan nog een schriftelijke aanvulling te zenden.
Verder afspraken: maandag volgt een aangepaste versie. Deze gaat t/m dinsdag rond voor schriftelijke reacties.
4. Het tijdspad naar MCSP 30 maart is krap, maar lijkt haalbaar. Afgesproken wordt de aangepaste concept nota via een schriftelijke ronde maandag en dinsdag aanstaande te delen.
5. Ecologische onderzoek naar gevolgen afstandsgrenzen. Dit punt is niet besproken
6. Buiten reikwijdte verzoek [redacted]
[redacted] wordt de stuurgroep NKS afgesplitst van de stuurgroep follow-up adviezen Cie Hordijk.
7. Volgend overleg vrijdag 9 april
Indien noodzakelijk kan ad hoc bijeen gekomen worden.

Concept Verslag van de stuurgroep follow-up adviezen Cie Hordijk, 9-4-2021.Aanwezig: 10.2.e

10.2.e (verslag)

Afwezig: 10.2.e

1. 10.2.e opent met het vermelden dat deze vergadering betrekkelijk weinig stukken heeft voor besluitvorming, maar dat het toch goed is bijgepraat te worden.
2. 10.2.e meldt dat M van lenW graag een technische briefing wil met 10.2.e . Eea wordt verder kortgesloten tussen 10.2.e .
3. Concept verslag van 12-3-2021: per ongeluk is de verkeerde versie bijgevoegd. De juiste versie wordt vanmiddag nagezonden voor schriftelijke reactie. (was ook al op 22 mrt rondgestuurd)
4. De stand van zaken van het RIVM onderzoek wordt door 10.2.e toegelicht:
Het onderzoek bij het RIVM verloopt moeizamer dan gewenst. Er wordt nu al lang gezocht naar een afstandsgrens waarbij stikstof van een bron zich als een deken gedraagt. RIVM heeft expertsessies georganiseerd voor draagvlak en vergelijkingen met UK, USA en DK uitgevoerd. Het is belangrijk dat RIVM goed uitlegt/onderbouwd hoe en waarom ze tot een afstandsgrens komen. De maximale afstand voor een bron is vooralsnog 25 km. Voor een kleine bron kan de afstand minder zijn mits dit goed te onderbouwen (wetenschappelijk/juridisch) is. Hierin kunnen beleidsmatige keuzes gemaakt worden. Inzicht in de mogelijke dikte (range) van de 'projecten-deken' wordt komende week verwacht. Dit is nog een zorg ivm verschil in beleving tussen RIVM en beleid tav wanneer iets een beleidskeuze is.
Reacties uit de stuurgroep:
- aparte benadering voor NH3 en NOx is niet nodig; is ecologisch gezien geen noodzaak voor.
- er is behoefte aan inzicht in de wetenschappelijke gevoeligheidsanalyse van RIVM/mate van onzekerheid bij verschillende scenario's? en wat is acceptabel?
- juristen maken de redeneerlijn; deze is inclusief voorzorgsbeginsel
10.2.e concludeert dat het uiteindelijke verhaal goed opgebouwd moet worden en scenario's moet bevatten tbv beleidskeuzes. De juridische confrontatie is dan essentieel evenals inzicht in de implicaties hiervan voor het huidige systeem van vergunningverlening en ontwikkelingen zoals microdepositiebank, GGA, ruimteverdeling stikstof, bronmaatregelen, etc.
5. In reactie op de vraag op welke wijze en wanneer we de 'buitenwereld' betrekken bij dit proces wordt het volgende afgesproken:
- Belang van betrekken stakeholders voordat besluitvorming plaatsvindt wordt onderkend
- Goede communicatie van het eindresultaat is van groot belang en transparantie in keuzes, hoe (navolgbaar) we daartoe gekomen zijn.
- Een heldere redeneerlijn is daarbij van belang
- Zorgvuldigheid is noodzakelijk want ook belangengroepen hebben een eigen belang
- DGS bereidt voor met hulp van experts stakeholdermanagement (10.2.e)
- De wetenschappelijke buitenwereld wordt al door RIVM betrokken
6. Het ecologische onderzoek naar gevolgen afstandsgrenzen en aggregatie van hexagonen wordt door 10.2.e toegelicht. De concept antwoorden op de ecologische vragen rondom afstandsgrenzen zijn beschikbaar. Zo ook de concept ecologische inzichten betreffende de aggregatie van hexagonen.

7. Het tijdpad naar de toegezegde reactie op adviezen Cie Hordijk aan de TK voor de zomer van 2021 is krap. Gekozen wordt voor het krappe tijdpad voor het DO/DGO met een uitloop naar het iets ruimere tijdpad voor (DGO?)/MR. Er wordt aangedrongen op een gedetailleerde planning en marsroute. DGS heeft hierin de lead. Er zal parallel worden gewerkt aan het afronden van de rapporten en het opstellen van de concept TK brief. Van belang is ook af te stemmen met de provinciale trajecten (1 juli BO).
8. Volgend overleg vrijdag 23 april, 9.30-10.30hr
Dit ivm de snelheid van de ontwikkelingen in april en de meivakantie

Het onderzoek naar afbakening zit in een afrondende fase. Op 3 mei zal RIVM een conceptrapportage aanleveren.

Op hoofdlijnen zal het rapport (naar verwachting) de volgende elementen bevatten:

- Een beschrijving van wat nog meetbaar is (~ 10 mol/ha/jaar)
- Een beschrijving van de validatie en toepassingsbereik is van modellen
 - o Het gaussische pluimmodel, onderdeel van OPS, is voor afstanden tot ~ 25 km is gevalideerd tot ~ 1 km van de bron
 - o Het trajectoriemodel voor afstanden $> \sim 25$ km is niet gevalideerd voor een enkele bron, wel voor totale depositiebepaling
- Een kwalitatieve beschrijving van onzekerheden. Deze zijn $\sim 70\%$ op korte afstanden voor individuele bronnen en nemen tot met de afstand. In welke mate de onzekerheden toenemen is niet bekend.
- Projectendeken
 - o Een statistische werkwijze om te bepalen of bronnen nog onderling onderscheidbaar zijn. De spreiding in bijdragen voor bronnen verdeeld over het land wordt op een bepaalde afstand statistisch niet-significant EN de afname van diezelfde spreiding wordt op een bepaalde afstand is niet meer te onderscheiden van nul (en is dus afgevlakt). Mogelijk komt er nog een fysische uitleg bij deze methode. Voor lage bronnen is er een gebied van 6-12 km te identificeren. Voor hoge bronnen niet.
 - o Een nieuwe, voor ons nog onbekende werkwijze die mogelijk leidt tot een depositieondergrens (zoiets als: als je 99% van alle projectbijdragen wil meenemen in 6.3, wat is dan de minimale depositie?)
- De dikte van de deken
 - o Op basis van Register data ten tijde van het PAS is een analyse gemaakt voor verschillende afstanden. Er zijn twee andere benaderingen maar die zijn niet uitgewerkt.

Op basis van dit materiaal zouden beleidsmatige keuzes gemaakt kunnen worden:

- Een grens tot 25 km vanwege geschiktheid en validatie.
- Een grens tussen 6—12 km voor lage bronnen ($h < 40$ m).

Dat hangt overigens wel af in de mate waarin RIVM stellig is over deze bevindingen. Er zijn mogelijk veel nuances die afbreuk doen de stelligheid van mijn samenvatting.

De nieuwe suggestie voor een depositiegrenswaarde moeten we nog nader bestuderen. De eerste indruk is dat deze niet aansluit bij de jurisprudentie.

We maken bezwaar tegen de dikte van de deken om methodische redenen: de Register data is niet representatief voor de huidige en toekomstige situatie. RIVM is wel gevraagd al een start te maken met het doen van schattingen, maar dit is wat ons betreft geen bruikbaar eindresultaat.

RIVM levert geen tussentijds concepten op en staat beperkt open voor tekstsuggesties en afbakeningen in de rapportage die we willen maken vanwege beleidsgevoeligheden. Er volgt na 3 mei een commentaar ronde.

Voorstel maximale rekenafstanden: toelichting en onderbouwing

Aanzet notitie die als bijlage kan dienen bij de kamerbrief

Concept, 21 april 2021

Disclaimer

Deze aanzet is bedoeld als input voor de bespreking van de onderwerpen die terug moeten komen in de notitie met de toelichting en onderbouwing bij het kabinetsbesluit over de afstandsgrenzen. De teksten zijn nadrukkelijk conceptteksten en vragen nog om uitwerking, aanpassing en aanvulling (op basis van de resultaten van lopende onderzoeken en afstemming met de werkgroep follow-up Hordijk en andere betrokkenen, zoals de werkgroep bronmaatregelen).

Inhoud

Samenvatting	2
1. Inleiding	2
1.1 Aanleiding	2
1.2 Beleidsdoelen.....	2
1.2 Aanpak	2
2. Juridisch kader	2
3. Afstandsgrenzen	3
3.1 Technische duiding	3
3.2 Afstandsgrenzen per brontype	4
4. Passende maatregelen	4
4.1 Projectbijdragen in totale deposities (structurele aanpak).....	5
4.2 Projectbijdragen buiten de afstandsgrenzen.....	6
4.3 Versterking pakket passende maatregelen.....	7
5. Consequenties uitvoeringspraktijk	8
6. Technische implementatie maximale rekenafstanden	9
7. Risico's en beheersmaatregelen	9

Samenvatting

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

- Hordijk advies (bevindingen, aanbevelingen)
- Toezeggingen kabinetsreactie Hordijk
- Advies Remkes (over dekenproblematiek)
- Toezeggingen kabinetsreactie Remkes over dekenproblematiek

1.2 Beleidsdoelen

- Inzicht in mogelijkheden voor begrenzing, met oog op: schijnnaauwkeurigheid aanpakken, gelijkwaardige behandeling, ...

1.2 Aanpak

- Benoemen sporen/onderzoeken (inhoud, ecologisch, ...)
- Beschrijven verschillende opties die eind 2020 zijn benoemd, de afweging van deze opties en de voorkeursoptie ("afstandsgrenzen per brontype") die is uitgewerkt (verwijzing naar MR-notitie van begin april).
- Gevolgde proces om te komen tot het voorliggende besluit (iteratief proces, interdepartementaal, juridische beoordeling, ...)

2. Juridisch kader

De Raad van State geeft in de tussenuitspraak over de ^{10.2.g} aan dat de passende beoordeling volledige, precieze en definitieve constatering en conclusies moet bevatten die elke redelijke wetenschappelijke twijfel over de gevolgen van de geplande werkzaamheden voor de betrokken beschermde gebieden kunnen wegnemen. Het is vereist om een technisch wetenschappelijke balans te vinden tussen 'volledigheid' en 'precisie'. Deze balans kan tot gevolg hebben dat moet worden aangenomen dat een gedeelte van de stikstofdepositie bezwaarlijk in de passende beoordeling van een individueel project wordt betrokken.

Juristen (interdepartementaal) geven aan dat toepassen van afstandsgrenzen bij projectspecifieke depositieberekeningen mogelijk kan zijn wanneer wordt voldaan aan de volgende randvoorwaarden:

- A. Er is een technisch wetenschappelijk onderbouwd (balans tussen volledigheid en precisie van stikstofberekeningen) dat een berekende projectbijdrage voorbij deze afstand niet meer redelijkerwijze toerekenbaar is aan een project en
- B. Er toereikend gemotiveerd (verzekerd) is dat, indien het noodzakelijk blijkt voor Natura 2000-gebieden, passende maatregelen getroffen zullen worden om een verslechtering (in de Natura 2000-gebieden) als gevolg van de totale depositie (inclusief de projectbijdragen buiten de afstandsgrenzen) te voorkomen.

Een eventuele depositiebijdrage van projecten buiten de maximale rekenafstand blijft als onderdeel van de achtergronddepositie in beeld bij de monitoring van de totale (landelijke) depositie. Uit artikel 6 eerste en tweede lid van de Habitatrichtlijn volgt de generieke verantwoordelijkheid van de lidstaat (de rijksoverheid en provincies) om –o.a. in het licht van deze totale depositie -instandhoudingsmaatregelen (positieve beheermaatregelen) te treffen die nodig zijn voor de verwezenlijking van de instandhoudingsdoelstellingen (art 6, lid 1 Hrl) en passende maatregelen (preventief) ter voorkoming van verslechtering van de kwaliteit van habitattypen en leefgebieden van

soorten (art 6 lid 2 Hrl). Aan deze generieke verantwoordelijkheid wordt onder meer invulling gegeven met de structurele aanpak stikstof.

De afstandsgrenzen hebben niet alleen betrekking op individuele projectbijdragen, maar ook op projectspecifieke emissiereducerende maatregelen (mitigerende maatregelen):

- Voor mitigerende emissiereducerende maatregelen geldt als juridische eis dat het effect op elke locatie zonder redelijke wetenschappelijke twijfel vast moet staan op het moment van de passende beoordeling. Een begrenzing van de afstand waarbinnen het effect wordt meegenomen kan bijdragen aan de onderbouwing dat aan deze eis wordt voldoen.
- De afstandsgrens geldt dan bijvoorbeeld niet voor (landelijke) bronmaatregelen die gezamenlijk worden doorgerekend in het kader van de structurele aanpak. Daarbij gaat het om de landelijke totale deposities, waarbij alle bronnen, inclusief de maatregelen, landsdekkend worden doorgerekend.

3. Afstandsgrenzen

Duidelijk onderscheid maken tussen technisch wetenschappelijke inzichten over de berekening van depositiebijdrage van een individuele bron in relatie tot de afstand (de wetenschappelijke informatie relevant voor bepalen balans volledigheid en precisie) in paragraaf 3.1 en de voorgestelde afstandsgrenzen in paragraaf 3.2 (beleidskeuze op basis wetenschappelijke informatie).

3.1 Technische duiding

De resultaten van het lopende RIVM-onderzoek vormen hiervoor belangrijke input. Op basis van eerder gedeelde conceptresultaten zullen in deze paragraaf naar verwachting de onderstaande elementen terugkomen. De onderstaande beschrijving geeft richting aan de mogelijke resultaten. Het is nadrukkelijk een concept beschrijving. De inhoud van de beschrijving is afhankelijk van de bevindingen waarover RIVM nog zal rapporteren.

Meetbaarheid. De mate waarin de depositiebijdragen van individuele bronnen nog meetbaar zijn. De ondergrens hierbij lijkt ongeveer 10 mol/ha/jaar (komt overeen met een concentratiebijdrage NO_x en NH₃ van ongeveer 0,1 microgram/m³).

Validatie en toepassingsbereik modellen. OPS, het rekenmodel van AERIUS, hanteert een Gaussische pluimmodel voor afstanden tot ongeveer 25 km waarna het overstapt op een trajectoriënmodel. Het Gaussische pluimmodel heeft een toepassingsbereik van ongeveer 25 km tot de bron. Gaussische pluimmodellen zijn gevalideerd voor de verspreiding van emissies van een enkele bron. Het trajectoriemodell is niet gevalideerd voor een enkele bron, wel voor totale depositiebepaling.

Onzekerheden. Een beschrijving van onzekerheden in de individuele bronbijdragen (mate waarin de berekende bijdrage kan afwijken van de feitelijke bronbijdrage). Deze onzekerheden zijn tot dusverre ingeschat op ongeveer 70% (sigma 1?) op korte afstanden voor individuele bronnen en nemen tot met de afstand. In welke mate de onzekerheden toenemen is niet bekend.

Opgaan in de achtergronddepositie.

- Een statistische werkwijze om te bepalen of bronnen nog onderling onderscheidbaar zijn. De spreiding in bijdragen voor bronnen verdeeld over het land wordt op een bepaalde afstand statistisch niet-significant en de afname van diezelfde spreiding wordt op een bepaalde afstand is niet meer te onderscheiden van nul (en is dus afgevlakt). Mogelijk komt er nog een fysische uitleg bij deze methode. Voor lage bronnen is er een gebied van 6-12 km te identificeren. Voor hoge bronnen niet.

- Een werkwijze die kijkt naar het aandeel van de individuele projectbijdrage in de totale depositiebijdrage van alle projecten. Hier is nog weinig over bekend.

Rekenkundige ondergrens

- De mate waarin de huidige rekenkundige ondergrens van 0,005 mol/ha/jaar (0,7 gram stikstof/ha/jaar) modelmatige gezien te verantwoorden is: welk aantal decimalen is wetenschappelijke te verantwoorden bij bronspecifieke berekeningen (project, mitigerende maatregel)? RIVM inventariseert o.a. hoe in andere landen hiermee wordt omgegaan in modellen.

Verwijzen naar achterliggende RIVM-rapport en aanvullende onderbouwingen.

3.2 Afstandsgrenzen per brontype

Beschrijven afstanden per brontype en motivatie waarom het bezwaarlijk is om bijdragen voorbij deze afstandsgrenzen mee te nemen in de passende beoordeling op basis van de technische duiding.

Op basis van de concept inzichten zoals beschreven in paragraaf 3.1 zouden bijvoorbeeld de volgende maximale rekenafstanden kunnen worden overwogen:

- Een uiterste grens van 25 km tot de bron op basis van het toepassingsbereik en de validatie van het (Gaussisch) model voor bronspecifieke berekeningen.
- Een grens van 6-12 km voor lage bronnen (lager dan 40 meter) op basis van de bevindingen dat de bijdrage op grotere afstanden niet langer statistisch te onderscheiden zijn van andere bronnen. De berekende bijdragen voorbij deze afstanden kennen ook een grotere onzekerheid dan de bijdragen binnen deze afstanden, en zijn niet meetbaar. Voorbij deze afstanden is daarom voor deze bronnen technisch-wetenschappelijk gezien de bron-effect relatie niet meer eenduidig en betekenisvol vast te stellen (volledigheid gaat ten koste van de precisie), zodat het effect ook niet meer in redelijkheid aan de bron is toe te rekenen en dus niet als een gevolg van het project is aan te merken.

4. Passende maatregelen

Dit hoofdstuk beschrijft de motivatie dat voldoende passende maatregelen (ikv 6, tweede lid Hrl) getroffen zullen worden, indien dat nodig blijkt, om een verslechtering (in de Natura 2000-gebieden) als gevolg van de totale depositie (inclusief de projectbijdragen buiten de afstandsgrenzen) te voorkomen.

Uitgangspunt voor deze motivatie is dat de som van de projectspecifieke bijdragen buiten de afstandsgrenzen wordt meegenomen in de (landelijke) monitoring en prognoses van de totale deposities. De structurele aanpak stikstof, bestaande bronmaatregelen en natuurbeheermaatregelen en de nog op te stellen natuurdoelanalyses vormen vervolgens de onderbouwing dat een verslechtering daadwerkelijk wordt voorkomen, rekening houdend met de stikstofdeken als gevolg van projectspecifieke depositiebijdragen buiten de afstandsgrenzen.

Dit hoofdstuk geeft antwoord op de vragen:

- Op welke wijze zijn projecten meegenomen in de berekeningen van de totale deposities in het kader van de structurele aanpak? Is hoeverre is de totale depositiebijdrage van projecten die is meegenomen in de totale deposities representatief voor de depositiebijdrage van alle projectbijdragen buiten de afstandsgrenzen? (Paragraaf 4.1)
- Indicatie van de omvang van de som van de projectbijdragen buitend e afstandsgrenzen (4.2)

- De versterking van het pakket aan bronmaatregelen (4.3).

4.1 Projectbijdragen in totale deposities (structurele aanpak)

De emissieramingen van het PBL vormen de basis voor de berekeningen van de totale deposities in het kader van de structurele aanpak. Het PBL beoogt met de emissieramingen een plausibel inzicht te geven in de ontwikkeling van de totale emissies. In de ramingen zijn daarom ook de verwachte economische en maatschappelijke ontwikkelingen meegenomen, inclusief ontwikkelingen (projecten) waarover nog een toestemmingsbesluit moet worden genomen.

Dit betekent bijvoorbeeld dat in de totale depositiebijdragen in 2030 die op basis van deze emissieramingen zijn berekend ook rekening is gehouden met de emissieveranderingen als gevolg van projecten die in de periode tot en met 2030 worden gerealiseerd. De depositiebijdragen van deze projecten maken deel uit van de totale berekende deposities in 2030 op basis waarvan het huidige pakket aan (bron)maatregelen is samengesteld.

Voor een deel van de projecten is concreet aan te geven waarmee rekening is gehouden in de emissieramingen. Voor MIRT-wegenprojecten is bijvoorbeeld een lijst beschikbaar van alle projecten (in de fase van verkenning, planuitwerking of realisatie) die zijn meegenomen in de emissieramingen.

Voor andere categorieën projecten kan, op basis van de PBL-gegevens, indirect worden afgeleid dat is uitgegaan van realisatie van projecten. In de uitgangspunten voor de emissieprognoses is bijvoorbeeld uitgegaan van een groei in:

- Het aantal woningen (een groei van 7,8 miljoen in 2018 naar 8,4 miljoen in 2030)
- Het aantal tonkilometers vrachtvervoer over de weg, het water en het spoor.
- De reizigerskilometers met de auto en openbaar vervoer.
- De oppervlakte van kantoren.
- De industriële productie (uitgesplitst naar sectoren).

Deze groei is deels een autonome groei (binnen bestaande vergunningen, gevolg van groei bevolking, veranderingen arbeidsproductiviteit, ...) en deels het gevolg van nieuwe activiteiten (projecten), zoals bijvoorbeeld projecten met een verkeersaantrekkende werking, zoals woningbouwprojecten (toename aantal woningen), de realisatie van een distributiecentrum (toename tonkilometers over weg) of een extra aanlegplaats voor binnenvaartschepen (toename tonkilometers over water).

In de emissieramingen is ook rekening gehouden met verschuiving van activiteiten als gevolg van projecten. Nieuwe woningen en aanpassingen van wegen zorgen bijvoorbeeld ook voor een verschuiving van verkeersbewegingen, en projecten die leiden tot meer scheepvaartbewegingen kunnen bijvoorbeeld gevolgen hebben voor het vrachtverkeer over de weg.

Uit de emissieramingen NO_x en NH₃ van het PBL volgt niet welk deel van de totale emissies is toe te schrijven aan projecten. De realisatie van die projecten is verdisconteerd in de aannames die de ontwikkeling van totale emissies bepalen (zoals de economische ontwikkeling) en is niet apart te onderscheiden. In de berekende totale depositiebijdragen in de structurele aanpak is daarom ook geen onderscheid te maken tussen projectbijdragen en overige bijdragen.

De constatering dat de depositiebijdragen van (veel) projecten niet apart te onderscheiden zijn in de berekende totale deposities in de structurele aanpak betekent niet dat de bijdrage van de projecten in de totale deposities wordt onderschat:

- PBL heeft geen belang bij een onderschatting van de totale emissies NO_x en NH₃ in de ramingen en zal eerder voorzichtige keuzes maken (die leiden tot hogere emissies) dan keuzes die leiden tot een onderschatting van de emissies.

- Om een verslechtering binnen de afstandsgrenzen te voorkomen zal voor bepaalde projecten worden gekozen voor externe saldering met emissie-reducerende mitigerende maatregelen die ook zullen doorwerken op de deposities buiten de afstandsgrenzen.
- Voor de depositieberekeningen zijn niet alleen de totale emissies relevant, maar ook de ruimtelijke toedeling van de emissies. De ruimtelijke verdeling van de emissies in de emissieraming (die toegerekend kunnen worden aan projecten) zal verschillen van de feitelijke locatie van de projecten. Voor de afstandsgrenzen geldt dat de berekende bijdrage van een individuele bron niet meer onderscheidbaar is van de berekende bijdragen van andere bronnen op andere locaties en andere afstanden. Dit betekent dat de dikte van deken buiten de afstandsgrenzen in beginsel onafhankelijk is van de feitelijke locatie van de projecten.

Het is aannemelijk dat de redelijkerwijze te verwachten projectbijdragen voldoende zijn meegenomen in de totale berekende depositiebijdragen die de basis vormen voor de structurele aanpak. Dat geldt dan ook voor de som van alle projectbijdragen aan deposities buiten de afstandsgrenzen.

Openstaande vragen:

- *Er is behoefte aan een nadere onderbouwing/toelichting van de wijze waarop de realisatie van voorgenomen projecten in de PBL-emissieramingen. Het is weliswaar aannemelijk dat effecten van projecten zo plausibel mogelijk zijn meegenomen in de totale emissies, maar in hoeverre is dit ook aantoonbaar? Dit vraagt om overleg/afstemming met PBL.*
- *Is de ruimtelijke verdeling van de totale projectgerelateerde emissies (in de emissieraming) voldoende representatief voor de ruimtelijke verdeling van de feitelijke emissies om te kunnen stellen dat de dikte van de 'deken' van projectbijdragen buiten de afstandsgrenzen op basis van de emissieprognoses voldoende representatief is voor de dikte van de deken op basis van de feitelijke emissies?*
- *In hoeverre houdt PBL rekening met emissiereducties als gevolg van extern salderen? Is bijvoorbeeld rekening gehouden met een afname van de landbouwemissies als gevolg van extern salderen?*
- ...

4.2 Projectbijdragen buiten de afstandsgrenzen

In de berekende totale depositiebijdragen in de structurele aanpak is geen onderscheid te maken tussen projectbijdragen en overige bijdragen (zie paragraaf 4.1).

Om toch een gevoel te krijgen bij de dikte van de diffuse deken als gevolg van de som van projectbijdragen buiten de afstandsgrenzen, zijn door RIVM indicatieve berekeningen/analyses uitgevoerd. De uitgangspunten, aanpak en resultaten van de RIVM-analyses worden uitgebreid beschreven in aparte RIVM-notitie waarnaar kan worden verwezen. In deze koepelnotitie wordt een samenvatting opgenomen.

De uitgangspunten en het detailniveau, en te gebruiken projectgegevens/inschattingen moeten nog worden besproken.

- *Er kan bijvoorbeeld per sector een uitsplitsing worden gemaakt naar de som van de bijdragen buiten de deken.*
- *Het is gewenst om inzichtelijk te maken wat de deken is binnen Nederland.*
- *Het is gewenst om inzichtelijk te maken welk deel ook in de situatie zonder afstandsgrenzen buiten beschouwing blijft (als gevolg van hanteren rekengrens van 0,005 mol/ha/jaar). Het is namelijk gewenst om inzicht te krijgen in de toename van de deken die buiten beschouwing blijft wanneer afstandsgrenzen worden geïntroduceerd. Door alle bijdragen onder 0,005 mol ook te betrekken in de deken die*

projecten buiten afstandsgrenzen veroorzaken wordt dat deel ten onrechte gezien als extra opgave als gevolg van de introductie van afstandsgrenzen.

• ...

4.3 Versterking pakket passende maatregelen

Ook als wordt geconstateerd dat de redelijkerwijze te verwachten projectbijdragen voldoende volledig zijn meegenomen in de totale berekende depositiebijdragen die de basis vormen voor de structurele aanpak (zie paragraaf 4.1), betekent niet dat op voorhand geconcludeerd kan worden dat geen aanvullende passende maatregelen nodig zijn. Door de juristen is aangegeven dat het verstandig is om, als een soort extra voorzorgsmaatregel, het bronmaatregelenpakket van de structurele aanpak extra te versterken met aanvullende maatregelen. Dit is gewenst omdat niet alle ontwikkelingen vooraf te voorspellen zijn en het versterkt zonder meer de onderbouwing dat de passende maatregelen toereikend.

Op dit moment onderzoekt DGS, in samenwerking met de interdepartementale werkgroep bronmaatregelen, de mogelijkheden voor versterking van het pakket aan bronmaatregelen. Daarbij wordt gekeken naar aanvullende maatregelen en naar versnelling en intensivering van bestaande bronmaatregelen. Deze versterking is gewenst om meerdere redenen:

- de implementatie van meerdere bronmaatregelen duurt langer dan tot dusverre aangenomen
- de aanscherping van de doelstellingen (omgevingswaarden voor 2025, 2030 en 2035)
- het tekort aan ontwikkelingsruimte op korte termijn voor legalisering van meldingen en het tekort aan ruimte voor maatschappelijke en ruimtelijke ontwikkelingen
- volwaardige onderbouwing van de bouwvrijstelling
- de vereiste onderbouwing van afstandsgrenzen voor projectspecifieke berekeningen ten behoeve van toestemmingsbesluiten.

De versterking van het pakket is dus gewenst om ervoor te zorgen dat de totale stikstofdepositie (incl. de 'projectendecken') niet zal leiden tot verslechtering.

Op korte termijn is behoefte aan de volgende informatie:

- Een overzicht van mogelijke extra maatregelen (aanvullende maatregelen of intensivering bestaande maatregelen (aanvullend budget))
- De effecten per maatregel. Daarbij gaat het tenminste om indicatief inzicht in de reductie van de emissies NO_x en NH₃.
- Een kostenraming per maatregel.

Deze informatie is gewenst om inzichtelijk te maken dat er extra maatregelen mogelijk zijn om de structurele aanpak te versterken en welk (indicatief) effect verwacht kan worden. Dat vormt een opstap naar de uiteindelijke onderbouwing dat met passende maatregelen wordt voorkomen dat verslechtingen buiten de afstandsgrenzen optreden.

Om te komen tot die onderbouwing is informatie nodig over:

- de ontwikkeling van totale deposities en de effecten van huidige maatregelenpakket
- de extra reductieopgave ivm de omgevingswaarden voor 2025, 2030 en 2035
- de mate waarin deze reductie bereikt kan worden met de extra maatregelen

Dit inzicht is vereist om inzichtelijk te kunnen maken welke extra maatregelen nodig zijn om de structurele aanpak te versterken.

Aandachtspunt/voorstel: In deze paragraaf worden mogelijke versterkingen beschreven waarover besluitvorming heeft plaatsgevonden op het moment dat het besluit over de afstandsgrenzen wordt genomen. Dat kan een apart besluit zijn (over versterking pakket

bronmaatregelen), maar kan onderdeel vormen van het besluit over afstandsgrenzen. Het kan ook allebei: als onderdeel van besluit over afstandsgrenzen vast besluiten over intensivering van enkele bronmaatregelen, en dan later een besluit over totaalpakket aan versterking bronmaatregelen?

Aandachtspunt: Een belangrijk aandachtspunt is dat de structurele aanpak stikstof nog uitwerking behoeft op gebiedsniveau: op basis van de actualisatie van de gebiedsanalyses ('natuurdoelanalyses') en op basis van monitoring moet worden onderbouwd dat per Natura 2000-gebied verslechtering daadwerkelijk wordt voorkomen of moeten zo nodig aanvullende gebiedsspecifieke bron- of natuurbeheermaatregelen worden getroffen. Deze verplichting op grond van de Habitatrichtlijn (artikel 6, lid 2) is er zowel in de situatie met als zonder maximale rekenafstanden. De uitwerking op gebiedsniveau is dus niet alleen van belang om te kunnen onderbouwen dat Nederland als lidstaat voldoet aan deze verplichting op grond van de Habitatrichtlijn, maar ook voor de onderbouwing van maximale rekenafstanden, de partiële vrijstelling van de vergunningplicht voor de bouwfase en toestemmingverlening aan projecten waarbij gebruik gemaakt wordt van mitigerende en/of compenserende maatregelen (al dan niet via een depositiebank), waarbij aangetoond moet worden dat deze maatregelen niet nodig zijn voor behoud of het op termijn bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen

5. Consequenties uitvoeringspraktijk

Om inzicht te krijgen in de consequenties van de afstandsgrenzen voor andere dossiers/beleidssterreinen is een eerste brede inventarisatie uitgevoerd van:

- *De dossiers waarop de introductie/aanpassing van afstandsgrenzen mogelijk een impact/implicatie kan hebben*
- *De duiding van deze impact/implicaties.*

De mogelijke vervolgstappen zijn:

- *Verwerken en structureren van de resultaten van de inventarisatie. Daarbij kan bijvoorbeeld onderscheid worden gemaakt naar impact op kortere en langere termijn. Ook kan onderscheid worden gemaakt tussen 'positieve' en 'negatieve' impact.*
- *Selecteren van bevindingen over de impact waarvoor het belangrijk is dat mee te geven aan de besluitvormers.*

Een geconstateerde impact kan mogelijk worden aangemerkt als een risico waarvoor beheersmaatregelen moeten worden getroffen. Dat kan dan een plek krijgen in hoofdstuk 7.

Voorbeelden van relevante dossiers die uit de inventarisatie naar voren komen:

- *Vergunningverlening/projecten*
- *SSRS, Depositiebank*
- *Legaliseren meldingen*
- *Omgaan met meldingsvrije activiteiten*
- *Structurele aanpak*
- *Extern salderen*
- *Omgevingswaarde*
- *Luchtkwaliteit berekeningen (AERIUS Lucht).*

6. Technische implementatie maximale rekenafstanden

- Consequenties voor doorontwikkeling AERIUS Calculator
- Planning
- Documentatie
- ...

7. Risico's en beheersmaatregelen

CONCEPT

Van: 10.2.e
Verzonden: woensdag 26 mei 2021 22:00
Aan: 10.2.e
 - DGMo'; 10.2.e 10.2. @ipo.nl'; 10.2.e
CC: 10.2.e DGMo'; 10.2.e
 10.2.e DGMo';
 10.2.e
Onderwerp: agenda en stukken stuurgroep follow-up Hordijk/afstandsgrenzen, 28-5-2021
Bijlagen: verslag van de stuurgroep follow-up Hordijk 23-4-2021.docx; concept verslag van de stuurgroep follow-up Hordijk 17-5-2021.docx

Beste collega's,
 Bijgaand zend ik jullie de agenda en stukken voor stuurgroep follow up Hordijk voor aanstaande vrijdag 28 mei. Het stuk voor punt 5 volgt in de loop van morgenochtend.
 Mvg 10.2.e

Agenda

1. Agenda en Mededelingen
2. -Definitief verslag 23-4-2021 (bijlage); ter info
 -Concept verslag vorig overleg 17-5-2021 (bijlage)
3. RIVM onderzoek; ter bespreking (finale concept rapport nogmaals bijgevoegd, maar hebben jullie al ontvangen via 10.2.e)
4. Vervolganalyses (mondelinge toelichting, 10.2.e)
5. Ruwe indeling TK brief. Het betreft hier een eerst concept met de voorlopig voorziene beleidkeuzes en implicaties.
 De belangrijkste vraag is te bezien of het stuk redelijk compleet is of dat er iets mist in dit verhaal. Suggesties zijn welkom. De bedoeling is dat het stuk vrijdagmiddag verder tot concept stuk wordt opgewerkt ten behoeve van DO op 1 juni.
6. Besprekingen met externen; keuze maken wat met wie besproken wordt en wanneer (zie onderstaand overzicht)
7. Rondvraag
8. Volgend overleg: voorstel vrijdag 11 juni

Tijdpad en beslismomenten

1.Directeuren overleg, beleidsopties	1 juni	bespreken beleidskeuzes
2. gesprek met technische experts (?)	In week 7-11 juni	Bespreken beleidskeuzes en de gekoppelde verbeteringen van het gebruik van het aerius-model
3.Directeuren Generaal overleg	17 juni	Concept definitieve beleidskeuzes voor MR en concept TK brief
4. AC 17-6 en externe klankbordgroep	17-23 juni	Toelichten beleidskeuzes en bespreken mogelijke implicaties
5. BO	1 juli	Mondelinge stavaza
6.Ministerraad	2 juli	besluitvorming beleidskeuzes/TK brief
7.brief Tweede Kamer	Week van 5 juli	Brief naar TK

10.2.e

10.2.e

.....
Programma Directoraat Generaal Stikstof
Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag |
Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

.....
M 06 10.2.e
10.2.e [@minlnv.nl](mailto:10.2.e@minlnv.nl)
10.2.e
www.aanpakstikstof.nl

Verslag van de stuurgroep follow-up adviezen Cie Hordijk, 23-4-2021.

Aanwezig: 10.2.e (eerste half uur), 10.2.e
10.2.e (verslag)

1. 10.2.e opent met het vermelden dat hij de punten 3 en 4 graag tegelijk wil bespreken.
In navolging van MlenW gaat ook MLNV meer de diepte in met RIVM in dit onderzoek.
lenW gaf in de reflectie op de technische briefing van RIVM aan dat de bouwstenen niet helder bleken en de schatting van de dikte van de deken niet representatief was.
2. Het concept verslag van 12-3-2021 is via een schriftelijke ronden goedgekeurd
Concept verslag van 9-4-2021 wordt behoudens één aanpassing goedgekeurd.
3. Het onderzoek bij het RIVM verloopt moeizamer dan gewenst. Vanmiddag wordt tussen DGS en RIVM hierover een gesprek gevoerd. Doel van het gesprek is in het proces de rollen zuiver te houden en op geen enkele manier de wetenschappelijke integriteit van het RIVM te beïnvloeden. Aangegeven zal worden dat van RIVM verwacht wordt een rapportage op te leveren die de basis kan zijn voor beleidskeuzes. De uitkomst van het gesprek zal aan de stuurgroep leden teruggekoppeld worden. Dit wordt ondersteund door de leden van de stuurgroep. Meegegeven wordt:
 - de rollen zuiver te houden; Tot waar kun je iets wetenschappelijks kan zeggen is rol RIVM;
 - beleid bereidt bestuurlijke en politieke keuzes voor; ecologische kennis komt van ecologen
 - duiding van onzekerheden graag ook elders onderzoeken via DGS.
4. De stand van zaken van het RIVM onderzoek wordt toegelicht. De rapportage wordt verwacht op 3 mei. Geconcludeerd wordt dat:
 - de onderliggende datasets van het rapport actueel genoeg moeten zijn,
 - het van belang is dat de rapportage voldoende basis biedt voor beleidskeuzes
 - 10.2.e geeft aan dat het van belang is om bij beleidskeuzes aan de veilige kant te gaan zitten
 - tbv de natuur en de gevolgen van een 'grens' voldoende in beeld te hebben bij rapport TK
 - de bronsterkte geen doorslaggevende factor is bij het bepalen van een grens
 - de juridische analyse na de rapportage wezenlijk is
 - bronmaatregelen mogelijk ook in dit licht beoordeeld zouden moeten worden bijv bij vergunningverlening
 - 10.2.e concludeert dat gestreefd wordt naar het informeren van de MR en TK over de resultaten van het onderzoek en een advies tav verbetering van de meet en rekensystematiek en de implicaties daarvan. Het ligt niet in de lijn van de verwachting om al voor de zomer zicht te hebben op de mogelijke extra bronmaatregelen die tgv een mogelijke keuze voor een afstandsgrens dan wel depositiewaarde nodig kunnen zijn. Deze stikstofopgave wordt, in samenhang met de andere stikstofopgaven in Nederland, meegenomen in deformatie fiches.
5. Het belang van het betrekken van de externe klankbordgroep bij dit proces wordt besproken. Niet doen is geen optie. Er dient op gelet te worden dat de deelname evenwichtig is en niet alleen de economische partijen. Van belang is de deelnemers mee te nemen in het proces en de beleidskeuzes toe te lichten. Zorgvuldigheid is van belang. Voorlopig wordt 28 mei aangehouden. Dit mede ivm de BC (provincies) van 27 mei.
6. Het tijdspad naar de toegezegde reactie op adviezen Cie Hordijk aan de TK voor de zomer van 2021 is krap maar wordt nog steeds wel haalbaar geacht. Er zal parallel worden gewerkt aan het afronden van de rapporten en het opstellen van de concept TK brief. Van belang is goed af te stemmen met de provinciale trajecten (1 juli BO).
7. Volgend overleg maandag 17 mei.
Dit ivm de meivakanties. De stuurgroep leden zullen zoveel mogelijk schriftelijk aangehaakt gehouden worden op de ontwikkelingen de komende weken,

Van: 10.2.e
Verzonden: woensdag 2 juni 2021 17:36
Aan: 10.2.e
 - DGMo'; 10.2.e 10.2.e@ipo.nl'; 10.2.e
CC: 10.2.e DGMo'; 10.2.e
 10.2.e DGMo';
 10.2.e
 10.2.e
Onderwerp: agenda stuurgroep follow-up Hordijk 4-6-2021
Bijlagen: concept verslag van de stuurgroep follow-up Hordijk 28-5-2021.docx; verslag van de stuurgroep follow-up Hordijk 17-5-2021.docx; Informatie notitie DO 4-6-2021 (1).docx; 10.2.g.pptx

Beste allen,

Bijgaand de agenda en stukken voor de stuurgroep van aanstaande vrijdag.

1. Opening
deze vergadering zal vooral in het teken staan van de boodschap aan DO, DGO, MR én de voorbereiding voor bespreking in klankbordgroep en met experts
2. Definitief verslag van 17-5-2021 en concept verslag van 28-5
3. Mededelingen
4. Stand van zaken vervolgonderzoek en mondelingen toelichting bespreking TNO concept 1ste fase rapportage met LA en juristen (mondelinge toelichting)
5. Bespreking boodschap voor MR op 2 juli; *de vraag ligt voor of we een preferente keuze gaan uitwerken* (bijgevoegd Informatie nota voor DO van 4-6)
6. Aanpak bespreking klankbordgroep; *timing en focus bespreken* (zie concept PvA op hoofdlijnen in bijgevoegde presentatie; communicatie sluit, indien mogelijk, aan); en expertgroep *nog gewenst, timing en focus?*
7. Rondvraag

Eerder al gestuurd:

Beste leden stuurgroep follow-up Hordijk,

Gezien de ontwikkelingen op DO niveau tav bijeenkomsten is het volgende afgesproken:

1. 10.2.e zal in DO van 4 juni een mondelinge toelichting verzorgen mbt de stand van zaken en bedoeld om het DO mee te nemen in de afwegingen en de complexiteit van de contouren van de beleidskeuzes aan de hand van 2 A4's + een oplegger met daarin de beleidskeuzes met implicaties, de dikte van de projecten deken en de mitigerende maatregelen.
2. 11juni zal de beslisnotitie op de agenda van het DO staan.

Tijdpad en beslismomenten versie 28-5

1.Directeuren overleg, beleidsopties	4 juni 11 juni	Bespreking stavaza Besluitvorming beleidskeuzes
2. gesprek met technische experts (?)	In week 12-17 juni	Bespreken beleidskeuzes en de gekoppelde verbeteringen van het gebruik van het aerius-model

3.Directeuren Generaal overleg	17 juni	Concept definitieve beleidskeuzes voor MR en concept TK brief
4. AC 17-6 en externe klankbordgroep (16-6)	AC 17juni Kbgr 16-6	Toelichten beleidskeuzes en bespreken mogelijke implicaties
5. BO	1 juli	Mondelinge stavaza
6.Ministerraad	2 juli	besluitvorming beleidskeuzes/TK brief
7.brief Tweede Kamer	Week van 5 juli	Brief naar TK

Mvg en fijn weekend,

10.2.e

10.2.e

.....
Programma Directoraat Generaal Stikstof
Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
 Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag |
 Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

.....
 M 06 10.2.e
 10.2.e @minInv.nl
 10.2.e
www.aanpakstikstof.nl

Aanwezig: 10.2.e (vz), 10.2.e
10.2.e (verslag)

1. 10.2.e opent deze korte bijpraat vergadering met het verslag van het overleg met de minister van LNV. Tijdens dit overleg zijn door RIVM de resultaten van het onderzoek gedeeld. RIVM komt niet tot een advies over te hanteren afstandsgrenzen, maar reikt wel argumenten aan op basis waarvan een beleidsmatige afweging kan worden gemaakt. Er zijn nog open vragen tav de onzekerheden. Hoe dit te plaatsen is belangrijk voor de juridische houdbaarheid. De minister heeft aangegeven een feitelijke nota te verwachten waarin de beleidskeuzes in beeld gebracht worden (aanvullende analyse loopt) voorzien van implicaties en deze te vergelijken met andere landen. De minister realiseert zich dat een model nooit helemaal 100% sluitend kan zijn maar ze hecht vooral aan inzicht in de rechtvaardigheid en implicaties van de opties en de uitlegbaarheid (vervuiler betaald); eea vergeleken met het buitenland. Dit kan zowel een afstandsgrens als een depositie grens betreffen. Dit betreft níet een drempelwaarde, immers daarbij is voor de bronhouder géén mitigatie nodig tot aan de drempelwaarde. In het overleg met de minister werd de route van de stuurgroep bevestigd.
2. Er wordt een wijziging in bespreking met externen besproken. De opzet is nu om eerst een gesprek met experts te hebben gevolgd oor een klankbordgroep iets later in het proces. De ins-en outs worden nog uitgewerkt. Hierin wordt ook een informatie ronde met provincies voorzien.
3. Vervolganalyse: dit betreft een analyse in meerdere stappen en loopt parallel met de voorbereidingen voor de MR en de TK brief. De eerste quick en dirty analyse wordt verwacht op 24 mei. Dit betreft dan een analyse van een afstandsgrens van 20-25km en de vergelijking met het buirenland. **Buiten reikwijdte verzoek** 21 juni zijn de berekeningen gereed en 10 juli volgt het eindrapport. RIVM is hier ook bij betrokken.
4. 10.2.e 10.2.g
5. De opmerking tav concept verslag van 24-3-2021 zijn verwerkt en verslag is daarmee goedgekeurd.
6. Volgend overleg wordt gepland op 28 mei. Er zal dan meer inhoudelijk op het rapport van het RIVM ingegaan worden (is 17-5 in concept verschenen) en de eerste resultaten van het vervolgonderzoek.

Van: 10.2.e
Verzonden: donderdag 10 juni 2021 09:20
Aan: 10.2.e
- DGMo'; 10.2.e 10.2. @ipo.nl'; 10.2.e
CC: 10.2.e DGMo'; 10.2.e
10.2.e DGMo';
10.2.e
10.2.e
Onderwerp: agenda stuurgroep follow-up Hordijk 11-6-2021
Bijlagen: verslag van de stuurgroep follow-up Hordijk 28-5-2021.docx; concept verslag van de stuurgroep follow-up Hordijk 4-6-2021.docx; Concept notitie TNC 10.2.e
Modelleren van depositiebijdragen van individuele bronnen 7-6-2021 versie 2 (004).docx

Beste allen,

Bijgaand de agenda en stukken voor de stuurgroep van aanstaande vrijdag.

1. Opening
2. Definitief verslag van 28-5-2021 en concept verslag van 4-6
3. Mededelingen
4. Stand van zaken vervolgonderzoek en mondelingen toelichting bespreking TNO concept 1ste fase rapportage met LA en juristen (bijgevoegd)
5. Beslisnota voor DO 11-6-2021 (volgt later vaochtend)
6. Rondvraag

Mvg

10.2.e
10.2.e

.....
Programma Directoraat Generaal Stikstof
Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag |
Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

.....
M 06 10.2.e
10.2.e @minlnv.nl
10.2.e
www.aanpakstikstof.nl

1. 10.2. opent de vergadering. Het gaat in deze bijeenkomst met name over de voorbereiding voor de beoogde MR op 2 juli zowel op inhoud als proces.
2. Het verslag van 17 mei wordt aangepast conform het verzoek van 10.2.e.
3. Rapportage RIVM was al eerder rondgestuurd. De belangrijkste resultaten zijn de vorige keer besproken.
4. Vervolganalyse: dit betreft een analyse in 2 fasen om zo snel mogelijk eerste resultaten op te leveren die later verfijnd kunnen worden en loopt parallel met de voorbereidingen voor de MR en de TK brief. De afronding van de eerste fase is op 28 mei en wordt begin volgende week besproken met de juristen.
 Fase 1: Een eerste afbakening op basis van de wijze van validatie en geschiktheid van de modellen voor individuele projectberekeningen
 Fase 2: Nadere afbakening door uitwerking van de statistische analyses van het RIVM aangevuld met onzekerheidsanalyses.
 -De conceptresultaten van fase 1 bevestigen dat de validatie en het toepassingsbereik van modellen geschikte argumenten vormen voor de afbakening van projectberekeningen. Dat de onzekerheden toenemen met de afstand tot de bron versterkt deze redenering. Ook in het buitenland worden in veel gevallen deze criteria gehanteerd. Volgens de experts betrokken bij het vervolgonderzoek kan op grond van deze argumenten een afbakening van 20 tot 25 km gehanteerd worden. Op basis van alleen de validatie gegevens kan waarschijnlijk ook een afstandsgrens onderbouwd worden. De juridische toetsing zal dit verder uitwijzen.
 -Voor echt grote bronnen zou mogelijk nog een depositie grens in beeld kunnen zijn. Van belang hierin is de keuze hoeveel depositie toegerekend wordt aan de projecteigenaar en in welke mate de 'vervuiler betaald'. Beleidsmatig lijkt er voldoende ruimte voor uitzonderingen... Dit volgt verder uit vervolgonderzoek in fase 2. De verfijning in fase 2 kan mogelijk ook leiden tot een kleinere afstandsgrens voor kleinere bronnen.
 Afgesproken wordt de lijn naar de MR conform planning voort te zetten en parallel het vervolgonderzoek voort te zetten. Zo mogelijk worden de meest recente inzichten ingebracht in de stukken voor MR.
5. Bespreking uiteindelijke boodschap aan MR:
 Er vindt een goed gesprek plaats over de boodschap voor de MR. Het is van belang een feitelijke, actuele nota te presenteren met daarin prominent neergezet de beleidskeuzes met onderbouwing en de implicaties zowel in tekst als in een overzichtelijke matrix. Mogelijk zou al een preferente beleidskeuze zichtbaar kunnen worden.
 Voorlopig gaan we uit van het vastklikken van de keuzes obv RIVM rapport en verdere onderbouwing/redeneerlijn van de beleidskeuzes uit fase 1 van het vervolgonderzoek. Het is een krap proces, maar het is wel nodig dat er in de MR van 2 juli een besluit wordt genomen mede ivm lopende rechts/beroepszaken. Van belang zicht te krijgen op of er nog aanpassingen verwacht worden na besluitvorming in de MR.
6. DO 4 juni: afgesproken wordt om in DO een mondelinge toelichting te verzorgen mbt de stand van zaken en bedoeld om het DO mee te nemen in de afwegingen en de complexiteit van de contouren van de beleidskeuzes.
 DO van 11 juni: beslisnotitie tav beleidskeuzes + alle bijbehorende analyses (data geactualiseerd door secr):
7. Overleg met externen

Experts: 10.2. hecht toch aan een overleg met experts op inhoud. Dit ter verbreding van het draagvlak voor de onderbouwing van de beleidskeuzes. Dit voorafgaand aan de uiteindelijke besluitvorming op 2 juli. Er wordt nog nagedacht over hoe dit vorm te geven ook ism met communicatie specialisten. Een internationaal wetenschappelijk review past niet in het huidige krappe proces tot de MR.

Klankbordgroep: de stuurgroep hecht waarde aan het organiseren van een klankbordgroep. Het is van belang voor het uitleggen wat er hoe en waarom gaat gebeuren. De toonzetting is erg belangrijk. Dit zal verder door DGS ism communicatie opgepakt worden en komt in de volgende stuurgroep uitgebreider aan de orde.

8. Volgend overleg wordt gepland op 4 juni. Er zal dan dieper ingegaan worden op:
 - a) beleidskeuzes en de implicaties,
 - b) dikte van de deken + bronmaatregelen en
 - c) keuzes internationaal + waaromDit ter voorbereiding op beslisnotitie voor DO van 11 juni.

Concept verslag van de stuurgroep follow-up adviezen Cie Hordijk, 4-6-2021.

Aanwezig: 10.2.e

10.2.e (juridische toelichting), 10.2.e (verslag)

1. 10.2.e opent de vergadering. Het gaat in deze bijeenkomst deze vooral over de boodschap aan DO, DGO en de MR op 2 juli.
2. Het concept verslag van 28 mei wordt ongewijzigd goedgekeurd.
3. Vervolganalyse
Op basis van de aanknopingspunten uit het rapport van het RIVM vindt een vervolganalyse plaats met de vraag of het mogelijk is op basis van deze aanknopingspunten tot gemotiveerde beleidskeuzes te kunnen komen. Het betreft een onderzoek in 2 fasen. In de eerste fase wordt ingegaan op de kwalitatieve overwegingen die gebruikt zouden kunnen worden om te komen tot een grensafstand, gevolgd door een kwantitatieve onderbouwing hiervan. De conceptresultaten van fase 1 bevestigen dat bij onderzoek naar het toepassingsbereik van modellen in AERIUS voor berekening van de depositiebijdragen van individuele bronnen vooral de validatie belangrijk lijkt. Dat de onzekerheden toenemen met de afstand tot de bron versterkt deze redenering. Meer technisch: Het gaussisch pluimmodel van AERIUS (gevalideerd tot 20km) is meer geschikt als basis voor een beleidskeuze gericht op herleidbaarheid tot de bron dan het trajectorie model, dat op zich weer meer geschikt is voor het bepalen van de projecten-deken. De beschikbare validatie studies wijzen op een toepassingsbereik en daarmee een afstandsgrens van 20 km. Verduidelijkende gesprekken met juristen hebben plaatsgevonden obv het concept rapport van 28 mei (zie punt 6 hieronder). De afronding van de eerste fase is op 4 juni.
4. Bespreking uiteindelijke boodschap aan MR:
Er vindt een goed gesprek plaats over de boodschap voor de MR. Voorlopig gaan we uit van het vastklikken van de keuzes obv RIVM rapport en verdere onderbouwing/redeneerlijn van de beleidskeuzes uit fase 1 van het vervolgonderzoek. Er wordt afgesproken een zo feitelijk en actueel mogelijke nota te presenteren met daarin prominent neergezet de beleidskeuzes met onderbouwing + implicaties leidend tot een preferente beleidskeuze. Een verbeterde analyse van het buitenland is daarbij ook van belang, maar zal niet doorslaggevend zijn is de verwachting.
Het is een krap proces, maar het is wel nodig dat er in de MR van 2 juli een besluit wordt genomen mede ivm lopende rechts/beroepszaken.
5. Routekaart:
-DO van 11 juni: beslisnotitie tav beleidskeuzes + onderbouwing + preferente optie
-DGO 17 juni aangepaste beslisnotitie
-ongeveer half juni bespreking met ministers
6. Juridische analyse. 10.2.e licht de resultaten van de gesprekken van juristen met LA en TNO toe. Ze wijst erop dat, in het kader van 6.2, passende maatregelen goed geborgd moeten worden! Dit is zeer wezenlijk! In de ogen van de juristen is de tekst van TNO nog onvoldoende en gaf ook onvoldoende weer wat er mondeling gewisseld werd. Dit wordt verwerkt in de definitieve versie (verwacht 4-6)
7. Overleg met externen: Experts: hier is verder niet over gesproken
Klankbordgroep: Afgesproken wordt de klankbordgroep pas te informeren als de lijn duidelijk is. Dus na gesprek met ministers van ongeveer half juni. De toonzetting is erg belangrijk. De klankbordgroep kan meegenomen worden in de besluitvorming en er zou dat nader ingegaan kunnen worden op de implicaties....dit echter onder voorbehoud 10.2.e rijkt een mogelijke 10.2.e)

Conceptnotitie:

Modelleren van depositiebijdragen van individuele bronnen:

Onderzoek naar mogelijkheden voor verbeteren balans tussen volledigheid en precisie

10.2.e (TNO, ^{10.2.e}), 10.2.e Erbrink Stacks Consult) en 10.2.e (Wing)

Datum: 7-6-2021

Samenvatting

Het kabinet onderzoekt de mogelijkheden om te komen tot een wetenschappelijk onderbouwde afstandsgrens voor verschillende emissiebronnen. Aanleiding voor dit onderzoek is het eindrapport van het Adviescollege meten en berekenen stikstof. De resultaten van dit onderzoek kunnen tevens voorzien in een nadere onderbouwing van het onderzoeksgebied zoals gevraagd door de Raad van State in de tussenuitspraak 10.2.g

Om te komen tot een beleidsmatige afweging over mogelijke afstandsgrenzen is binnen het ministerie van LNV behoefte aan een wetenschappelijk-technische duiding van de berekende depositiebijdragen van een individuele bron op verschillende afstanden van een bron. Het RIVM-rapport van juni 2021¹ dat op verzoek van het ministerie van LNV is opgesteld, voorziet voor een groot deel in deze duiding en gaat in op verschillende onderdelen, zoals de technische werking van het OPS-model, de modelvalidatie en onzekerheden van modelberekeningen. Door TNO en Erbrink Stacks Consult is, op verzoek van het RIVM, een review uitgevoerd van dat rapport en bevindingen uit deze review zijn ook opgenomen in het RIVM-rapport¹.

Op verzoek van het ministerie van LNV is door TNO, Erbrink Stacks Consult en WING een aantal onderdelen nader uitgewerkt, waarbij in detail is gekeken naar:

- De precisie van projectspecifieke berekeningen met AERIUS Calculator, in relatie tot de afstand tot de bron.
- Het toepassingsbereik van andere, wetenschappelijk onderbouwde, verspreidingsmodellen die in Nederland en daarbuiten worden toegepast bij berekening van depositiebijdragen van individuele bronnen.

De belangrijkste bevindingen zijn:

- Het OPS-model dat in AERIUS Calculator wordt toegepast voor de berekening van *individuele bronbijdragen* is gevalideerd voor de berekening van zowel individuele bronbijdragen als totale deposities:
 - De validatie voor de berekening van individuele bronbijdragen is uitgevoerd voor afstanden tot maximaal 20 km van de bron.

¹ Verkenning afstandsgrens project-specifieke depositieberekeningen
Concept RIVM Briefrapport 2021-Rapportnummer
G. Roest et al

- De validatie voor de berekening van totale deposities (som van alle bronnen in binnen- en buitenland) vindt ook plaats op grotere afstanden, op basis van metingen uit het Landelijk Meetnet luchtkwaliteit (LML).
- Het SRM2-model dat in AERIUS Calculator wordt toegepast voor de berekening van de depositiebijdrage door wegverkeer, is gevalideerd tot ongeveer 1 kilometer van de weg.
- De mogelijkheden om verspreidingsmodellen te valideren voor berekende individuele bijdragen van stikstof op afstanden groter dan 10-20 km zijn vrijwel nihil. De berekende bijdragen van een individuele bron voorbij deze afstand zijn zo gering ten opzichte van de bijdrage van alle andere bronnen, dat de individuele bijdrage niet meer onderscheidend is van de totale (gemeten) bijdragen op die locatie.
- De gangbare modellen, in binnen- en buitenland, voor verspreidingsberekeningen voor individuele bronnen zijn, net als de modellen OPS en SRM2, Gaussische modellen. Deze modellen gaan uit van een constante windrichting. Daardoor is bepalend voor het toepassingsbereik de afstand waarbinnen de meteorologische parameters niet veranderen binnen de middelingstijd van ongeveer een uur. De windsnelheden in Nederland variëren van 25 km/uur aan de kust tot 10 km/uur landinwaarts. Bij concentratieberekeningen voor een individuele bron is de toepassing van het Nederlandse, consensusmodel Nieuw Nationaal Model (NNM) daarom beperkt tot 25 km. Dit is vastgelegd en inhoudelijk gemotiveerd in de documentatie van het NNM. Dit toepassingsbereik is de maximale afstand waarop het model mag worden toegepast en is in lijn met het toepassingsbereik van Gaussische modellen die in andere landen worden toegepast.
- Het OPS-model zoals dat in AERIUS Calculator wordt toegepast is een combinatie van een Gaussisch pluimmodel en een trajectoriemodel. Voor OPS geldt dat op grotere afstanden de modellering van de verspreiding geleidelijk over gaat van een Gaussisch pluimmodel naar een trajectoriemodel:
Het trajectoriemodel werkt op basis van gemiddelde concentraties in de zogenoemde *menglaag*. De modellering in OPS op basis van deze combinatie met het trajectoriemodel is zonder meer toepasbaar voor het bepalen van de totale deposities op basis van alle bronnen. Dat blijkt ook uit de validatie die het RIVM met regelmaat uitvoert door vergelijking met metingen uit het LML.
- De nauwkeurigheid (precisie) van de berekende concentratie en daarmee depositiebijdrage van *een individuele bron* neemt door de intrinsieke eigenschappen van het Gaussisch model af met de afstand tot de emissiebron. Mede door het ontbreken van validatiestudies is er geen wetenschappelijke onderbouwing dat gebruik van trajectoriën het toepassingsbereik (voor berekening van individuele bronbijdragen) vergroot ten opzichte van het toepassingsbereik van een Gaussisch model. Ook bij modellering op basis van trajectoriën zijn de onzekerheden in het afgelegde traject relatief groot en neemt de precisie van de berekende depositiebijdrage van individuele bron met de afstand af. Bij het berekenen van de totale stikstofdepositie op een bepaalde locatie als gevolg van zeer veel bronnen zijn deze onzekerheden kleiner. Volgens eigen onderzoek van het RIVM in de orde grootte van 70 tot 100%. Voor individuele bronbijdragen is dit getal niet bekend, maar in ieder geval hoger.

Conclusie

- De maximale afstand waarop het AERIUS-model is gevalideerd voor berekening van depositiebijdragen voor individuele bronnen is 20 km. 10.2.g
- Het toepassingsbereik sluit daarmee ook aan op het toepassingsbereik van andere verspreidingsmodellen in Nederland en in andere EU-lidstaten die gangbaar zijn bij projectspecifieke berekeningen en beoordelingen.

De motivatie van de maximale afstand van 20 km is vooralsnog onafhankelijk van het type bron of de bronkenmerken. Het kan worden beschouwd als een uiterste grens voor projectspecifieke berekeningen. Aanbeveling is om nader te onderzoeken of er wetenschappelijke aanknopingspunten en argumenten zijn om:

- Binnen de afstandsgrens nog een nadere differentiatie te hanteren in afstandsgrenzen afhankelijk van het type bron en de bronkenmerken (zoals emissiehoogte en emissiesterkte),
- Een hogere depositiegrens te hanteren (hoger dan de huidige rekenkundige ondergrens van 0,005 mol/ha/jaar).

CONCEPT

1 Aanleiding en doel

Het Adviescollege Meten en Berekenen Stikstof (commissie Hordijk) doet in haar eindrapport aanbevelingen voor het versterken van de meet- en rekensystematiek voor stikstof en het bijbehorende instrumentarium. Ten aanzien van het rekeninstrument AERIUS Calculator, dat wordt gebruikt voor het berekenen van de depositiebijdrage van projecten ten behoeve van een vergunning of ander toestemmingsbesluit, wijst het Adviescollege op de geconstateerde onbalans in beleidsmatig gewenst detailniveau en wetenschappelijke onzekerheid, en het gebruik van verschillende rekenmodellen in AERIUS Calculator voor wegverkeer (Standaard Rekenmethode 2: SRM2) en andere emissiebronnen (Operationele Prioritaire Stoffenmodel: OPS). Voor SRM2 geldt in AERIUS Calculator een maximale rekenafstand van 5 kilometer. Voor OPS wordt geen maximale rekenafstand gehanteerd, en worden bijdragen berekend tot de rekenkundige ondergrens in AERIUS Calculator van 0,005 mol/ha/jaar.

In reactie op de bevindingen en aanbevelingen van het Adviescollege onderzoekt het kabinet de mogelijkheden om, aan de hand van eenduidige criteria, te komen tot wetenschappelijk onderbouwde afstandsgrenzen dan wel depositiewaarde voor verschillende emissiebronnen. De resultaten van dit onderzoek kunnen tevens voorzien in een nadere onderbouwing van het onderzoeksgebied zoals gevraagd door de Raad van State in de tussenuitspraak 10.2.g. De Raad van State geeft daarbij aan dat de passende beoordeling volledige, precieze en definitieve constatering en conclusies moet bevatten die elke redelijke wetenschappelijke twijfel over de gevolgen van de geplande werkzaamheden voor de betrokken beschermde gebieden kunnen wegnemen.

Om te komen tot een beleidsmatige afweging over mogelijke afstandsgrenzen is behoefte aan een wetenschappelijk-technische duiding van de berekende depositiebijdragen van een individuele bron op verschillende afstanden van een bron. Deze duiding dient inzicht te geven in de huidige balans tussen volledigheid en precisie in AERIUS Calculator en de mogelijkheden om de balans te verbeteren met een afstandsgrens of depositiewaarde.

Het RIVM-rapport van juni 2021¹ dat op verzoek van het ministerie van LNV is opgesteld, voorziet voor een groot deel in deze duiding en gaat in op verschillende onderdelen, zoals de technische werking van het OPS- model, de modelvalidatie en onzekerheden van modelberekeningen. Door TNO en Erbrink Stacks Consult is, op verzoek van het RIVM, een review uitgevoerd van dat rapport en bevindingen uit deze review zijn ook opgenomen in het RIVM-rapport.

Het ministerie van LNV heeft TNO, Erbrink Stacks Consult en WING gevraagd om een nadere uitwerking van de bevindingen over:

- De precisie van projectspecifieke berekeningen met AERIUS Calculator, in relatie tot de afstand tot de bron, en
- Het toepassingsbereik en de begrenzings van andere, wetenschappelijk onderbouwde rekenmodellen die in Nederland en het buitenland worden gehanteerd.

Het onderzoek omvat twee fasen. De eerste fase omvat een eerste onderzoek op basis van beschikbare kennis en inzichten over de werking van de rekenmodellen. In de tweede fase worden ook kwantitatieve analyses uitgevoerd. Deze fase kan worden gezien als een verdieping van de

eerste fase. Daarbij zal, onder andere, onderzocht worden welke parameters de onzekerheid in de berekende depositie bepalen en in hoeverre. Dit rapport beschrijft de resultaten van de eerste fase.

Deze notitie is als volgt opgebouwd:

1. Algemene beschrijving van rekenmodellen die wordt toegepast in AERIUS Calculator
2. De precisie van de berekening van individuele bronbijdragen met AERIUS Calculator
3. Begrenzings in modellen die worden toegepast in het buitenland
4. Conclusies en aanbevelingen

2 Algemene beschrijving rekenmodellen in AERIUS Calculator

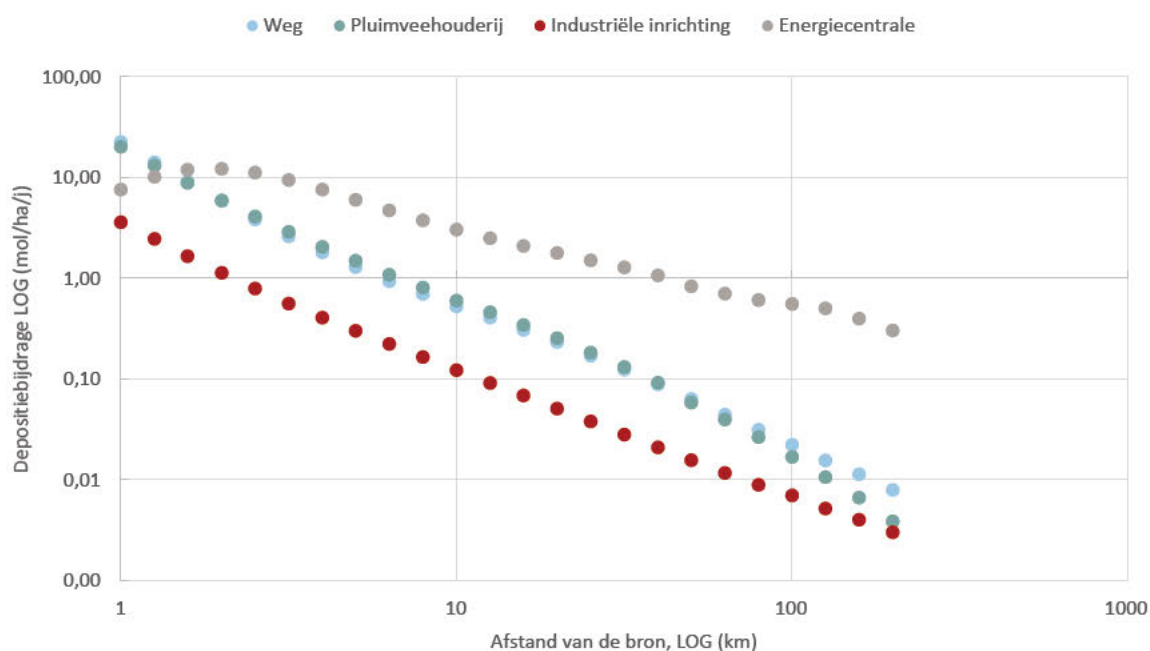
Deze paragraaf geeft een algemene beschrijving van de modellen die gebruikt worden in het AERIUS-Calculator instrument en de gevolgde werkwijze. Het AERIUS rekenhart bestaat uit twee modellen: Het SRM 2 model is een Gaussisch pluim model dat in AERIUS wordt gebruikt om de deposities als gevolg van emissies door het wegverkeer te berekenen. De SRM2 implementatie in AERIUS Calculator kent een maximale rekenafstand van 5 kilometer. Het OPS is ook een Gaussisch pluimmodel dat in het AERIUS-systeem gebruikt wordt voor de berekening van de depositie als gevolg van emissies door alle andere bronnen. OPS kent geen begrenzing in afstand, maar berekent de depositiebijdrage van een bron tot een rekenkundige ondergrens van 0,005 mol/ha/jaar. In afwijking van een standaard Gaussisch pluimmodel gaat het OPS na een bepaalde afstand (één uur gaans of wel 10-25 km) over op een zogenaamd trajectoriën model). Dit heeft tot doel de onzekerheid als gevolg van een in de tijd veranderende windrichting te beperken.

Berekeningen van de stikstofdepositie van een bron op een receptor (in een Natura 2000 gebied) verlopen in grote lijnen volgens drie stappen:

- Gegevens over de emissie van stikstofverbindingen van de bron naar lucht
- Een berekening van de verspreiding van de emissie pluim van de bron door de lucht. Aan de hand van deze berekening van de verspreiding kan dan de concentratie in de lucht boven een natuurgebied (Natura 2000) worden berekend
- Uit de berekende concentratie boven het natuurgebied wordt de depositie berekend.

AERIUS Calculator berekent de depositiebijdragen van een ingevoerde bron op hexagonen waar sprake is van een (dreigende) overschrijding van de KDW.

Figuur 1 geeft inzicht in de relatie tussen de berekende depositiebijdrage (mol/hectare/jaar) van een emissiebron en de afstand tot deze emissiebron. Het laat de resultaten zien van enkele voorbeeldberekeningen met OPS van de depositie als gevolg van emissies vanuit verschillende type bronnen zoals een snelweg, een pluimveehouderij en een grote industriële installatie. Duidelijk is dat de depositie vanaf de bron relatief snel daalt; bijvoorbeeld tussen 1 km en 10 km met een factor 40. De depositie als gevolg van emissies van de varkenshouderij en de snelweg ligt op een afstand van 10 km onder de 1 mol/ha /jaar. Ter vergelijking de gemiddelde depositie in Nederland ligt tussen 1000 en 2000 mol/ha/jaar.

Figuur 1 Berekende² gemiddelde depositie voor een aantal bronnen op verschillende aftanden van de bron. NB. De beide assen hebben een logaritmische schaal. Gegevens over de berekening:

Bron	Kenmerken	Emissie per jaar
Weg met 40.000 voertuigen in 2030	Lengte 10 km, 10% vracht, 100 km/uur	7,1 ton NH ₃ en 36,9 ton NO _x
Pluimveehouderij met 117.000 vleeskuikens	Emissiehoogte 5m	9,4 ton NH ₃
Industriële inrichting	Emissiehoogte 20m	20 ton NO _x
Energiecentrale	Emissiehoogte 160m	2000 ton NO _x

² Alle berekeningen zijn met het OPS-model uitgevoerd.

3 Precisie berekening individuele bronbijdragen

OPS

OPS is ontwikkeld om de (trend in) totale concentraties en deposities in beeld te brengen. De keuze voor gebruik van OPS voor projectspecifieke berekeningen in AERIUS Calculator is gemaakt bij de ontwikkeling van het PAS. Er is onder het PAS gekozen voor het landsdekkend doorrekenen van projecten omdat het PAS voorziet in een complete landelijke boekhouding van beschikbare en uitgegeven depositieruimte. De situatie onder het PAS verschilt van de huidige situatie waarin een projectspecifieke passende beoordeling vereist is en niet kan worden verwezen naar het PAS. Ook vóór de inwerkingtreding van het PAS werden er in Nederland maximale rekenafstanden gehanteerd bij projectberekeningen.

Precisie:

De precisie is in deze context: de mogelijke afwijking tussen de berekende depositie op een natuurgebied en de werkelijke depositie als gevolg van de emissie van een project. De mogelijke afwijking is een kenmerk van het gebruikte model.

De onzekerheid (precisie, juistheid, nauwkeurigheid) van de berekende depositie van een project hangt van veel factoren af. Duidelijk is wel dat de onzekerheid in de berekende depositie toe neemt met de afstand tussen het project en het natuurgebied. Bij het zoeken naar een balans tussen volledigheid en precisie bij berekening van individuele bronbijdragen kan gekozen worden voor een afstand tot de bron waarbij de nauwkeurigheid van de berekende depositiebijdrage een bepaalde waarde bereikt en of een grens overschrijdt. Hieronder wordt ingegaan op dit aspect.

De nauwkeurigheid en toepassingsbereik van het model waarmee de depositie berekend kan worden hangt samen met:

- a) De correcte beschrijving van alle relevante processen
- b) Validatie van het model door vergelijking met meetresultaten
- c) Het gebruik en de beschikbaarheid van goede invoergegevens (meteorologische processen)

NB Tenslotte is in het wetenschappelijke proces de kritische beoordeling door vakgenoten belangrijk. Op basis van publicaties en discussies kan het model beoordeeld worden door vakgenoten en kan consensus worden bereikt over bijvoorbeeld het toepassingsbereik.

Ad a) Voor Gaussische modellen beperkt dit het toepassingsbereik tot een afstand die 1 à 2-uur gaans van een bron is. In de praktijk in Nederland is dat 20 à 50 km³. Voor het OPS-model betekent dit: correcte dispersie, transport, depositie en chemie. Wanneer trajectoriën en etmaalverloop van wind en menighoogte worden toegevoegd kan het toepassingsbereik uitgebreid worden.

Ad b) In de EU zijn richtlijnen opgezet waaraan modellen dienen te voldoen om “fit-for-purpose” te zijn. Deze omvatten onder meer dat er een passende validatie moet zijn uitgevoerd en voorts wordt de beschikbaarheid van een geschikte meteo-dataset genoemd (HARMO⁴).

OPS is uitvoerig gevalideerd voor allerlei bronnen aan metingen in het LML. Daar blijkt het model keer op keer prima te voldoen. De uitvoerige validatie op metingen uit het LML vindt echter plaats

³ Zulks afhankelijk van andere zaken zoals wat is de schaal van de veranderingen in ondergrond (IJsselmeer vs USA grote meren), regionale meteo (hoe hard waait het gemiddeld), en soms behoefte aan een rekenmodel dat op deze schaal een antwoord kan geven binnen de range van 1 à 2 uur gaans. Per land wordt hier een keus gemaakt op grond van nationale consensus (net als in NL voor NNM).

⁴ Harmonisation within Atmospheric Dispersion Modelling for Regulatory Purposes. EEA Technical report No 10/2011.

op de verzameling van alle bronnen in binnen- en buitenland. Deze validatie is waarschijnlijk minder kritisch omdat door het grote aantal bronnen afwijkingen tegen elkaar (kunnen) wegvallen. Validatiestudies (vergelijking met metingen of andere modellen) op individuele bronnen (projecten!) zijn echter schaars⁵ en beperken zich tot maximaal 20 km afstand. OPS is twee tot drie keer gevalideerd op individuele bronnen (tot 1 km afstand) en eenmaal voor een hoge bron tot 20 km. Voor het in AERIUS aanwezig SRM2 model voor verkeerswegen geldt dat validaties zich beperken tot ongeveer 1 km afstand van een weg. Voor grotere afstanden is geen validatie voorhanden.

Validatie van modelberekeningen aan individuele projecten zijn voor stikstofverbindingen ook vrijwel niet uitvoerbaar. Figuur 1 laat al zien dat op die afstand de bijdrage van enkele bron klein is vergeleken met de totale depositie. De bijdrage van die enkele bronnen zijn niet meetbaar en validatie op grote afstanden heeft daarom nooit plaatsgevonden.

Ad c) Een complex model heeft vaak veel invoergegevens op detail niveau. Een model voor grotere afstanden dan 1 à 2 uur gaans, heeft data over het etmaal verloop van het weer⁶. Dat betekent goede gegevens over het verloop van de windrichting en -snelheid over de transport afstand en vooral de hoogte van de menglaag. Dit stelt hoge eisen aan de kwaliteit van de invoer in drie dimensies. Een bekend US-EPA model als CALPUFF⁷ voorziet hierin door een uitgebreide meteorologische preprocessor, gekoppeld aan regionale of continentale weersmodellen. Deze worden elk uur aangepast zodat rekening gehouden wordt met veranderende meteorologische condities in dat uur en het model ook op grotere afstanden dan 1 uur gaans kan rekenen. OPS voorziet hierin door historische metingen op 5 TV- torens te gebruiken en (100) representatieve trajectoriën op twee hoogtes af te leiden en te inter- of extrapoleren over een groter gebied (deel van Europa). OPS gebruikt dus geen uur-voor-uur methode; trajectoriën zijn daar in de windroos verrekend; de andere meteo (transportsnelheid, menghoogte) is geclusterd in een beperkt aantal meteo-klassen; een individuele bron wordt met deze gemiddelde waarden doorgerekend. Voor toepassing op veel bronnen geeft dit goede resultaten (dit blijkt uit de vele validatiestudies uitgevoerd door het RIVM), toepassing op een individuele bron is nooit getest. Ter illustratie: Gerapporteerd wordt dat de gemiddelde afwijking⁸ tussen begin- en eindpunt van een trajectorie zo'n 30 graden is. Dat betekent dat een bron in Eindhoven bij Texel kan uitkomen, maar ook op Rottumerplaat. Zoals hierboven gemeld, is dit geen probleem wanneer heel veel min-of-meer gelijksoortige bronnen worden doorgerekend: door uitmiddeling heffen toevallige fouten elkaar op. Individuele bronnen kunnen echter geraakt worden door die toevallige onzekerheden, waardoor het toerekenen van depositie op een bepaalde plaats aan een specifieke bron onzeker is. Bovenstaande discussie komt uit op het volgende:

- *Kenmerken van de Gausische modelformulering* (SRM2 en OPS) Toepassingsbereik: 1 à 2 uur gaans ofwel 20-50 km
- *Validatie* De OPS en SRM2 zijn veelvuldig gevalideerd voor de verzameling van alle bronnen in Nederland en daarbuiten. Deze validaties hebben echter minder betekenis voor het berekenen van de depositie voor individuele bronnen. Voor deze bronnen (projecten) is validatie zeer beperkt uitgevoerd. Voor SRM2 tot 1 km en OPS tot 20 km
- *Trajectoriënmodel* Het gebruik van trajectoriën voldoet goed voor een grote verzameling bronnen zo blijkt uit validaties. Voor individuele bronnen is dit onzeker.

⁵ De zogenaamde Praisriegrass, Kincaid en Falster data.

⁶ Naast goede data die de chemische samenstelling bepaalt: de zoninstraling, de aanwezigheid van koolwaterstoffen, ozon etc.

⁷ CALPUFF rekent steeds uur-voor-uur, gebruik makend van diagnostische trajectoriën; een run duurt dus lang.

⁸ Één sigma

4 Gebruik van afbakening in ons omringende landen

In het buitenland worden modellen ook gebruikt in formele procedures zoals vergunningverlening. Voor de context geven we hier een beknopt beeld van de praktijk in die landen.

Modellen worden niet alleen gebruikt voor berekeningen van de depositie. Een toepassingsbereik voor de concentratie in lucht geeft ook inzicht in een toepassingsbereik voor depositie. De noodzaak om een *strikte* afbakening in afstand te maken is nauwelijks aanwezig, aangezien de meeste interesse bij de modellen zich beperkt tot die afstanden waarop nog een significante invloed van een bron merkbaar is en dat is zeker niet op een afstand van meer dan enige tientallen km van de bron (zie hiervoor ook Figuur 1). Voor het toonaangevende AERMOD-model uit de VS wordt gesteld dat het toegepast mag worden op de kleinste waarde van de afstand waarop de bron nog een betekenisvolle bijdrage (*significant contribution*) levert of tot een afstand van 50 km.

Voor de meeste buitenlandse modellen kan gevonden worden wat het toepassingsbereik is:

- AERMOD (USA): 50 km
- OML (DK, Scandinavië): 20 km
- ADMS (VK): 60 km
- IFDM (België): 20 km; VLOPS-IFDM (voor depositie): 10 km⁹
- AUSTAL2000: 25 - 50 km (afhankelijk van referentie)

De genoemde modellen zijn alle Gaussische pluimmodellen, vergelijkbaar met OPS en SRM2. De daarvoor geldende toepassingsbereiken geven dus ook een indruk van het toepassingsbereik dat zou kunnen gelden voor de modellen uit AERIUS. Het toepassingsbereik van de verschillende modellen ligt vaak rond de 20 km met bovenwaarden tot 60 km.

In de ons omringende landen worden modellen ook gebruikt voor vergunningverlening in het kader van de stikstof problematiek. Door het RIVM (conceptrapport 2021¹) is onderzocht of, en zo ja welke, afbakeningen er gebruikt worden in het ons omringende buitenland. Het kan daarbij gaan om afstanden d.w.z. de depositiebijdrage van een project wordt berekend tot een bepaalde afstand en op grotere afstanden niet. Er kunnen ook grenzen aan de depositie worden gesteld d.w.z. als de depositie op een natuurgebied als gevolg van emissies door een bron lager is dan een bepaalde waarde hoeft op grotere afstanden geen berekening te worden gedaan (evaluatie plaats te vinden). Tabel 1 geeft een grof inzicht in de gehanteerde grenzen. In geen van de landen wordt de depositie op een grotere afstand berekend dan 20 km. Grenzen aan de depositie worden ook gehanteerd en liggen op enkele 10-tallen molen. De laagste depositie grens is 1% van de KDW¹⁰. Dat zou in Nederland neerkomen op 1 % van 700 mol/ha/jr ofwel 7 mol/ha/jaar. Voor de voorbeelden uit Figuur 1 zou dat neerkomen op afstanden tussen 1 en 10 km en voor de grootste industriële bron op ruwweg 30 km.

De argumentatie voor de gebruikte afstandsgrenzen is tot op dit moment alleen voor België bekend. In België is beargumenteerd dat de nauwkeurigheid van het gebruikte model te laag is op afstanden groter dan 20 km. Andere landen hanteren afbakening tussen 7 en 21 mol/ha/jr. Dit betekent dus voor stallen enz. een grens tussen 1 en 10 km. Duidelijk is dat de hier gehanteerde grenzen (afkapcriteria) nog lager zijn dan de hierboven genoemde toepassingsbereiken.

⁹ Val datie koppeling VLOPS+IFDM voor de berekening van de stikstofdepositie in het kader van de PAS, DGMR, 2016

¹⁰ Aandachtspunt is de tijdelijke stikstofregeling die sinds begin mei 2021 van kracht is in Vlaanderen. Er moet nog worden nagegaan hoe dit nu precies is geregeld in Vlaanderen.

*Tabel 1 in de ons omringende landen gebruikte maximale afstanden en minimale deposities. Afgeleid uit RIVM (concept rapportage 2021¹) * Begrenzing bij projectspecifieke berekeningen*

	Vergunning-verlening	Model	Toepassings Begrenzing*		Opmerking
			bereik (km)	(mol/ha/jr)	
Belgie (Vlaanderen)	ja	(IFDM)	20	-	Argument: onzekerheden in model
Denemarken		(OML)		14	Laagste grens (Verschillende afhankelijk van natuur en aantal stallen)
Duitsland	ja			21	Beneden 21 mol in de achtergrond
Verenigd koninkrijk	ja	(AERMOD)		7	1% van KDW stel 700 er wordt gerekend in een cirkel van 5 km rondom N2000 gebied
Verenigde Staten	nee	(AERMOD)	50	-	
Nieuw Zeeland	ja	(AERMOD)	10	-	voor pluimmodellen

5 Conclusies en aanbevelingen

- De nauwkeurigheid (precisie) van de berekende depositiebijdrage van een individuele bron (project) neemt af met de afstand tussen bron en receptor. Met de afstand tot de bron neemt de volledigheid van de berekening toe. Een maximale rekenafstand is daarmee een goed middel om een balans tussen precisie en volledigheid te markeren.
- In AERIUS Calculator wordt, in het kader van de toestemmingsverlening, de depositiebijdrage van individuele bronnen (projecten) berekend met SRM2 (voor wegverkeer) en OPS (voor andere bronnen). OPS kent geen maximale rekenafstand en rekent tot een rekenkundige ondergrens van 0,005 mol/ha/jaar. SRM2 hanteert een maximale rekenafstand van 5 km.
- Er zijn verschillende overwegingen om een maximale rekenafstand te hanteren voor depositieberekeningen voor projectspecifieke berekeningen met OPS in AERIUS Calculator.
 - o Europese studies geven aan dat het gebied waarover een model is gevalideerd het bereik aangeeft. Validatiestudies van OPS voor individuele bronnen zijn slechts beperkt uitgevoerd en beperken zich tot 20 km afstand van de bron.
 - o Het is niet aangetoond (bijvoorbeeld door validatie) dat het gebruik van trajectoriën in OPS het bereik voor individuele bronnen vergroot.
 - o Voor de meeste andere wetenschappelijke onderbouwde modellen, die worden gebruikt in Nederland (zoals NNM) en ons omringende landen, die vergelijkbaar zijn met de modellen uit AERIUS Calculator, is een zogenaamd toepassingsbereik vastgelegd. Dit bereik ligt veelal rondom de 20 km met uitschieters naar 60 km. Aan deze toepassingsbereiken liggen wetenschappelijke argumenten ten grondslag die samenhangen met de onnauwkeurigheden van de berekende bijdragen op grotere afstanden.

De maximale afstand waarop het AERIUS-model is gevalideerd voor berekening van depositiebijdragen voor individuele bronnen is 20 km. Op basis van deze bevindingen is het wetenschappelijk verdedigbaar om het toepassingsbereik van Aerijs Calculator te begrenzen op 20 km. Het toepassingsbereik sluit daarmee ook aan op het toepassingsbereik van andere verspreidingsmodellen in Nederland en daarbuiten die gangbaar zijn bij projectspecifieke berekeningen en beoordelingen.

De motivatie van de maximale afstand van 20 km is vooralsnog onafhankelijk is van het type bron of de bronkenmerken. Het kan worden beschouwd als een uiterste grens voor projectspecifieke berekeningen. Aanbeveling is om in fase 2 ook te onderzoeken of er wetenschappelijke aanknopingspunten en argumenten zijn om:

- Binnen de afstandsgrens nog een nadere differentiatie te hanteren in afstandsgrenzen afhankelijk van het type bron en de bronkenmerken (zoals emissiehoogte en emissiesterkte),
- Een hogere depositiegrens te hanteren (hoger dan de huidige rekenkundige ondergrens van 0,005 mol/ha/jaar).

CONCEPT

Van: 10.2.e
Verzonden: woensdag 16 juni 2021 19:11
Aan: 10.2.e
- DGMo'; 10.2.e 10.2.e@ipo.nl; 10.2.e
CC: 10.2.e DGMo'; 10.2.e
10.2.e DGMo';
10.2.e
10.2.e
Onderwerp: agenda stuurgroep follow-up Hordijk 18-6-2021
Bijlagen: verslag van de stuurgroep follow-up Hordijk 4-6-2021.docx; concept verslag van de stuurgroep follow-up Hordijk 11-6-2021.docx

Beste allen,

Bijgaand de agenda en stukken voor de stuurgroep van aanstaande vrijdag.

De focus van dit overleg is gericht op ...waar staan we nu, wat wordt het advies aan DGO/MR en hoe presenteren we dit.

1. Opening
2. Definitief verslag van 4-6-2021 en concept verslag van 11-6-2021
3. Mededelingen
 - verslag bespreking met minister LNV (IenW?)
 - aanvullende informatie uit vervolgonderzoek TNO
4. Waar staan we nu,
 - wat wordt het advies aan DGO/MR
 - preferente optie en
 - onderbouwingbronmaatregelen
 - overig...
5. Hoe presenteren we dit..
6. Rondvraag

Mvg

10.2.e
10.2.e

.....
Programma Directoraat Generaal Stikstof
Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag |
Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

.....
M 06 10.2.e
10.2.e @minlnv.nl
10.2.e
www.aanpakstikstof.nl

Aanwezig: 10.2.e

10.2.e (juridische toelichting), 10.2.e (verslag)

1. 10.2.e opent de vergadering. Het gaat in deze bijeenkomst deze vooral over de boodschap aan DO, DGO en de MR op 2 juli.
2. Het concept verslag van 28 mei wordt ongewijzigd goedgekeurd.
3. Vervolganalyse
Op basis van de aanknopingspunten uit het rapport van het RIVM vindt een vervolganalyse plaats met de vraag of het mogelijk is op basis van deze aanknopingspunten tot gemotiveerde beleidskeuzes te kunnen komen. Het betreft een onderzoek in 2 fasen. In de eerste fase wordt ingegaan op de kwalitatieve overwegingen die gebruikt zouden kunnen worden om te komen tot een grensafstand, gevolgd door een kwantitatieve onderbouwing hiervan. De conceptresultaten van fase 1 bevestigen dat bij onderzoek naar het toepassingsbereik van modellen in AERIUS voor berekening van de depositiebijdragen van individuele bronnen vooral de validatie belangrijk lijkt. Dat de onzekerheden toenemen met de afstand tot de bron versterkt deze redenering. Meer technisch: Het gaussisch pluimmodel van AERIUS (gevalideerd tot 20km) is meer geschikt als basis voor een beleidskeuze gericht op herleidbaarheid tot de bron dan het trajectorie model, dat op zich weer meer geschikt is voor het bepalen van de projecten-deken. De beschikbare validatie studies wijzen op een toepassingsbereik en daarmee een afstandsgrens van 20 km. Verduidelijkende gesprekken met juristen hebben plaatsgevonden obv het concept rapport van 28 mei (zie punt 6 hieronder). De afronding van de eerste fase is op 4 juni.
4. Bespreking uiteindelijke boodschap aan MR:
Er vindt een goed gesprek plaats over de boodschap voor de MR. Voorlopig gaan we uit van het vastklikken van de keuzes obv RIVM rapport en verdere onderbouwing/redeneerlijn van de beleidskeuzes uit fase 1 van het vervolgonderzoek. Er wordt afgesproken een zo feitelijk en actueel mogelijke nota te presenteren met daarin prominent neergezet de beleidskeuzes met onderbouwing + implicaties leidend tot een preferente beleidskeuze. Een verbeterde analyse van het buitenland is daarbij ook van belang, maar zal niet doorslaggevend zijn is de verwachting.
Het is een krap proces, maar het is wel nodig dat er in de MR van 2 juli een besluit wordt genomen mede ivm lopende rechts/beroepszaken.
5. Routekaart:
-DO van 11 juni: beslisnotitie tav beleidskeuzes + onderbouwing + preferente optie
-DGO 17 juni aangepaste beslisnotitie
-ongeveer half juni bespreking met ministers
6. Juridische analyse. 10.2.e licht de resultaten van de gesprekken van juristen met LA en TNO toe. Ze wijst erop dat, in het kader van 6.2, passende maatregelen goed geborgd moeten worden! Dit is zeer wezenlijk! In de ogen van de juristen is de tekst van TNO nog onvoldoende en gaf ook onvoldoende weer wat er mondeling gewisseld werd. Dit wordt verwerkt in de definitieve versie (verwacht 4-6)
7. Overleg met externen: Experts: hier is verder niet over gesproken
Klankbordgroep: Afgesproken wordt de klankbordgroep pas te informeren als de lijn duidelijk is. Dus na gesprek met ministers van ongeveer half juni. De toonzetting is erg belangrijk. De klankbordgroep kan meegenomen worden in de besluitvorming en er zou dat nader ingegaan kunnen worden op de implicaties....dit echter onder voorbehoud. 10.2.e rijkt een mogelijke 10.2.e

Van: 10.2.e
Verzonden: woensdag 23 juni 2021 17:14
Aan: 10.2.e
- DGMo'; 10.2.e 10.2.e@ipo.nl; 10.2.e
CC: 10.2.e DGMo'; 10.2.e
10.2.e DGMo';
10.2.e
10.2.e
Onderwerp: agenda stuurgroep follow-up Hordijk 25-6-2021
Bijlagen: Verslag van de stuurgroep follow-up Hordijk 11-6-2021.docx; concept verslag van de stuurgroep follow-up Hordijk 18-6-2021.docx; Projectbijdragen in de PBL emissieramingen - eindconcept notitie - 22 juni 2021.docx

Beste allen,

Bijgaand de agenda en stukken voor de stuurgroep van aanstaande vrijdag.

De focus van dit overleg is gericht op de boodschap aan de MR, hebben we daartoe alles voldoende in beeld gebracht en terugblik op DGO

1. Opening
2. Definitief verslag van 11-6-2021 en concept verslag van 18-6-2021 (beide bijgevoegd)
3. Mededelingen;
4. Advies aan MR (met of zonder opties, hebben we alle benodigde info)
5. duiding info PBL (bijgevoegd)
6. vervolgonderzoek en hoe te 'framen' in advies aan MR
7. communicatie
8. Rondvraag

Mvg

10.2.e
10.2.e

.....
Programma Directoraat Generaal Stikstof
Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag |
Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

.....
M 06 10.2.e
10.2.e @minlnv.nl
10.2.e
www.aanpakstikstof.nl

Verslag van de stuurgroep follow-up adviezen Cie Hordijk, 11-6-2021.

Aanwezig: 10.2.e

(verslag)

Afwezig: 10.2.e

1. 10.2.e opent de vergadering. Het gaat in deze bijeenkomst deze vooral over de stevigheid van de notitie voor DO en verder.
2. Het concept verslag van 4 juni wordt nog aangevuld met inhoudelijke punten uit het gesprek over de bespreking van de boodschap aan de MR.
3. Vervolganalyse
Aangegeven wordt dat er hier en daar nog verbeterlagen nodig zijn in het TNO rapport qua formulering.
Op inhoud is het van belang of RIVM hierop reageert. 10.2.e heeft met RIVM afgesproken een gesprek te organiseren tussen TNO en RIVM met DGS erbij. Het liefst aanstaande maandag .
4. Bespreking notitie voor DO 11-6-2021
NVLG en SK&I geven aan een gezamenlijke uitgebreide annotatie voor het DO te hebben ontvangen waarin de nodige kanttekeningen worden geplaatst bij het proces, de wetenschap, de uitstraling, juridica. 10.2.g
[Redacted]
[Redacted]
Er wordt aangegeven dat de consequenties van de opties beter in beeld gebracht moet worden en dat er een concretere aanpak van de stikstof buiten de 20 km toegevoegd zou moeten worden.
lenW spreekt waardering uit voor het vele werk dat is verzet ten aanzien van deze complexe materie 10.2.g
[Redacted]
[Redacted]
Afgesproken wordt dat de kwetsbaarheden in de onderbouwing en de volledigheid van de consequenties uitgediept en verbeterd zouden moeten worden op basis van de punten uit de annotatie van NVLG en SK&I om gezamenlijk toe te werken naar een verdere verbeterde nota. Daarbij wordt aangegeven te waken voor te ver te willen onderbouwen en de factor tijd niet uit het oog te verliezen.
5. Afspraken
Er zal een live overleg plaatsvinden waarin alles nog eens wordt besproken. RIVM zal uitgenodigd worden als vraagbaak bij het begin van het overleg. Dit overleg vindt aanstaande dinsdag 15 juni plaats bij het ministerie van LNV van 14-17 hr. Uitnodiging volgt.
In het DO zal commitment gevraagd worden voor het verder uitwerken en uitdiepen van de van de preferentie optie van de rekenkundige afstandsgrens van 20 km en zullen de kwetsbaarheden in de onderbouwing en de volledigheid van de consequenties aangepakt worden.

Van: 10.2.e
 Verzonden: dinsdag 22 juni 2021 14:20
 Aan: 10.2.e
 Onderwerp: ins en outs afstandsgrenzen; deze mail wil ik uitzenden voor bespreking morgen. 10.2.g

Opvolgingsvlag: Opvolgen
 Vlagstatus: Met vlag

Beste mensen, in de stuurgroep follow-up adviezen Hordijk is besloten nog een meeting te organiseren met meest betrokken en TNO en RIVM om het bouwwerk rondom afstandsgrenzen van alle kanten te beschouwen. Bijgaand de onderwerpen waarover we het gaan hebben, voorzien van teksten uit nota voor het DGO overleg:

1. Check op framework afstandsgrens:

Advies aan DGO

Overwegende:

- Dat een afstandsgrens op dit moment de best uitlegbare optie is, waarbij een grens van 25 kilometer op dit moment het best te onderbouwen is;
- Dat de precieze consequenties van een dergelijke afstandsgrens nog beter in beeld dienen te worden gebracht;
- Dat een dergelijke afstandsgrens niet alleen voor de rechtszaak over de 10.2.g uitkomst kan bieden, maar bovenal de toestemmingverlening in algemene zin zal vergemakkelijken;
- Dat een heldere onderbouwing/redeneerlijn en communicatiestrategie moet worden ontwikkeld.

Wordt u geadviseerd om een afstandsgrens van 25km te kiezen en deze uit te laten werken. Tevens wordt u geadviseerd opdracht te geven om passende maatregelen uit te werken. In de tussentijd wordt de afstandsgrens van 25km gehanteerd in de onderbouwing van infraprojecten (zoals 10.2.g om zo op relatief korte termijn een rechterlijke toets op de afstandsgrens en de onderbouwing daarvan te krijgen.

Implicaties

a. dikte van de projecten-deken (0-6 mol/ha/jr) buiten 25 km

De hoeveelheid stikstof van een project die op een specifieke plek (mol/ha/jr) neerkomt neemt snel af binnen enkele kilometers en vlakkt dan af tot een dunne staart.

Voor elke locatie in Nederland (en daarmee ook elk toekomstig project) geldt dat zich binnen 25 km een stikstofgevoelig Natura 2000-gebied bevindt.

De mitigerende maatregelen die een initiatiefnemer moet treffen zullen ook effect hebben op deze depositiebijdragen buiten 25 km en een dempend effect hebben op de deken van projectbijdragen buiten 25 km. Bij de inschatting van de omvang van de deken van projectbijdragen buiten 25 km is hiermee rekening gehouden. Om een inschatting te maken van de omvang van de deken van projecteffecten buiten 25 km is door RIVM een inschatting gemaakt van het aantal en de kenmerken van toekomstige projecten, en is op basis daarvan met OPS de gemiddelde depositiebijdrage bepaald buiten 25 km.

10.2.g

RIVM verwacht dat mitigatie van projecten binnen 25 km ook ervoor zorgt dat de cumulatieve effecten buiten 25 km niet meer zullen zijn dan 6 mol/ha/jr. Deze verwachting is gebaseerd op basis van de depositiebijdrage buiten 25 km van alle projecten en meldingen met een projecteffect die geregistreerd zijn in AERIUS Register in de periode van 2015 tot 2021.

b. passende (bron) maatregelen en structurele pakket, PBL berekeningen en aannames voor stikstofdepositie buiten 25 km

Voor de stikstofdepositie buiten de afstandsgrens zullen aanvullende passende maatregelen genomen moeten worden. Het huidige pakket maatregelen van de structurele aanpak moet nog gebiedsgericht worden uitgewerkt. In de emissieramingen van het PBL, die als uitgangspunt zijn genomen voor de structurele aanpak, zijn toekomstige ruimtelijke en maatschappelijke ontwikkelingen meegenomen, inclusief projecten waarover nog een toestemmingsbesluit moet worden genomen.

De 'projectendeken' wordt daarmee impliciet meegenomen in de bijstelling van het maatregelenpakket ten behoeve van de resultaatgerichte omgevingswaarden.

Voor inzicht in mogelijkheden voor aanvullende of alternatieve maatregelen loopt een voortdurende inventarisatie waarin sturingsmogelijkheden voor stikstofreductiebeleid 10.2.g

en instrumentering van reductiemogelijkheden worden onderzocht en verzameld voor besluitvorming over eventuele noodzakelijke bijstelling.

Door te gaan werken met afstandsgrenzen moet de depositie maar voor een deel door de initiatiefnemer gemitigeerd worden. Het resterende deel moet dan met generieke bronmaatregelen opgevangen te worden. Hierbij zal breder naar bronmaatregelen gekeken worden dan alleen naar landbouw. Communicatie is daarom zeer belangrijk bij de besluitvorming in dit traject.

Vanuit het oogpunt van de bronmaatregelen zijn hiertoe een aantal routes:

- a. Opvangen binnen het bestaande pakket aan bronmaatregelen, met als risico dat de wettelijke doelstellingen niet tijdig gerealiseerd kunnen worden, wat verschillende juridische risico's met zich meebrengt;
- b. Intensiveren van het huidige pakket, waarbij in samenwerking met de verschillende bronmaatregelhouders en RIVM bekeken kan worden bij welke maatregelen in het huidige pakket binnen de benodigde termijn intensivering leidt tot de benodigde extra reductie van de stikstofdepositie;
- c. Onderdeel laten zijn van een aanvullend pakket aan maatregelen als resultante van het formatieproces.

10.2.g

De ontwikkeling van de depositie door autonome ontwikkelingen, nieuwe ruimtelijke en maatschappelijke ontwikkelingen en de bronmaatregelen van de structurele aanpak worden gemonitord in het kader van deze structurele aanpak. Zo nodig vindt bijsturing plaats, generiek of gebiedsgericht, zoals bepaald in de Wsn.

c. effecten van 25 km grens op effecten van bronmaatregelen en implicaties voor:

extern salderen, meldingen, toestemmingsverlening, gevolgen voor lopende mitigatie acties van initiatiefnemers (juridisch)

De opbrengst van bronmaatregelen die genomen worden voor specifieke doelen op hexagoonniveau kan slechts tot een afstand van 25 km worden ingeboekt in SSRS. Opbrengsten buiten de 25 km komen ten gunste van het beperken van de deken.

Een afstandsgrens is een medaille met twee kanten gezien de impact die het heeft voor alle situaties waarin individueel op hexagoonniveau wordt gematcht. Overall is het voordeel dat de 'kosten' maar tot 25 km meetellen (bijvoorbeeld het nemen van mitigerende maatregelen); het nadeel is dan weer dat de 'baten' ook maar tot 25 km meetellen (bijvoorbeeld de opbrengst van bronmaatregelen die voor een doel op specifiek hexagoonniveau worden ingezet).

10.2.g

Reeds onherroepelijke vergunningen staan in beginsel vast.

10.2.g

De dossiers legalisering meldingen en meldingsvrije activiteiten betreffen activiteiten waar nu geen passende vergunning voor is afgegeven. 10.2.g

De berekening van depositiebijdragen van het verkeer bij woningbouwprojecten is nu nog beperkt tot 5 km. Het verleggen van de grens van 5 naar 25 km heeft beperkte gevolgen voor woningbouwvergunningen omdat voor de toestemmingverlening verkeer dat opgaat in het heersende verkeersbeeld niet mee telt. Dat is vaak binnen 5 km.

De verkeersaantrekkende bij woningbouwvergunningen in de gebruiksfase wordt laag ingeschat. Woningen zelf dienen te voldoen aan BENG-normen, zodat de enige verbranding die met bewoning gepaard gaat voortkomt uit sfeerverwarming (open haarden, pelletkachels e.d.).

10.2.e
10.2.e

.....
Programma Directoraat Generaal Stikstof
Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag |
Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

.....
M 06 10.2.e
10.2.e [@minlnv.nl](mailto:10.2.e@minlnv.nl)
10.2.e
www.aanpakstikstof.nl

Van: 10.2.e
Verzonden: vrijdag 2 juli 2021 16:15
Aan: 10.2.e
 - DGMo'; 10.2.e); 10.2.e@ipo.nl'; 10.2.e
 10.2.e
CC: 10.2.e - DGMo'; 10.2.e
 10.2.e DGMo'; 10.2.e
 10.2.e
Onderwerp: agenda stuurgroep follow-up Hordijk 6-7-2021, 9-10hr
Bijlagen: verslag van de stuurgroep follow-up Hordijk 18-6-2021.docx; concept verslag van de stuurgroep follow-up Hordijk 25-6-2021.docx

Beste allen,

Bijgaand de agenda en stukken voor de stuurgroep van aanstaande dinsdag 6 juli.

De focus van dit overleg is gericht op

-de boodschap aan de MR,

-terugblik op DGO van 1-7

-kernboodschap en communicatielijijn (stuk in concept gereed en wordt nu afgestemd met lenW, provincies etc) nazending volgt

*-aangezien de stukken nog gewijzigd kunnen worden, **graag vertrouwelijk mee omgaan.***

1. Opening
2. Definitief verslag van 18-6-2021 en concept verslag van 25-6-2021 (beide bijgevoegd)
3. Mededelingen
4. extra passende maatregelen en implicaties 25 km, *bespreking verschillende invalshoeken*
5. laatste versie TK brief en oplegnota voor MR (nazending door 10.2.e zodra bekeken door minister)
5. kernboodschap en communicatie (nazending); *bespreking met 10.2.e*
6. implementatie in AERIUS en uitrol; *afspraken maken*
7. Rondvraag

Ps. ivm met een weekje verlof zal 10.2.e mij vervangen als 10.2.e in deze groep. Hij is ook het aanspreekpunt voor noodzakelijke wijzigingen in de brief en oplegnota

Mvg

10.2.e

10.2.e

.....
Programma Directoraat Generaal Stikstof
Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
 Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag |
 Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

.....
 M 06 10.2.e
 10.2.e @minlnv.nl
 10.2.e
www.aanpakstikstof.nl

Aanwezig: 10.2.e

10.2.e (verslag), 10.2.e

1. 10.2.e opent de vergadering. Het gaat in deze bijeenkomst deze vooral over de boodschap voor het DGO en verder
2. Het concept verslag van 11 juni wordt zonder wijzigingen goedgekeurd.
3. 10.2.e doet kort verslag van gesprek DGS, RIVM, TNO op 14-6 . Afgesproken is dat RIVM reageert op definitief concept versie fase 1 van TNO. Dit wordt maandag 21-6 verwacht. Alle partijen zijn gericht op gestroomlijnde resultaten van onderzoek.
Het komt op de formulering aan.
4. 10.2.e doet eveneens kort verslag van de live meeting van 15-6 in Den Haag met veel partijen. Ook deze meeting heeft goed gewerkt en de nodige duidelijkheid gebracht. Het heeft partijen ook weer op vlieghoogte gebracht tav de (kennis) stand van zaken.
5. De boodschap van de concept DGO notitie wordt doorgenomen:
10.2.e vraagt naar verduidelijking van de PBL doorrekening en juridische toetsing ervan.
10.2.e komt zsm met meer info.
-we blijven bij 3 opties in deze nota.
-afgesproken wordt in het advies duidelijk de voorkeur voor de 25 km optie aan te geven en deze zo goed mogelijk te onderbouwen.
-daarbij is de dikte van de deken van belang en de passende maatregelen en de juridische redeneerlijn.
-de DGO notitie wordt ook gedeeld met provincies in vertrouwen.
De implicaties van een 25 km grens worden doorgenomen:
10.2.e geeft aan dat ook het zoekgebied voor extern salderen verkleind
10.2.e vraagt aandacht voor bedrijven die al in mitigerende maatregelen aan het investeren zijn buiten de 25 km
10.2.e geeft aan, voor zover zij kan overzien, dat de aanvragen voor juridisch advies op lopende extern saldeer acties beperkt is tot enkele.
-doorrekening van legalisatie van meldingen tgv 25 km afkapgrens zal ook nader uitgezocht worden.
6. 10.2.g
[redacted]
[redacted]
[redacted].
7. Tenslotte wordt afgesproken de reacties op concept DGO nota liefst in een treintje te beginnen met 10.2.e zsm naar 10.2.e

verslag van de stuurgroep follow-up adviezen Cie Hordijk, 25-6-2021.

Aanwezig: 10.2.e

10.2.e (verslag), 10.2.e

1. 10.2. opent de vergadering. Het gaat in deze bijeenkomst deze vooral over de boodschap voor de MR
2. Het concept verslag van 18 juni wordt zonder wijzigingen goedgekeurd.
3. 10.2. doet kort verslag van gesprek in DGO op 24-6. Er was veel instemming met het voornemen een afstandsgrens van 25 km voor te leggen voor besluitvorming aan MR van 9 juli. 2 juli blijkt onhaalbaar gezien andere stikstofplannen en de nodige 'uitzoek acties'. Meer zicht is nodig op de implicaties en op de extrapassende maatregelen. 10.2.g

Door ook de effecten van bronmaatregelen (bijv SRV) te beperken tot 25 km ivm extern salderen (uiteindelijk in SSRS) wordt de ecologische onderbouwing reëler en het hele systeem redelijker en beter uitlegbaar.

Er wordt positief gereageerd op het voorstel voor een extra bijdrage igv grote uitstoters. Dit moet nog nader uitgewerkt worden en komt als voorstel voor nader onderzoek in de TK brief.
4. Er wordt begin volgende week een kernboodschap en communicatielijijn uitgewerkt en gedeeld met lenW, provincies en andere betrokkenen (BZK). Belangrijk is aan te geven dat de 25 km een keuze, gebaseerd op modeleigenschappen mbt toepassingsbereik, validatie en onzekerheid.
5. Rapporten RIVM en TNO: De stroomlijning van de rapporten van RIVM en TNO verloopt moeizaam. Alle partijen willen wel, maar het komt op de formulering aan. Het kwantitatieve verdiepings-vervolgonderzoek bij TNO gaat binnenkort van start. De resultaten daarvan worden over een paar weken verwacht.
6. De boodschap voor de MR wordt doorgenomen:

We vragen besluit op 25 km afstandsgrens en het nemen van extra passende maatregelen.

10.2.g

De concept TK brief volgt komend weekend; reactietijd tot maandagochtend.

De implicaties van een 25 km grens worden doorgenomen. De in de stuurgroep van 18-6 genoemde uitzoekpunten naderen hun voltooiing, zo ook de implementatiescenario's.
7. DGO wil de concept TK brief graag bespreken volgende week.

Ook worden de MR stukken voorbereid voor informeren en reactie van de minister van LNV.
8. Tenslotte wordt afgesproken volgende week weer bij elkaar te komen.